

Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo
su Europos mokymosi visą gyvenimą
kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo
mokslo erdvės kvalifikacijų sandara

Atnaujinta ataskaita

2023 m. gruodis

Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara atnaujintos ataskaitos rengimą koordinavo Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, vykdamas Europos kvalifikacijų sandaros nacionalinio koordinavimo punkto funkcijas.

Ekspertų grupė: dr. Nora Pileičikienė, Eglė Radišauskienė, dr. Asta Ranonytė, Kristina Sutkutė, prof.dr. Pranas Žiliukas, dr. Lina Vaitkutė

Ataskaita parengta, įgyvendinant Erasmus+ programos projektą Europos kvalifikacijų sandaros įgyvendinimas Lietuvoje (EQF in LT, projekto numeris: 101051327).

Finansuoja Europos Sąjunga. Tačiau išreikštas požiūris ar nuomonės yra tik autoriaus ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos arba Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA) požiūrį ar nuomones. Nei Europos Sąjunga, nei paramą teikianti institucija nėra už jas atsakingos

TURINYS

Santrumpos	4
Sąvokos	5
1. Įvadas	7
2. Lietuvos kvalifikacijų sandara (LTKS)	10
2.1. LTKS kūrimo prielaidos ir procesas iki 2012 m.	10
2.2. LTKS reglamentavimo pokyčiai po 2012 m.	11
2.3. LTKS struktūra ir kvalifikacijų lygių aprašymai	12
2.4. LTKS taikymas	15
2.5. Kvalifikacijos skirtinguose LTKS lygiuose	16
2.6. Kvalifikacijos lygio nurodymas įgytą kvalifikaciją liudijančiuose dokumentuose	17
2.7. Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registras	19
2.8. Institucijos ir socialiniai dalininkai, dalyvaujantys įgyvendinant LTKS	20
3. Kvalifikacijos Lietuvoje, jų įgijimo būdai ir formavimas	25
3.1. Švietimo sistema Lietuvoje ir skirtingose jos grandyse įgyjamos kvalifikacijos	25
3.2. Kvalifikacijų formavimas	31
4. Švietimo sistemos pokyčiai po 2012 m. Lietuvos kvalifikacijų sandaros diegimo kontekste	37
4.1. Bendrojo ugdymo sistemos pokyčiai	37
4.2. Profesinio mokymo sistemos pokyčiai	44
4.3. Aukštojo mokslo sistemos pokyčiai	53
4.4. Neformaliosios kvalifikacijos ir individualios mokymosi paskyros	58
5. Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimas su Europos kvalifikacijų sandara (EKS)	61
5.1. 1 kriterijus	62
5.2. 2 kriterijus	63
5.3. 3 kriterijus	74
5.4. 4 kriterijus	79
5.5. 5 kriterijus	81
5.6. 6 kriterijus	84
5.7. 7 kriterijus	84
5.8. 8 kriterijus	85
5.9. 9 kriterijus	85
5.10. 10 kriterijus	85
6. Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimas su Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAME-KS)	87
6.1. Atitiktis susiejimo kriterijams	87
6.2. Atitikties nustatymo procedūrų kriterijai	95
7. Tolesni veiksmai	97
PRIEDAI	99

Santrumpos

AIKOS – Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema

EAME-KS – Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara

ECTS – Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema

ECVET – Europos profesinio mokymo kreditų sistema

EKS – Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara

EQAVET – Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema

ESG – Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės

ISCED – Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija

IMP – Individuali mokymosi paskyra

KPMPC – Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras

LTKS – Lietuvos kvalifikacijų sandara

NKP – EKS Nacionalinis koordinavimo punktas

NŠA – Nacionalinė švietimo agentūra

SKVC – Studijų kokybės vertinimo centras

SMPKR – Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registras

SPK – Sektorinis profesinis komitetas

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinė sistema

Sąvokos

Europos kvalifikacijų sandara – bendra europinė atraminė sistema, siejanti šalių kvalifikacijų sistemas ir veikianti kaip perkėlimo mechanizmas, kad skirtingų šalių ir sistemų kvalifikacijos taptų aiškesnės ir suprantamesnės (*Rekomendacija dėl EKS kūrimo*).

Igūdžiai (gebėjimai) – gebėjimas taikyti žinias ir naudoti praktinę patirtį atliekant užduotis ir sprendžiant problemas. EKS kontekste igūdžiai apibūdinami kaip pažintiniai (jiems priklauso loginio, intuityviojo ir kūrybinio mąstymo pasitelkimas) ar praktiniai (jiems priklauso rankų miklumas ir metodų, medžiagų, priemonių bei įrankių naudojimas). (*Rekomendacija dėl EKS*)

Išsilavinimas – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens tam tikro lygio branda, kompetencija, kvalifikacija (*Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*). Pradinis išsilavinimas įgyjamas baigus pradinio ugdymo programą. Pagrindinis išsilavinimas įgyjamas baigus pagrindinio ugdymo programą ir patikrinus mokymosi pasiekimus, išskyrus atvejus, kai asmuo švietimo ir mokslo ministro nustatytais atvejais yra atleidžiamas nuo mokymosi pasiekimų patikrinimo. Vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius brandos egzaminus, išskyrus atvejus, kai asmuo švietimo ir mokslo ministro nustatytais atvejais yra atleidžiamas nuo brandos egzaminų.

Kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, igūdžių, vertybinių nuostatų visuma. (*Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*)

Kvalifikacija – Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme kvalifikacija apibrėžiama kaip teisės aktų nustatyta tvarka, pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma. Tačiau šioje ataskaitoje vartojama kiek platesnė Rekomendacijoje dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros (2017/C 189/03) pateikiama kvalifikacijos samprata – „oficialus įvertinimo ir patvirtinimo proceso rezultatas, gaunamas kompetentingai institucijai nustačius, kad asmens mokymosi rezultatai atitinka nustatytuosius standartus“.

Lietuvos kvalifikacijų sandara – Lietuvos Respublikoje nustatytų kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistema (*Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*).

Lietuvos kvalifikacijų sistema – kvalifikacijų sudarymo ir tvarkymo, asmens įgytų kompetencijų vertinimo, pripažinimo ir kvalifikacijos suteikimo procesų visuma (*Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*).

Mokymosi rezultatai (angl. *learning outcomes*) – konstatavimas to, ką besimokantis asmuo žino, supranta ir sugeba daryti pasibaigus mokymosi procesui; rezultatams apibrėžti vartojami terminai „žinios“, „igūdžiai“ ir „atsakomybė ir savarankiškumas“ (*Rekomendacija dėl EKS*).

Profesinis standartas – ūkio sektoriui arba jo daliai reikalingų visų lygių kvalifikacijų, jas sudarančių kompetencijų ir kvalifikacijos suteikimo reikalavimų aprašas (*Profesinio mokymo įstatymas*).

Studijų krypties aprašas – dokumentas, kuriame išdėstyti bendrosios studijų krypties programų nuostatos, reikalavimai ir sandara.

Žinios – rezultatas, pasiektas mokymosi metu įsisavinant informaciją. Žinios yra su darbo arba studijų sritimi susijusių faktų, principų, teorijų ir praktikos visuma. EKS kontekste žinios apibūdinamos kaip teorinės ir (arba) faktinės (*Rekomendacija dėl EKS*).

1. Įvadas

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba patvirtino *Rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros (EKS) kūrimo* 2008/C 111/01/EB. EKS yra orientacinė sistema, padedanti nustatyti skirtingų šalių nacionalinių kvalifikacijų sistemų ar jų kvalifikacijų atitikmenis. Ji suskirstyta į aštuonis kvalifikacijų lygius, kurie aprašyti per mokymosi rezultatus – teiginius apie tai, ką besimokantis asmuo žino, supranta ir sugeba daryti pasibaigus mokymosi procesui. EKS apima visų tipų ir lygių kvalifikacijas, įskaitant aukštojo mokslo institucijų, profesinio mokymo ir bendrojo ugdymo įstaigų suteiktas kvalifikacijas, taip pat privataus sektoriaus organizacijų arba tarptautinių organizacijų suteiktas kvalifikacijas.

Vienas iš pagrindinių Rekomendacijos tikslų – panaudojus EKS kaip bendrą atskaitos sistemą sukurti mechanizmus, kurie palengvintų visų lygių kvalifikacijų, apimančių bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą, suteikimą ir jų tarptautinį pripažinimą, tuo padidinant asmenų teritorinį ir profesinį judumą. Vienas iš pirmųjų žingsnių einant šiuo keliu – visoms valstybėms patikimai susieti nacionalinėse kvalifikacijų sistemose teikiamas kvalifikacijas su EKS lygiais. Kad tai būtų pasiekta, valstybėms narėms minėtame dokumente rekomenduota:

- *iki 2010 m. susieti savo nacionalines kvalifikacijų sistemas su Europos kvalifikacijų sandara, visų pirma skaidriai nurodyti, kuriuos II priede nurodytus lygius atitinka jų kvalifikacijų lygiai, ir, kai tikslinga, rengti nacionalines kvalifikacijų sandaras, remiantis nacionaliniais teisės aktais ir praktika;*
- *patvirtinti reikiamas priemones, kad nuo 2012 m. visuose naujuose kompetentingų institucijų išduotuose kvalifikacijos suteikimo pažymėjimuose, diplomuose ir Europass dokumentuose, naudojant nacionalines kvalifikacijų sistemas, būtų pateikta aiški nuoroda į atitinkamą Europos kvalifikacijų sandaros lygį.*

Jeigu valstybė narė nutaria atsižvelgti į minėtas rekomendacijas, ji turi parengti susiejimo ataskaitą, kurioje kitoms valstybėms narėms parodoma, kad šalyje sukurtos prielaidos kiekviename suteikiamą kvalifikaciją ar kvalifikacinį laipsnį patvirtinančiame pažymėjime nurodyti, kurį EKS lygį duotoji kvalifikacija ar kvalifikacinis laipsnis atitinka.

Europos Komisija taip pat pasiūlė, kad kiekviena valstybė narė paskirtų EKS nacionalinius koordinavimo punktus (NKP), kurie remtų nacionalinių kvalifikacijų sistemų ir EKS sąsajas ir kartu su kitomis atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis teiktų gaires, siekiant skatinti tų sąsajų kokybę ir skaidrumą. NKP yra institucija, į kurią Europos Komisija pirmiausia kreipiasi visais su susiejimo procesu susijusiais klausimais. Lietuvoje vykdyti NKP funkcijas Švietimo, mokslo ir sporto ministerija pavedė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui.

Rekomendacija dėl EKS kūrimo 2008/C 111/01/EB buvo panaikinta 2017 m. gegužės 22 d. patvirtinus naują rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros (2017/C 189/03). Joje pakartotas kvietimas naudoti EKS, susiejant savo nacionalines kvalifikacijų sandaras ar sistemas ir palyginant visas kvalifikacijų rūšis ir lygius ES, susiejant savo kvalifikacijų lygius su Rekomendacijos II priede nurodytais EKS lygiais ir taikant Rekomendacijos III priede išdėstytus susiejimo kriterijus. Taip pat rekomenduojama peržiūrėti ir prireikus atnaujinti nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų lygių susiejimą.

Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas oficialiai patvirtintas 2010 m. gegužės 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 535. Jame nustatyta aštuonių lygių kvalifikacijų sistema ir pateikti lygių aprašai. Kiekvienas kvalifikacijų lygis apima kvalifikacijas, skirtas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti. Patvirtinus LTKS aprašą, LTKS pradėta diegti rengiant kvalifikacijų turinį nustatančius standartus, studijų ir mokymo programas, tvarkant Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą (SMPKR). Profesinio mokymo programos baigimą ir kvalifikacijos įgijimą liudijančiuose dokumentuose LTKS ir EKS lygis nurodomas nuo 2012 m., studijų pažymėjimuose ir aukštojo mokslo diplomo priedėliuose – nuo 2016 m., pradinio išsilavinimo pažymėjime, pagrindinio išsilavinimo pažymėjime ir brandos atestate – nuo 2023 m.

Pirmoji LTKS susiejimo su EKS ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAME-KS) ataskaita buvo parengta ir oficialiai paskelbta dar 2012 m.¹ Remiantis atsakymais į 10 susiejimo kriterijų buvo nustatyta atitiktis tarp LTKS ir EKS lygių. Be to, nustatyta, kad LTKS 6, 7 ir 8 lygiai sietini atitinkamai su EAME-KS pirmąja, antrąja ir trečiąja pakopomis.

Susiejimo procesas taip pat parodė, kad 2011 m.:

- dauguma švietimo sistemoje tuo metu teikiamų programų jau buvo grindžiamos mokymosi / studijų rezultatais arba buvo numatytos priemonės tam pasiekti;
- politinės prielaidos neformaliajam ir savaiminiam mokymuisi vertinti ir pripažinti buvo sukurtos, bet jomis nebuvo plačiai naudojamos;
- dar prieš patvirtinant LTKS Lietuvoje buvo mokymosi / studijų programų skirstymo į lygius sistema ir buvo numatytos aiškios bei skaidrios procedūros, taikomos kvalifikacijos lygiui nustatyti;
- aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos atitiko daugumą svarbiausių bendrųjų aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybės užtikrinimo principų (Rekomendacijos dėl EKS kūrimo 2008/C 111/01/EB, III priedas).

Ataskaita atspindėjo Lietuvos kvalifikacijų sistemos būklę 2011 m. spalio mėnesį, ir, įvertinus laukiančius kvalifikacijų sistemos pokyčius, buvo numatyta ataskaitą atnaujinti 2013 m. Kadangi svarbių kvalifikacijų sistemos formavimo darbų (pavyzdžiui, profesinių standartų ir studijų kryptių aprašų rengimas, studijų ir mokymo programų atnaujinimas, 5-ojo lygio kvalifikacijų suteikimo būdų įteisinimas, profesinio mokymo kokybės užtikrinimo mechanizmų diegimas) pradžia ir įgyvendinimas užsitęsė, ataskaitos atnaujinimas buvo atidėtas ir prie jo sugrįžta 2023 m.

Šioje ataskaitoje pristatoma LTKS diegimo patirtis bei susiję švietimo sistemos pokyčiai po 2012 m. Ataskaita apima visas švietimo grandis – bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir studijas, taip pat aptariami veikiantys neformaliojo mokymosi ir savišvietos pripažinimo mechanizmai. Ypatingas dėmesys skiriamas ugdymo, mokymo ir studijų rezultatų paradigmos diegimui bei kvalifikacijų formavimo ir suteikimo kokybės užtikrinimo instrumentų plėtrai. Joje pateikiami peržiūrėti atsakymai į 10 nacionalinės kvalifikacijų sandarų ir EKS susiejimo kriterijų, taip pat identifikuojami su LTKS diegimu susiję iššūkiai bei pristatomi LTKS plėtros planai artimiausiais metais. Ataskaitą sudaro šie skyriai:

- pirmajame skyriuje apžvelgiamas LTKS ir EKS susiejimo ataskaitos kontekstas ir jos tikslai;

¹ Ataskaitos tekstas lietuvių kalba: http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/11/LTKS_EKS_ataskaita.pdf. Europass portale paskelbta ataskaita anglų kalba: <https://europa.eu/europass/en/document-library/eqf-referencing-report-lithuania>

- antrasis skyrius skirtas pristatyti LTKS kūrimo prielaidas ir kūrimo procesą iki 2012 m., vėlesnius reglamentavimo pokyčius, taip pat LTKS struktūrą ir jai priskiriamas kvalifikacijas, taikymo sritis, institucijas ir socialinius dalininkus, dalyvaujančius įgyvendinant LTKS;
- trečiajame skyriuje pristatomos Lietuvoje teikiamos kvalifikacijos ir jų formavimo principai bei procedūros;
- ketvirtajame skyriuje apžvelgiami bendrojo ugdymo, profesinio mokymo, aukštojo mokslo pokyčiai po 2012 m. Lietuvos kvalifikacijų sandaros diegimo kontekste;
- penktajame skyriuje apžvelgiamas EKS bei LTKS susiejimo procesas ir parodyta, kaip Lietuvos kvalifikacijų sistema tenkina EKS patarėjų grupės suformuluotus 10 susiejimo kriterijų ir procedūrų;
- šeštajame skyriuje parodyta, kaip Lietuvos aukštasis mokslas tenkina Bolonijos proceso darbo grupės nustatytus verifikavimo ir proceso kriterijus;
- septintajame skyriuje supažindinama su LTKS ir EKS susiejimo ataskaitos atnaujinimo metu identifikuotais iššūkiais ir numatomomis Lietuvos kvalifikacijų sandaros plėtros iniciatyvomis.

2. Lietuvos kvalifikacijų sandara (LTKS)

2.1. LTKS kūrimo prielaidos ir procesas iki 2012 m.

2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintose Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose viena iš jos įgyvendinimo priemonių įvardyta lanksčios ir atviros švietimo struktūros, susiejančios bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą, studijas, formalaus, neformalaus mokymosi ir savišvietos formas į bendrą švietimo erdvę, sukūrimas. Remiantis šia nuostata ir atsižvelgus į Europos Sąjungos iniciatyvas, remiančias kvalifikacijų kokybę ir skaidrumą, peržiūrėti ir patobulinti nacionalinę kvalifikacijų sistemą buvo apsispręsta jau planuojant 2004–2006 m. laikotarpio Europos socialinio fondo paramos Lietuvai panaudojimo prioritetus: buvo parengtas ir finansuotas 2005–2008 m. vykdytas projektas „Lietuvos kvalifikacijų sistemos sukūrimas“. Projektu buvo siekiama sukurti kvalifikacijų sistemą, kuri atlieptų ūkio reikmes ir užtikrintų palankias mokymosi visą gyvenimą sąlygas. Buvo parengta nacionalinės kvalifikacijų sistemos, kurios centrinis elementas yra visus švietimo sektorius (bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą) susiejanti nacionalinė kvalifikacijų sandara, koncepcija (2007) ir modelis (2008). Taigi, nacionalinė kvalifikacijų sandara Lietuvoje buvo rengiama vienu metu su Europos kvalifikacijų sandara (toliau – EKS). Projektuojant nacionalinę kvalifikacijų sandarą laikytasi tuo metu egzistavusios mokymosi rezultatų skirstymo į lygius sistemos: trys išsilavinimo lygiai bendrojo ugdymo sektoriuje, keturi profesinio išsilavinimo lygiai (keturios profesinio mokymo programų pakopos) profesinio mokymo sektoriuje ir trys studijų pakopos aukštajame moksle. Su visomis suinteresuotosiomis šalimis aptarus parengtą nacionalinės kvalifikacijų sandaros projektą ir pagal pateiktas pastabas jį pakoregavus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535 patvirtino *Lietuvos kvalifikacijų sandarą* (toliau – LTKS, aktuali dokumento redakcija pateikiama 1 priede). LTKS apraše nustatyta aštuonių kvalifikacijų lygių sistema, įtvirtinti kvalifikacijų lygius apibrėžiantys kriterijai (veiklos sudėtingumas, veikėjo savarankiškumas, veiklos kintamumas), apibrėžti visų lygių kvalifikacijų įgijimo būdai ir LTKS taikymo sritys. Kvalifikacijų lygių aprašymai buvo pateikti dokumento priede.

2010 m. pradėjus LTKS susiejimą su EKS, buvo išsamiai palyginti LTKS ir EKS pateiktų kvalifikacijos lygių aprašymai ir nustatyta, kad tuo metu taikyta skirtinga kvalifikacijos samprata (Lietuvoje kvalifikacija pažymi asmens pasirengimo *tam tikrai profesinei veiklai* lygį, o EKS – pasirengimo *dirbti arba mokytis* lygį) sumažina galimybes panaudoti LTKS, susiejant Lietuvoje ir kitose šalyse teikiamas kvalifikacijas. Taip pat buvo nustatyta, kad nors yra vienodas lygių skaičius, atitiktis tarp LTKS ir EKS lygių nėra triviali – LTKS 1 lygio aprašymas geriausiai atitinka EKS 2 lygio aprašymą, o LTKS 2 lygio aprašymas – EKS 1 lygio aprašymą. Taip pat pastebėta, kad brandos atestatas, patvirtinantis sėkmingą vidurinio ugdymo programos baigimą ir suteikiantis teisę tęsti mokymąsi pagal kai kurias profesinio mokymo ir studijų programas, iš viso neturėjo vietos LTKS. Dar daugiau, profesinės veiklos akcentavimas, apsunkindamas bendrojo ugdymo sektoriuje pasiektų mokymosi rezultatų įtraukimą į LTKS, gerokai sumažino galimybes LTKS tapti veiksmingu įrankiu mokymuisi visą gyvenimą skatinti, o tai yra vienas iš pagrindinių EKS tikslų. Todėl pasiūlyta pakeisti kvalifikacijos apibrėžimą, priartinant jį prie EKS vartojamos sampratos, ir atitinkamai pakoreguoti LTKS.

2011 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtoje Švietimo įstatymo redakcijoje kvalifikacija apibrėžta taip: **kvalifikacija** – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų **tam tikrai veiklai**, visuma (2 straipsnio 8 dalis). Šis apibrėžimas, viena vertus, neįpareigoja nustatant kvalifikacijų vietą kvalifikacijų

sandaroje orientuotis į pasirengimą konkrečiai profesinei veiklai. Kita vertus, susiejant kvalifikaciją su turimomis kompetencijomis, kur kas aiškiau pabrėžiama mokymosi rezultatų svarba, ypač turint omenyje pateikiamą kompetencijos apibrėžimą: **kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma** (2 straipsnio 7 dalis). Taip pat Švietimo įstatyme įvestas terminas „aukštojo mokslo kvalifikacija“ (13 straipsnio 4 dalis: Baigus aukštojo mokslo studijų programą, įgyjama aukštojo mokslo kvalifikacija, atitinkanti Lietuvos kvalifikacijų sandaroje nustatytą lygį). Taip pat pažymėtina, kad šioje įstatymo redakcijoje įteisintas LTKS apibrėžimas (Lietuvos kvalifikacijų sandara – Lietuvos Respublikoje nustatytų kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistema).

2011 m. rugpjūčio 24 d. buvo žengtas antras žingsnis – Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 986 patvirtino LTKS pataisas dėl 1–4-ojo lygio kvalifikacijų įgijimo pagal profesinio mokymo ir (arba) bendrojo ugdymo programas ar savarankiškai arba iš profesinės veiklos patirties bei nauja redakcija išdėstė kvalifikacijų lygių aprašymą.

2011 m. LTKS susiejimo su EKS ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAME-KS) ataskaitos projektas pristatytas Lietuvos visuomenei konsultaciniuose renginiuose bei nacionalinėje konferencijoje ir EKS patarėjų grupei prie Europos Komisijos. 2012 m. ataskaitos projektas buvo pakoreguotas pagal EKS patarėjų grupės pastabas ir siūlymus, ir LTKS bei EKS susiejimo ataskaita paskelbta oficialiai.

2.2. LTKS reglamentavimo pokyčiai po 2012 m.

2019 m. liepos 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 764 patvirtino naują LTKS aprašo redakciją. Jos inicijavimą pirmiausia lėmė pokyčiai studijų programų klasifikacijoje. Naujos redakcijos nutarime nustatyta, kad 5-ojo lygio kvalifikacijos gali būti įgyjamos baigus trumpųjų studijų programas, ir sukonkretinta, kad 6-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus pirmosios pakopos, profesinių studijų programas, 7-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus antrosios pakopos, vientisųjų studijų arba profesinių studijų programas, 8-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus trečiosios pakopos studijas.

2019 m. aprašo redakcijoje taip pat atnaujinta susijusių teisės aktų informacija, patikslintos kai kurios formuluočių, pavyzdžiui, kad kvalifikacija įgyjama baigus mokymo ar studijų programą (o ne mokantis ar studijuojant), atsisakyta kvalifikacijų skirstymo į kvalifikacijas darbui ir kvalifikacijas mokymuisi. Kvalifikacijų lygių aprašuose esminių pokyčių neįvesta, išskyrus tai, kad 3-iojo lygio apraše patikslinta, jog veikla gali būti „atliekama savarankiškai arba vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei“, o 7-ojo lygio apraše pabrėžta, kad veiklai atlikti reikia „naujausių mokslinių tyrimų rezultatų taikymo“.

Taip pat pažymėtina, kad 2017 m. Švietimo įstatymas, kuris yra svarbiausias švietimo sistemą reglamentuojantis teisės aktas, papildytas 39¹ straipsniu „Kvalifikacijų sistemos paskirtis ir sandara, kvalifikacijų sudarymas ir tvarkymas, kompetencijų įvertinimas ir kvalifikacijos suteikimas“ (1 intarpas). Iš esmės tai reiškia, kad kvalifikacijų sistemos veikimo principai reglamentuojami nebe Profesinio mokymo įstatyme, o Švietimo įstatyme. Vis dėlto galima pastebėti, kad šios įstatymo nuostatos labiausiai taikytinos profesinio mokymo sistemoje įgyjamoms kvalifikacijoms. Aukštojo mokslo kvalifikacijos (kvalifikacinis laipsnis, mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis, taip pat kvalifikacija, kurią suteikia aukštoji mokykla, turinti kompetentingos institucijos pritarimą tai kvalifikacijai teikti) reglamentuojamos Mokslo ir studijų įstatyme.

Tokios kvalifikacijų sistemos tvarkymo nuostatos taip pat neapima pradinio, pagrindinio ir vidurinio bendrojo ugdymo.

1 intarpas. 39¹ straipsnis „Kvalifikacijų sistemos paskirtis ir sandara, kvalifikacijų sudarymas ir tvarkymas, kompetencijų įvertinimas ir kvalifikacijos suteikimas“

1. Kvalifikacijų sistemos paskirtis – užtikrinti aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kvalifikacijų atitiktį šalies ūkio reikmėms, jų skaidrumą, palyginamumą, mokymosi tęstinumą, asmenų profesinį ir teritorinį judumą. Kvalifikacijų sistema taip pat apima procesų, susijusių su kokybės užtikrinimu, kvalifikacijos vertinimu ir suteikimu, plėtojimą ir įgyvendinimą.
2. Kvalifikacijų sistema yra grindžiama socialinių partnerių, valstybės, aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų bendradarbiavimu.
3. Kvalifikacijų sistema apima kvalifikacijų sudarymą ir tvarkymą, asmens įgytų kompetencijų vertinimą, pripažinimą ir kvalifikacijos suteikimą.
4. Kvalifikacijų sistemą tvarko švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija (kvalifikacijų tvarkymo institucija²).
5. Kvalifikacija yra grindžiama kompetencijomis. Kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas nustato profesinis standartas.
6. Kvalifikacijas tvarko kvalifikacijų tvarkymo institucija, vadovaudamasi Vyriausybės nustatyta Lietuvos kvalifikacijų sandara ir Lietuvos profesijų klasifikatoriumi.
7. Kvalifikacijų tvarkymo institucija strateginiams kvalifikacijų sistemos formavimo klausimams koordinuoti iš valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų ir socialinių partnerių atstovų sudaro sektorinius profesinius komitetus.
8. Reikalavimus kompetencijų vertinimo ir pripažinimo institucijoms ir jų akreditacijos tvarką nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras, suderinęs su ekonomikos ir inovacijų ministru.
9. Asmens įgytų kompetencijų įvertinimą ir pripažinimą organizuoja kvalifikacijų tvarkymo institucija, vadovaudamasi švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta ir su ekonomikos ir inovacijų ministru bei socialinės apsaugos ir darbo ministru suderinta asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarka.
10. Kvalifikacija suteikiama asmeniui, įgijusiam visas kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas, nustatytas atitinkamo profesinio standarto apraše.
11. Asmeniui kvalifikaciją (ar jos dalį) suteikia profesinio mokymo teikėjas arba aukštoji mokykla, gavę kompetencijų įvertinimo rezultatus.
12. Kvalifikacijų įvertinimo ir suteikimo priežiūrą organizuoja kvalifikacijų tvarkymo institucija švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka.

2.3. LTKS struktūra ir kvalifikacijų lygių aprašymai

LTKS, kaip ir EKS, yra aštuoni kvalifikacijų lygiai, tačiau lygių aprašams (angl. *descriptors*) pasirinkti skirtingi kriterijai. EKS mokymosi rezultatų lygiams apibūdinti buvo panaudoti kriterijai: „žinios (angl. *knowledge*),

² Kvalifikacijų tvarkymo institucijos funkcijas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. ISAK-2047, 2018 m. vasario 9 d. įsakymu Nr. V-127, 2023 m. rugsėjo 18 d. įsakymu Nr. V-1219 „Dėl įgaliotųjų Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui suteikimo“ vykdo Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (KPMPC).

įgūdžiai (angl. *skills*), atsakomybė ir savarankiškumas (angl. *responsibility and autonomy*)³. Tuo tarpu LTKS kvalifikacijų lygiai aprašyti vadovaujantis veiklą charakterizuojančiais kvalifikaciniais kriterijais:

- *veiklos sudėtingumo* kriterijus naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir sudėtingumui bei veiklai atlikti reikalingų žinių lygiui apibūdinti;
- *veiklos (veiklos atlikėjo) savarankiškumo* kriterijus naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui bei atsakomybės laipsniui apibūdinti;
- *veiklos kintamumo* kriterijus naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

LTKS kvalifikacijų lygių aprašai pateikiami 1 lentelėje. Pirmoji kiekvieno lygio aprašymo pastraipa apibūdina veiklos, kuriai yra pasirengęs atitinkamo lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo, sudėtingumą, antroji – savarankiškumą ir trečioji – kintamumą.

1 lentelė. LTKS kvalifikacijų lygių aprašymai

Kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašas
1	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai. Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra ir vadovavimas. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi.
2	Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirti paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias. Veiklai atlikti reikalinga priežiūra ir vadovavimas. Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs.
3	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai arba vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.
4	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą.

³ 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo mokymosi rezultatai buvo aprašyti per žinių, įgūdžių ir kompetencijos kriterijus. 2018 m. atnaujintoje rekomendacijoje „kompetencijos“ kriterijus performuluotas į „atsakomybė ir savarankiškumas“, nekeičiant lygių aprašų.

	<p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai nuspėjama.</p>
5	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse.</p> <p>Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę.</p> <p>Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.</p>
6	<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklai atlikti reikia taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamą žmonių darbą išskeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą, atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas, taip pat vykdyti įvairią projektinę veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kaita.</p>
7	<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklai atlikti reikia ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir naujausių mokslinių tyrimų rezultatų taikymo.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti.</p> <p>Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat kintantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaitai reikia gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, pagrįstus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.</p>

8	<p>Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veiklai reikia naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus.</p> <p>Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikia gebėjimų priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir/arba taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus.</p> <p>Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamo požiūrio į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.</p>
---	--

LTKS kvalifikacijų lygių aprašymo kriterijai buvo pasirinkti atsižvelgus į Lietuvos kontekstą, siekiant, kad skirtingų lygių kvalifikacijų turinys būtų geriau suprantamas pagrindiniams kvalifikacijų sistemos vartotojams – kvalifikacijų siekiantiems asmenims ir darbdaviams. LTKS projekto rengėjai taip pat pasiūlė alternatyvų kvalifikacijų lygių aprašymo variantą – „išsamius aprašus“ (2 priedas), kuriuose veiklos kriterijai išskleidžiami į matricą, išreikštą per veiklos kriterijus ir pažintines, funkcines ir bendrąsias kompetencijas. Šie aprašai neturi teisinio statuso ir naudotini kaip metodinė priemonė rengiant kvalifikacijų aprašus, mokymo ir studijų programas. Jie yra pristatyti metodiniuose leidiniuose, taip pat Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro (KPMPC) svetainėje (plačiau apie KPMPC funkcijas – 2.8 skyriuje).

2.4. LTKS taikymas

Pagrindinės LTKS taikymo sritys yra šios:

- profesinių standartų, pakopų aprašų ir studijų kryptių aprašų rengimas ir tvirtinimas (plačiau – 3.2 skyriuje);
- kvalifikacijų turinio ir kvalifikacijos lygio dermės užtikrinimas (plačiau – 3.2 skyriuje);
- kvalifikacijų ir jų vienetų lygio nustatymas (plačiau – 5.4 skyriuje);
- profesinio mokymo ir studijų programų kūrimas ir įgyvendinimas (plačiau – 4.2 ir 4.3 skyriuose);
- formalioju, neformalioju ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinimas ir pripažinimas, kvalifikacijų suteikimas ir pripažinimas (plačiau – 4.5 skyriuje);
- kvalifikacijų, įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas (arba jų dalies), vertinimas ir pripažinimas;
- įgytą kvalifikaciją liudijančių dokumentų išdavimas asmenims, juose nurodant suteiktos kvalifikacijos lygį (plačiau – 2.6 skyriuje);
- Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro (SMKR) tvarkymas (plačiau – 2.7 skyriuje);
- profesinis informavimas ir konsultavimas, teikiant informaciją apie kvalifikacijų įgijimo, profesinio ir akademinio tobulėjimo kelius, kvalifikacijų lygį ir turinį, informavimas apie pereinamumą tarp skirtingų kvalifikacijų ir kvalifikacijų lygių.

LTKS pirmiausia yra įrankis, skirtas klasifikuoti Lietuvoje teikiamas kvalifikacijas, priskiriant jas pagal jomis liudijamus mokymosi / studijų rezultatus atitinkamam sandaros lygmeniui. Kvalifikacijų sandara sudaro prielaidą plėtoti Lietuvoje vieningą ir Europos Sąjungos prioritetus kvalifikacijų kokybei ir palyginamumui atitinkančią nacionalinę kvalifikacijų sistemą, kurios paskirtis – užtikrinti kvalifikacijų atitiktį šalies ūkio reikmėms, jų skaidrumą, palyginamumą, mokymosi tęstinumą, asmenų profesinį ir teritorinį judumą (*Švietimo įstatymo 39¹ straipsnis*).

LTKS kvalifikacijų lygių aprašai naudojami formuojant kvalifikacijų turinį, priimant sprendimus dėl jų lygio, formuluojant mokymo rezultatus profesinio mokymo programose ir studijų rezultatus studijų kryptių (kryptių grupių) aprašuose bei studijų programose (daugiau informacijos – 3.2.2, 3.2.3, 4.2.2 ir 4.3.1 skyriuose). LTKS kvalifikacijų lygių aprašai buvo naudojami formuluojant kompetencijas ir mokymosi rezultatus bendrojo ugdymo programose (daugiau informacijos – 3.2.1 ir 4.1.1 skyriuose).

2.5. Kvalifikacijos skirtinguose LTKS lygiuose

Vyriausybės patvirtintame LTKS apraše nurodyti šie kvalifikacijų įgijimo būdai:

- 1–4-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus profesinio mokymo ir (arba) bendrojo ugdymo programas;
- 5-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems profesinę kvalifikaciją ir nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, arba trumpųjų studijų programas;
- 6-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus pirmosios pakopos, profesinių studijų programas;
- 7-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus antrosios pakopos, vientisųjų studijų arba profesinių studijų programas;
- 8-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus trečiosios pakopos studijas.

Taip pat nurodyta, kad *bet kurio* lygio kvalifikacija gali būti įgyjama iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai. Tai sudaro teisinį pagrindą visoje kvalifikacijų skalėje diegti neformalaus ir savarankiško mokymosi rezultatų pripažinimo ir įteisinimo mechanizmus.

Lietuvos teisinėje bazėje įteisintas gana platus kvalifikacijos apibrėžimas, tačiau praktikoje kvalifikacijos pirmiausia siejamos su pasirengimu profesinei veiklai. Švietimo įstatyme kvalifikacija apibrėžta kaip „Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma (2 straipsnio 8 dalis)“. Mokslo ir studijų įstatyme taip pat pateikiamas aukštojo mokslo kvalifikacijos apibrėžimas ir jame kvalifikacijoms priskiriami kvalifikacinis laipsnis, mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis, taip pat kvalifikacija, kurią suteikia aukštoji mokykla, turinti kompetentingos institucijos pritarimą tai kvalifikacijai teikti (4 straipsnio 5 dalis). Pradinio, pagrindinio ar vidurinio išsilavinimo nepriimta laikyti „kvalifikacija“, tačiau, kaip minėta, kompetencijų ugdymo rezultatai, baigiant bendrojo ugdymo programas, siejami su atitinkamais LTKS lygiais.

Vis dėlto šioje ataskaitoje nagrinėjamas visų švietimo sektorių kvalifikacijų spektras ir kvalifikacija interpretuojama vadovaujantis EKS rekomendacijoje pateikiamu apibrėžimu „*kvalifikacija – oficialus įvertinimo ir patvirtinimo proceso rezultatas, gaunamas kompetentingai institucijai nustačius, kad asmens mokymosi rezultatai atitinka nustatytuosius standartus*“. Ataskaita apima bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sistemą ir joje įgyvendinamas švietimo programas bei teikiamas kvalifikacijas (bendrojo ugdymo sistemoje įgyjamą išsilavinimą, kvalifikacijas, aprašytas profesiniuose standartuose ir įgyjamas baigus profesinio mokymo programą, bakalauro, profesinio bakalauro, magistro, mokslo daktaro, meno daktaro laipsnius, kitas kvalifikacijas, pavyzdžiui, gydytojo, pedagogo).

Kvalifikacijos įgijimą liudijančių dokumentų hierarchija atvaizduojama 2 lentelėje.

2 lentelė. Kvalifikacijos ir jas patvirtinantys dokumentai pagal LTKS lygius

LTKS lygis	Suteikiama kvalifikacija / išsilavinimas	Kvalifikaciją patvirtinantis dokumentas	EKS lygis
8	Mokslo daktaro laipsnis Meno daktaro laipsnis	Daktaro diplomai	8
7	Magistro laipsnis	Magistro diplomai	7
6	Bakalauro laipsnis Profesinio bakalauro laipsnis Kvalifikacija	Bakalauro diplomai Profesinio bakalauro diplomai Studijų pažymėjimas baigus pedagogų rengimo studijas	6
5	Kvalifikacija pagal LTKS penktąjį lygį (liudijama diplomu) Kvalifikacija, atitinkanti profesinį standartą ir liudijama profesinio mokymo diplomu	Diplomas) Profesinio mokymo diplomai	5
4	Kvalifikacija, atitinkanti profesinį standartą Vidurinis išsilavinimas**	Profesinio mokymo diplomai Brandos atestatai**	4
3	Kvalifikacija, atitinkanti profesinį standartą Pagrindinis išsilavinimas**	Profesinio mokymo diplomai Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas**	3
2	Kvalifikacija, atitinkanti profesinį standartą	Profesinio mokymo diplomai	2
1	Kvalifikacija, atitinkanti profesinį standartą* Pradinis išsilavinimas**	Profesinio mokymo diplomai Pradinio išsilavinimo pažymėjimas**	1

* Šiuo metu 1-ojo lygio kvalifikacijos neteikiamos.

** Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. V-570, numatyta, kad kompetencijų ugdymo rezultatai, baigiant bendrojo ugdymo programas, numatyti bendrosiose programose ir siejami su atitinkamais LTKS lygiais – pradinio ugdymo programos rezultatai siejami su 1-uoju kvalifikacijų lygiu, pagrindinio ugdymo programos rezultatai – su 3-uoju kvalifikacijų lygiu, vidurinio ugdymo programos – su 4-uoju kvalifikacijų lygiu.

2.6. Kvalifikacijos lygio nurodymas įgytą kvalifikaciją liudijančiuose dokumentuose

Kvalifikacijų skaidrumui, palyginamumui ir pripažinimui užtikrinti kvalifikacijos lygis nurodomas išduodamuose išsilavinimo dokumentuose. Profesinio mokymo diplomuose LTKS ir EKS lygis nurodomas nuo 2012 m., studijų pažymėjimuose ir aukštojo mokslo diplomo priedėliuose – nuo 2016 m. Tuo tikslu pakeista teisinė bazė ir profesinio mokymo diplomų bei studijų pažymėjimų ir aukštojo mokslo diplomų priedėlių forma. 2023 m. birželio 2 d. Pažymėjimų (bendrojo ugdymo) ir brandos atestatų išdavimo tvarkos aprašas papildytas nuostata, kad pradinio išsilavinimo pažymėjime, pagrindinio išsilavinimo pažymėjime ir brandos atestate nurodomi atitinkami LTKS lygiai.⁴

Profesinio mokymo dokumentai

⁴ Pažymėjimų ir brandos atestatų išdavimo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B9CFE15EB6DA/asr>.

Kvalifikacijos įgijimas profesiniame mokyme liudijamas profesinio mokymo diplomu, kurį išduoda profesinio mokymo teikėjas. Švietimo ir mokslo ministro 2012 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. V-209 patvirtintas „Kvalifikacijos pažymėjimo, profesinio mokymo pažymėjimo, profesinio mokymosi pasiekimų pažymėjimo, pažymėjimo, kompetencijų įvertinimo pažymėjimo turinio, formos ir išdavimo tvarkos aprašas“, kuris nustatė kvalifikacijos įgijimą liudijančio dokumento (2012–2015 m. šis dokumentas buvo vadinamas kvalifikacijos pažymėjimu) turinį ir rekvizitus, tarp jų – suteiktos kvalifikacijos, įregistruotos SMPKR, pavadinimas ir kodas; profesinio standarto arba profesinio rengimo standarto pavadinimas ir kodas, jų nesant – atitinkamos formaliojo profesinio mokymo programos pavadinimas ir valstybinis kodas, kuriuose aprašoma suteikiama kvalifikacija, kvalifikacijos lygis pagal LTKS ir EKS.

Šis įsakymas pakeistas švietimo ir mokslo ministro 2015 m. kovo 23 d. įsakymu Nr. V-231 „Dėl Profesinio mokymo diplomo ir pažymėjimo turinio, formos ir išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Nuo 2015 m. vietoj kvalifikacijos pažymėjimo įgytą kvalifikaciją patvirtina profesinio mokymo diplomai. Be anksčiau paminėtos informacijos, profesinio mokymo diplome nuo 2015 m. nurodoma asmens kompetencijų, įgytų siekiant kvalifikacijos, sąrašas, asmens baigtų formaliojo profesinio mokymo programos modulių (dalykų) pavadinimai, trukmė arba apimtis kreditais ir jų įvertinimas. Taip pat nustatyta, kad baigus programos modulius išduodamas pažymėjimas, kuriame nurodomos asmens įgytos kompetencijos bei LTKS ir EKS lygiai.

Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. V-255 priimti tvarkos aprašo pakeitimai nepakeitė profesinio mokymo diplomo turinio, tačiau juo įteisintas skaitmeninių kvalifikaciją ir mokymosi pasiekimus įteisinančių dokumentų išdavimas. Taip pat nustatyta, kad pažymėjimas išduodamas asmenims, gavusiems neformalioju būdu įgytų dalies atitinkamos kvalifikacijos kompetencijų teigiamą įvertinimą, ir asmenims, baigusiems neformaliojo profesinio mokymo programą.

Aukštojo mokslo dokumentai

Lietuvos aukštajame moksle kvalifikacijos įgijimas gali būti liudijamas dviejų tipų dokumentais:

- diplomu, išduodamu baigus pakopines studijas.⁵ Kartu su profesinio bakalauro, bakalauro ir magistro diplomais išduodamas diplomo priedėlis. Nuo 2024 m. teisės aktuose rekomenduojamas diplomo priedėlio išdavimas ir trumposios pakopos studijų atveju;
- pažymėjimu, išduodamu baigus profesines studijas. Pažymėjimai, priklausomai nuo baigtų studijų, gali būti kelių rūšių: studijų pažymėjimas, rezidentūros pažymėjimas arba internatūros pažymėjimas.

Diplomai, diplomo priedėliai ir pažymėjimai išduodami aukštųjų mokyklų, bet tą darydamos jos vadovaujasi švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinama tvarka.⁶ Remiantis šia tvarka, LTKS ir EKS lygis nurodomi diplomo priedėlyje arba studijų pažymėjimuose. Šiuose dokumentuose kvalifikacijų lygiams įrašyti reikalingi pakeitimai buvo patvirtinti 2016 m.

Kartu su profesinio bakalauro, bakalauro ir magistro diplomais išduodamas diplomo priedėlis atitinka Europass diplomo priedėlio modelį. Jame nurodoma informacija apie baigtą studijų programą ir studijų modulius, suteikto kvalifikacinio laipsnio arba kvalifikacinio laipsnio ir kvalifikacijos pavadinimas, kvalifikacijos

⁵ Asmenims, baigusiems trumposios pakopos studijas ir įgijusiems kvalifikaciją, nuo 2024 m. (t. y. pirmiesiems trumpųjų studijų absolventams) bus taip pat išduodamas trumposios pakopos diplomai (iki tol buvo numatytas studijų pažymėjimas).

⁶ Diplomų, diplomų priedėlių ir studijų pažymėjimų blankų privalomosios formos rengimo, gamybos, apskaitos, registracijos ir išdavimo tvarkos aprašas ir Diplomo priedėlio pildymo rekomendacijos: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea7ee620396311e7b66ae890e1368363/asr>.

lygis pagal LTKS ir EKS, studijų programos lygmuo pagal Lietuvos standartizuotą švietimo klasifikatorių švietimo programoms pagal lygius klasifikuoti.

Diplome nurodoma informacija apie jo turėtoją, diplomą išduodančią įstaigą, diplomo pavadinimas, numeris, registracijos numeris, išdavimo data (daktaro diplome – disertacijos gynimo data) ir pan.

Kadangi baigus doktorantūros studijas diplomo priedėlis nėra išduodamas, trečiosios pakopos studijas baigusiesiems nėra nurodomas LTKS ir EKS 8 lygis. Tačiau laikoma, kad šios kvalifikacijos yra susietos su LTKS ir EKS 8-uoju lygiu.

2.7. Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registras

Formaliojo švietimo programos, kvalifikacijos, profesiniai standartai registruojami Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre (SMPKR).⁷ SMPKR valdytojas yra Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. SMPKR tvarkytojas yra Nacionalinė švietimo agentūra. SMPKR įsteigtas 2010 m., reorganizavus Studijų ir mokymo programų registrą į SMPKR. SMPKR paskirtį, objektus, valdytoją ir tvarkytoją, jų teises ir pareigas, duomenų tvarkymą, sąveiką su susijusiais registrais, duomenų saugą, naudojimo sąlygas ir tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 26 d. nutarimu Nr. 895 patvirtinti SMPKR nuostatai. Duomenų apie kvalifikacijas teikimą, keitimą, papildymą ir išregistravimą reglamentuoja SMPKR objektų registravimo tvarkos aprašas.

SMPKR objektai:

- kvalifikacijos;
- studijų, formaliojo ir neformaliojo profesinio mokymo, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programos, kurias baigus įgyjamas atitinkamas išsilavinimas ir (arba) suteikiama kvalifikacija ar įgyjama kompetencija, reikalinga įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti;
- profesiniai standartai.

Registruojant šiuos objektus, objektų identifikavimo tikslais, jiems suteikiamas valstybinis kodas.

LTKS 1–4-ojo lygio kvalifikacijos, įgyjamos pagal profesinio mokymo programas, ir 5-ojo lygio kvalifikacijos, įgyjamos pagal profesinio mokymo ir trumpųjų studijų programas, aprašytos profesiniuose standartuose. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras suteikia joms valstybinį kodą⁸ ir kvalifikacijos duomenis teikia registruoti NŠA.

LTKS 6–7-ojo lygio kvalifikacijų – kvalifikacinių laipsnių – pavadinimai siejami su studijų klasifikavimu pagal kryptį. Jų pavadinimai yra nustatyti švietimo, mokslo ir sporto ministro 2016 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. V-1075 dėl Studijų kryptių ir kryptių grupių, pagal kurias vyksta studijos aukštesiose mokyklose, sąrašo, jo keitimo tvarkos, kvalifikacinių laipsnių sąrangos ir studijų programų pavadinimų sudarymo principų patvirtinimo⁹. Kvalifikaciniai laipsniai pagal studijų kryptį įtraukti į SMPKR kaip objektas „kvalifikacija“.

⁷ <https://www.aikos.smm.lt/Registrai/Kvalifikacijos/SitePages/Pagrindinis.aspx?ss=d43c51ae-98f8-4e57-a6b5-04f746a49300>

⁸ Kvalifikacijos kodo struktūra: pirmas simbolis – sekcijos kodas pagal EVRK 2 red.; antras simbolis – standarto, kuriam priklauso kvalifikacija, eilės numeris sekcijoje; trečias ir ketvirtas simboliai – skyriaus kodas pagal EVRK 2 red.; penktas simbolis – LTKS; šeštas ir septintas simboliai – kvalifikacijos eilės numeris.

⁹ Studijų kryptių ir kryptių grupių, pagal kurias vyksta studijos aukštesiose mokyklose, sąrašo, jo keitimo tvarkos, kvalifikacinių laipsnių sąrangos ir studijų programų pavadinimų sudarymo principų: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ae5d5730b7c211e693eea1ef35f20da9/asr>.

SMPKR taip pat galima rasti informacijos apie LTKS 6–8-ojo lygio kvalifikacijas, aprašytas profesiniuose standartuose. Patvirtinus šių kvalifikacijų aprašus (profesinius standartus), Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras suteikia valstybinį kodą ir kvalifikacijos duomenis teikia registruoti registro tvarkytojui. Tačiau tik dalis šių kvalifikacijų teikiamos (pavyzdžiui, asmens sveikatos priežiūros sektoriaus kvalifikacijos).

Registro duomenys lietuvių ir anglų kalbomis viešai prieinami Atviroje informavimo, konsultavimo, orientavimo sistemoje (AIKOS) adresu www.aikos.smm.lt. Pažymėtina, kad AIKOS sistemoje informacija apie kvalifikacijas glaudžiai susijusi su SMPKR informacija apie programas, kurias baigus įgyjama kvalifikacija, bei informacija apie kvalifikacijos teikėjus (švietimo įstaigas). Tai leidžia patogiai naršyti AIKOS portale ir gauti informacijos apie kvalifikacijų suteikimą.¹⁰

Duomenis apie profesinio mokymo programas ir jų modulius SMPKR tvarkytojui registruoti teikia Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (KPMPC). Nacionalinio lygmens profesinio mokymo programoms¹¹ ir jų moduliams suteikiami kodai, kurie nurodomi AIKOS, programose ir profesinio mokymo diplomuose. Kartu su programos duomenimis pateikiamas kvalifikaciją sudarančių kompetencijų, atitinkančių profesiniame standarte paskelbtą informaciją, sąrašas.

Aukštojo mokslo kvalifikacijų atveju SMPKR registruojamos tik tinkamai akredituotos studijų programos arba tos programos, kurių studijų kryptis ir pakopa aukštojoje mokykloje jau akredituota 7 metų laikotarpiui. Duomenis apie ketinamą registruoti programą aukštoji mokykla teikia SKVC. Po teigiamo ketinamos vykdyti studijų programos įvertinimo arba po krypties ir pakopos akreditavimo statuso patikrinimo duomenis apie programą kartu su akreditavimo duomenimis (jei taikoma) SKVC perduoda SMPKR tvarkytojui registruoti.¹² Po užregistruotos studijų programos aprašymu pateikiami ir su individualia kvalifikacija siejami, baigus šią programą, numatomi studijų rezultatai.

SMPKR kaupiama informacija apie kvalifikacijas ir programas atvaizduojama 3 priede.

2.8. Institucijos ir socialiniai dalininkai, dalyvaujantys įgyvendinant LTKS

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA (ŠMSM)

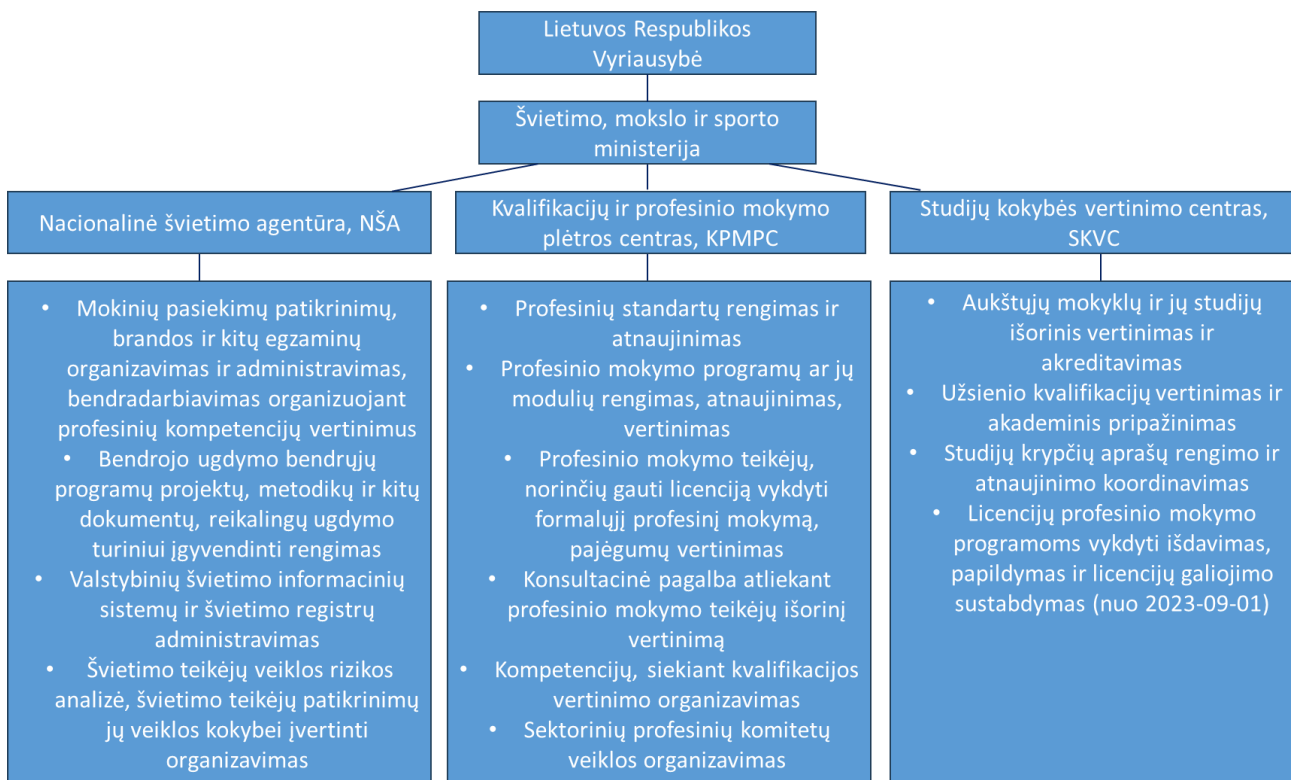
ŠMSM yra vykdomosios valdžios institucija, kuri formuoja valstybės politiką švietimo (taip pat ir kvalifikacijų sistemos) srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą. Lietuvos švietimo sistema yra iš dalies decentralizuota: sprendimų priėmimai vyksta keliais lygiais. Nacionaliniu lygiu švietimas organizuojamas per įstatymus, kitus norminius teisės aktus, reguliuojančius švietimo organizavimo principus ir kriterijus. Viena svarbių ŠMSM funkcijų – atsakomybė už švietimo kokybę. ŠMSM yra pavaldžios institucijos, tiesiogiai dalyvaujančios LTKS įgyvendinimo veiklose, tai: Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, Studijų kokybės vertinimo centras, Nacionalinė švietimo agentūra (1 paveikslas). ŠMSM atstovaujama visuose prie Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro veikiančiuose sektoriniuose profesiniuose komitetuose.

¹⁰ <https://www.aikos.smm.lt/Registrai/Kvalifikacijos/SitePages/Pagrindinis.aspx?ss=a0d9a76f-e24b-4adf-88d0-952c54421b53>.

¹¹ Profesinio mokymo programos kodo struktūra: pirmas simbolis – P arba T (pirminio arba tęstinio profesinio mokymo programa); antras simbolis – Lietuvos kvalifikacijų lygis pagal LTKS; trečias simbolis – minimalaus reikalaujamo išsilavinimo, reikalingo kvalifikacijai įgyti, lygmuo; ketvirtas, penktas, šeštas ir septintas simboliai – švietimo posritis iš Lietuvos švietimo klasifikatoriaus; aštuntas ir devintas simboliai – programos eilės numeris.

¹² Studijų programos kodo struktūra: pirmas, antras ir trečias simboliai – požymis ir programos tipas kartu su lygmeniu; ketvirtas simbolis – kvalifikacinio laipsnio tipas; penktas ir šeštas simboliai – studijų krypties grupės kodas (-i); septintas, aštuntas ir devintas simboliai – programos eilės numeris.

1 pav. Nacionalinės institucijos, dalyvaujančios įgyvendinant LTKS

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO MOKYMO PLĖTROS CENTRAS (KPMPC)

KPMPC yra švietimo pagalbos įstaiga, teikianti informacinę, ekspertinę, konsultacinę ir kvalifikacijos tobulinimo pagalbą, įgyvendinanti valstybinę profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą sistemų plėtros politiką. KPMPC veiklos tikslas – plėtoti profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą sistemas, kad jos atliktų ūkio poreikius ir šalies bei tarptautines iniciatyvas. Jo veiklos uždaviniai: tvarkyti Lietuvos kvalifikacijų sistemą; gerinti profesinio mokymo kokybę; plėtoti suaugusiųjų švietimo sistemą; vykdyti profesinio ir suaugusiųjų mokymo dalyvių kvalifikacijos tobulinimą. KPMPC švietimo ir mokslo ministro įsakymu pavesta vykdyti kvalifikacijų tvarkymo institucijos funkcijas, numatytas Švietimo įstatymo 39¹ straipsnyje ir Profesinio mokymo įstatyme.

KPMPC atlieka šias su LTKS plėtote ir įgyvendinimu susijusias funkcijas: (1) organizuoja profesinių standartų rengimą ir atnaujinimą, koordinuoja ir (arba) vykdo profesinio mokymo programų ar jų modulių rengimą ir (arba) atnaujinimą, vertinimą bei teikia registruoti SMPKR, (2) organizuoja ir atlieka juridinių ar fizinių asmenų, norinčių gauti licenciją vykdyti formalųjį profesinį mokymą ir su profesiniu mokymu susijusią veiklą, atitikties teisės aktuose nustatytiems reikalavimams vertinimą ir išduoda ekspertizės aktą, (3) teikia konsultacinę pagalbą atliekant profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų išorinį vertinimą, (4) koordinuoja asmens įgytų kompetencijų, siekiant kvalifikacijos, užduočių rengimą ir vertinimo organizavimą, organizuoja institucijų pagal jų pasirengimą vertinti asmens kompetencijas vertinimą ir teikia jas ŠMSM akredituoti, (5) organizuoja sektorių profesinių komitetų veiklą, (6) atlieka EKS Nacionalinio kvalifikacijų koordinavimo punkto (angl. *National Coordination Point*) funkcijas Lietuvoje.

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA (NŠA)

NŠA prie ŠMSM yra švietimo pagalbos įstaiga, atsakinga už švietimo politikos įgyvendinimą ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo švietimo sektoriuose.

NŠA veiklą pradėjo 2019 m. rugsėjo 1 d., reorganizavimo būdu sujungus šešias ŠMSM pavaldžias įstaigas: Nacionalinį egzaminų centrą, Nacionalinę mokyklų vertinimo agentūrą, Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centrą, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centrą, Švietimo informacinių technologijų centrą, Ugdymo plėtotės centrą.

Nuo 2023 m. liepos 1 d. apibrėžti šie agentūros veiklos tikslai: sudaryti vienodas sąlygas ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo prienamumui ir geros kokybės švietimui: ugdymo turiniui įgyvendinti, įtraukties principui laikytis; švietimo teikėjų veiksmingam valdymui užtikrinti; organizuoti pedagoginių darbuotojų (išskyrus aukštųjų mokyklų) kvalifikacijos tobulinimą, švietimo įstaigų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovų rezervo formavimą bei įgyvendinti priemones pedagoginių darbuotojų (išskyrus aukštųjų mokyklų) savalaikiai kaitai užtikrinti; vykdyti mokinių pasiekimų vertinimą, analizuoti mokinių pasiekimų rezultatus, parinkti ir įgyvendinti tinkamas priemones mokinių pasiekimams gerinti; atlikti valstybinę švietimo teikėjų (išskyrus aukštąsias mokyklas) veiklos priežiūrą, bendradarbiauti su savininko teises ir pareigas įgyvendinančiomis institucijomis (dalyvių susirinkimais), teikiant pagalbą švietimo teikėjams; užtikrinti valstybiniuose švietimo registruose ir informacinėse sistemose tvarkomų duomenų teisėtumą, prienamumą ir kokybę; vykdyti valstybės švietimo stebėseną, teikti siūlymus pagal kompetenciją ŠMSM dėl švietimo politikos formavimo. Nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. NŠA organizuoja ir vykdo licencijos profesinio mokymo programoms įgyvendinti turėtojų licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūrą.

NŠA atlieka šias funkcijas, tiesiogiai susijusias su LTKS plėtote: administruoja ir plėtoja švietimo valstybines informacines sistemas ir registrus (t. y. SMPKR, Švietimo valdymo informacinę sistemą (ŠVIS)), užtikrina sistemose ir registruose esančių duomenų prienamumą ir kokybę; vykdo tyrimus ir teikia rekomendacijas dėl švietimo kokybės gerinimo ir švietimo sistemos efektyvumo; koordinuoja ir administruoja brandos egzaminų, pagrindinio ugdymo, nacionalinių ir kitų mokinių pasiekimų patikrinimų vykdymą ir vertinimą; organizuoja ir vykdo mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo ir formaliojo profesinio mokymo programas, veiklos išorinį vertinimą.

STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMO CENTRAS (SKVC)

SKVC yra savarankiška biudžetinė įstaiga, įsteigta 1995 m. ŠMSM. SKVC, atlikdamas išorinį vertinimą ir akreditavimą, skatina siekti aukštųjų mokyklų veiklos kokybės, o, atlikdamas užsienio kvalifikacijų vertinimą ir pripažinimą bei informacijos teikimą, kuria palankias laisvo asmenų judėjimo sąlygas. Jis veikia kaip kokybės užtikrinimo agentūra aukštojo mokslo sektoriuje ir nacionalinis akademinio pripažinimo ir informacijos centras (ENIC-NARIC).

Pagrindiniai SKVC uždaviniai:

- vykdyti aukštųjų mokyklų ir jų studijų išorinį vertinimą ir akreditavimą, pagal savo kompetenciją konsultuoti aukštąsias mokyklas, viešinti vertinimo rezultatus, vykdyti paskesnę veiklą po išorinio vertinimo ir analizuoti su studijų kokybe susijusius rodiklius;
- atlikti užsienio kvalifikacijų vertinimą ir akademinį pripažinimą, teikti informaciją bei siekti Lietuvos studijų sistemos ir Europos aukštojo mokslo erdvės nuostatų suderinamumo, pagal kompetenciją

laiduoti Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų vykdymą mokslo ir studijų srityje, atlikti nacionalinio akademinio pripažinimo ir informacijos centro (ENIC / NARIC) veiklas.

Taip pat SKVC koordinuoja studijų kryptių aprašų rengimą, atnaujinimą ir teikia aprašus švietimo, mokslo ir sporto ministrui tvirtinti.

Nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. SKVC yra įgaliotas vykdyti formaliojo profesinio mokymo licencijavimą, kuris apima licencijų profesinio mokymo programoms vykdyti išdavimą, papildymą ir licencijų galiojimo sustabdymą.

SEKTORINIAI PROFESINIAI KOMITETAI (SPK)

SPK – bendradarbiavimo pagrindu sudaryta, prie KPMPC veikianti, patariamoji institucija, koordinuojanti konkretaus ūkio sektoriaus strateginius kvalifikacijų sistemos formavimo ir profesinio mokymo klausimus. SPK savo ūkio sektoriaus ribose svarsto ir teikia siūlymus Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai dėl LTKS 1–8-ojo lygio kvalifikacijų (kvalifikacijų pavadinimų, lygių nustatymo, kvalifikacijų vertinimo, jų suteikimo ir panašiai). SPK sudėtį nustato KPMPC direktorius.

Pirmą kartą SPK komitetų funkcijos patvirtintos dviejų ministrų (švietimo bei mokslo ir ūkio) įsakymu 2010 m. Jų pagrindinis uždavinys tuomet buvo aprobuoti profesinius standartus. Jie taip pat pritarė formaliojo profesinio mokymo programų, skirtų kvalifikacijai įgyti, rengimui bei vertino programos atitiktį standartuose nustatytiems reikalavimams.

Plėtojant Lietuvos kvalifikacijų sistemą ir pertvarkant profesinio mokymo sistemą, 2018 m. išplečiant SPK funkcijas ir veiklos sritis, buvo patvirtintas Sektorinių profesinių komitetų uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos aprašas.¹³ Šis teisės aktas pakeitė nuo 2010 m. galiojusį SPK veiklos aprašą.

Nauju SPK uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos aprašu (2018 m.) apibrėžtas reikšmingesnis SPK vaidmuo, išplėstos jų atsakomybės ir funkcijos. Pagrindinės SPK veiklos ir klausimai, nagrinėjami SPK posėdžiuose, yra (1) profesinių standartų (jų pakeitimų) tvirtinimas, profesinio standarto atnaujinimo inicijavimas, siūlymų profesiniams standartams atnaujinti svarstymas, (2) pameistrystės įgyvendinimo atitinkamame ekonomikos sektoriuje galimybių aptarimas, (3) siūlymų dėl kvalifikacijų ir studijų kryptių, kuriose gali būti vykdomos trumposios studijos, sąrašo svarstymas. KPMPC, įgyvendindamas pavestas funkcijas, SPK narius taip pat pasitelkia dalyvauti ekspertų komisijoje, sudarytoje įvertinti institucijų, siekiančių įgyti teisę vertinti (pripažinti) asmens, siekiančio kvalifikacijos, pajėgumus ir pateiktas paraiškas, pirmininkauti komisijai. SPK nariai taip pat veikia kaip išorės ekspertai vertinant parengtas profesinio mokymo programas ar jų modulius ir vykdant išorinį profesinio mokymo kokybės vertinimą.

Šiuo metu veikia 18 įvairiose ūkio šakose sudarytų komitetų. 2023 m. gruodžio mėn. duomenimis, bendras SPK narių skaičius buvo 327.

KITŲ MINISTERIJŲ VAIDMUO, ĮGYVENDINANT LTKS

Kitos ministerijos pagal kompetenciją dalyvauja jų sektoriaus SPK veikloje (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos atstovai dalyvauja visuose SPK). Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų aprašai teikiami atitinkamai kompetentingai institucijai (atitinkamos srities ministerijai ar jai pavaldžiai įstaigai), kuri įvertina šių kvalifikacijų aprašus ir pateikia išvadą. Kai kurios iš ministerijų (pavyzdžiui, Finansų, Socialinės apsaugos ir

¹³ Sektorinių profesinių komitetų uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/420ac9b07e8a11e8ae2bfd1913d66d57>

darbo, Sveikatos apsaugos, Vidaus reikalų, Žemės ūkio) aktyviai dalyvauja kuriant ir įgyvendinant savo srities darbuotojų pirminio profesinio mokymo (pavyzdžiui, vidaus reikalų sistemos darbuotojų) ir tęstinio mokymo programas.

ŠVIETIMO TEIKĖJAI

Lietuvoje kvalifikacijas teikia švietimo teikėjai: švietimo įstaigos (mokyklos), kurių pagrindinė veikla yra formalusis arba (ir) neformalusis švietimas, arba kiti švietimo teikėjai (įstaigos, įmonės, organizacijos, taip pat kiti juridiniai asmenys ar kitos organizacijos ar jų padaliniai, kuriems švietimas nėra pagrindinė veikla), Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę vykdyti švietimą.

Profesinio mokymo teikėjai yra valstybinės ar savivaldybės profesinio mokymo įstaigos, kurių pagrindinė veikla yra profesinis mokymas, ir kiti profesinio mokymo teikėjai, kurių pagrindinė veikla nėra profesinis mokymas ir kurie turi teisę vykdyti profesinio mokymo programas. Jie gali gauti licenciją ir siūlyti pirminio ir tęstinio profesinio mokymo programas.

Aukštojo mokslo švietimo teikėjai yra aukštosios mokyklos, kurios yra dviejų tipų: universitetai ir kolegijos. Aukštojo mokslo sektoriui priklauso ir privatūs, ir valstybiniai švietimo teikėjai. Visi jie siūlo studijų programas ir vykdo mokslinius tyrimus. Kolegijos siūlo trumposios studijų pakopos programas ir pirmosios pakopos kolegijų programas. Universitetai siūlo pirmosios, antrosios ir trečiosios pakopos universitetines programas. Aukštosios mokyklos turi autonomiją, kuri apima akademinę, administracinę, ekonominę ir finansų valdymo veiklą, grindžiamą savivaldos ir akademinės laisvės principu.

3. Kvalifikacijos Lietuvoje, jų įgijimo būdai ir formavimas

3.1. Švietimo sistema Lietuvoje ir skirtingose jos grandyse įgyjamos kvalifikacijos

Lietuvos švietimo sistema apima:

- formalųjį švietimą (pradinį, pagrindinį, vidurinį ugdymą, formalųjį profesinį mokymą, aukštąjį mokslą);
- neformalųjį švietimą (ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų (taip pat formalųjį švietimą papildantį ugdymą) ir suaugusiųjų švietimą);
- savišvietą;
- švietimo pagalbą (profesinį orientavimą, švietimo informacinę, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, konsultacinę, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kitą pagalbą).

Švietimo sistemos schema ir statistiniai duomenys apie mokinius skirtingose švietimo sistemos grandyse pateikiami 4 ir 5 prieduose. Toliau šiame skyriuje pateikiama informacija apie programas ir kvalifikacijas teikiamas bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sistemose.

Ikimokyklinis ugdymas

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius gebėjimus, ugdyti vaiko kognityvinius įgūdžius, padėti vaikui pasirengti ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą.

Ikimokyklinis ugdymas nėra privalomas, išskyrus tada, kai vaikas auga šeimoje, įrašytoje į socialinės rizikos šeimų apskaitą ir nėra ugdomas pagal ikimokyklinio ugdymo programą, arba įrašytas į ikimokyklinio ugdymo įstaigos vaikų sąrašus, bet dėl nepateisinamų priežasčių jos nelanko. Tėvai (globėjai) patys gali ugdyti vaiką šeimoje arba, jei jie pageidauja, vaikas ugdomas pagal ikimokyklinio ugdymo programą iki jis / ji pradeda priešmokyklinį ugdymą. Švietimo įstatymas numato, kad ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą nuo 2025 m. rugsėjo mėn. taps visuotinis vaikams nuo 2 metų amžiaus (t. y. savivaldybės turi užtikrinti, kad, tėvams (globėjams) pageidaujant, vaikas galėtų dalyvauti ikimokyklinio ugdymo programoje).

Ikimokyklinio ugdymo programą vykdo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti tiek valstybės / savivaldybės teikėjas, tiek nevalstybinis. Ikimokyklinio ugdymo programą rengia pats ikimokyklinio ugdymo teikėjas. Rengdamas programą, teikėjas vadovaujasi švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintomis ikimokyklinio ugdymo programų gairėmis.

Priešmokyklinis ugdymas

Priešmokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Priešmokyklinis ugdymas pradedamas teikti vaikui, kai jam / jai tais kalendoriniais metais iki balandžio 30 dienos sueina 5 metai. Švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka įvertinus vaiko ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, vaikui priešmokyklinis ugdymas gali būti pradedamas teikti, kai jam tais kalendoriniais metais 5 metai sueina iki rugsėjo 1 dienos. Tačiau tėvai turi teisę leisti vaiką mokytis pagal

priešmokyklinio ugdymo programą ne vėliau negu vaikui tais kalendoriniais metais sueina 6 metai. Priešmokyklinis ugdymas privalomas nuo 2016 m. rugsėjo 1 d.

Priešmokyklinio ugdymo programą vykdo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti tiek valstybės / savivaldybės teikėjas, tiek nevalstybinis. Priešmokyklinis ugdymas vykdomas pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintą Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą. Minimali priešmokyklinio ugdymo programos trukmė – 640 val. Jei vaikui priešmokyklinis ugdymas buvo pradėtas teikti, kai jam tais kalendoriniais metais suėjo 5 metai, įvertinus vaiko ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, priešmokyklinis ugdymas gali trukti dvejus metus.

Pradinis ugdymas

Pradinio ugdymo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės ir socialinės brandos pradmenis, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindus, elementarų raštingumą, padėti jam pasirengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą.

Pagal pradinio ugdymo programą vaikas pradėdamas ugdyti, kai jam tais kalendoriniais metais sueina 7 metai. Jei vaikas pradėjo mokytis anksčiau pagal priešmokyklinio ugdymo programą, jis / ji pradeda anksčiau mokytis ir pagal pradinio ugdymo programą. Pradinio ugdymo programa yra 4 metų (1–4 klasės).

Pradinio ugdymo programas vykdo bendrojo ugdymo ir kitos mokyklos ar kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti tiek valstybės / savivaldybės teikėjas, tiek nevalstybinis. Pradinis ugdymas vykdomas pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintas pradinio ugdymo bendrąsias programas ir mokyklos vadovo patvirtintą ugdymo planą. Mokykla rengia ugdymo planą vadovaudamasi švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintu Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašu, konkrečių mokslo metų bendraisiais ugdymo planais ir kt. teisės aktais.

Baigus pradinio ugdymo programą įgyjamas pradinis išsilavinimas. Mokymosi pasiekimų įteisinimo dokumentas – pradinio išsilavinimo pažymėjimas. Pradinio ugdymo programos rezultatai siejami su pirmuoju LTKS lygiu.

Pagrindinis ugdymas

Pagrindinio ugdymo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės, sociokultūrinės ir pilietinės brandos pagrindus, bendrąjį raštingumą, technologinio raštingumo pradmenis, ugdyti tautinį sąmoningumą, išugdyti siekimą ir gebėjimą apsispręsti, pasirinkti ir mokytis toliau.

Mokinys pradeda mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą, kai jis / ji įgyja pradinį išsilavinimą. Įprastai mokinys tuo metu yra 10 (11) metų ir pagal šią programą mokosi iki 16 (17) metų. Mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą privaloma, kol jam sukaks 16 metų. Pagrindinio ugdymo programa sudaryta iš dviejų dalių. 1-oji programos dalis trunka 4 metus (apima 5–8 klases), 2-oji dalis – 2 metus ir apima 9–10 (I–II gimnazijos) klases.

Pagrindinio ugdymo programas vykdo bendrojo ugdymo ir kitos mokyklos ar kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti tiek valstybės / savivaldybės teikėjas, tiek nevalstybinis. Pagrindinis ugdymas vykdomas pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintas pagrindinio ugdymo bendrąsias programas ir mokyklos vadovo patvirtintą ugdymo planą. Mokykla rengia ugdymo planą vadovaudamasi švietimo, mokslo ir sporto ministro

patvirtintu Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašu, konkrečių mokslo metų bendraisiais ugdymo planais ir kt. teisės aktais.

Baigus pagrindinio ugdymo programą ir patikrinus pagrindinio ugdymo pasiekimus įgyjamas pagrindinis išsilavinimas. Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. pagrindinis išsilavinimas bus įgyjamas baigus pagrindinio ugdymo programą ir pasiekus švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytų dalykų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų slenkstinį lygį (t. y. gavus ne mažiau kaip 4 balus iš 10 balų). Mokymosi pasiekimų įteisinimo dokumentas – pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas. Pagrindinio ugdymo programos rezultatai siejami su trečiuoju LTKS lygiu.

Vidurinis ugdymas

Vidurinio ugdymo paskirtis – padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pradmenis. Vidurinis ugdymas nėra privalomas, bet jį garantuoja valstybė.

Mokinys pradeda mokytis pagal vidurinio ugdymo programą, kai jis / ji įgyja pagrindinį išsilavinimą. Mokiniai pagal vidurinio ugdymo programą įprastai mokosi nuo 16 (17) iki 18 (19) metų.

Vidurinio ugdymo programa yra dvejų metų. Ji teikiama III–IV gimnazijos klasėse. Jei vidurinio ugdymo programa vykdoma kartu su profesinio mokymo programa, priklausomai nuo profesinio mokymo programos apimties, mokymasis trunka ilgiau nei 2 metus. Vidurinio ugdymo programą sudaro privalomieji, privalomai ir laisvai pasirenkami dalykai. Kaip laisvai pasirenkamą dalyką mokinys gali pasirinkti ir profesinio mokymo programų modulį (-ius), kurie jam nusprendus mokytis pagal profesinio mokymo programą yra įskaitomi. Šių modulių populiarumas bendrojo ugdymo mokyklų mokinių tarpe auga.

Vidurinio ugdymo programas vykdo bendrojo ugdymo mokyklos ar kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti tiek valstybės / savivaldybės teikėjas, tiek nevalstybinis. Vidurinis ugdymas vykdomas pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintas vidurinio ugdymo bendrąsias programas ir mokyklos vadovo patvirtintą ugdymo planą. Mokykla rengia ugdymo planą vadovaudamasi švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintu Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašu, konkrečių mokslo metų bendraisiais ugdymo planais ir kt. teisės aktais.

Baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius du brandos egzaminus, iš kurių lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas yra privalomas, įgyjamas vidurinis išsilavinimas. Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. vidurinis išsilavinimas bus įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius du valstybinius brandos egzaminus, o nuo 2026 m. rugsėjo 1 d. – tris valstybinius brandos egzaminus, iš kurių lietuvių kalbos ir literatūros valstybinis brandos egzaminas yra privalomas. Mokymosi pasiekimų įteisinimo dokumentas – brandos atestatas. Vidurinio ugdymo programos rezultatai siejami su ketvirtuoju LTKS lygiu.

Profesinis mokymas

Profesinio mokymo paskirtis – padėti asmeniui įgyti, keisti ar tobulinti kvalifikaciją ir pasiręngti dalyvauti kintančioje darbo rinkoje. Mokantis pagal profesinio mokymo programas įgyjamos profesiniuose standartuose nustatytos kvalifikacijos (pavyzdžiui, staliaus, kosmetiko, paramediko ir pan.).

Profesinis mokymas gali būti pirminis ir tęstinis. Pirminis profesinis mokymas skirtas įgyti pirmąją kvalifikaciją ir teikiamas ne jaunesniems kaip 14 metų asmenims. Mokinys, kuris lygiagrečiai su profesinio

mokymo programa mokosi pagal pagrindinio ugdymo programą arba pagal vidurinio ugdymo programą, kartu su kvalifikacija gali įgyti pagrindinį išsilavinimą arba vidurinį išsilavinimą ir atitinkamus mokymosi pasiekimus liudijančius dokumentus – pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą arba brandos atestatą.

Tęstinis profesinis mokymas teikiamas asmeniui, turinčiam pirmąją kvalifikaciją arba aukštojo mokslo kvalifikaciją. Jis skirtas tobulinti turimą pirmąją kvalifikaciją ar įgyti kitą kvalifikaciją arba įgyti profesinį standartą atitinkančias kompetencijas, siekiant įgyti kitą kvalifikaciją (arba jos dalį).

Asmenims, jau turintiems LTKS 4 lygio kvalifikaciją ir įgijusiems profesinės patirties, pastaraisiais metais atvertos galimybės įgyti ir LTKS 5 lygio kvalifikaciją (daugiau informacijos – 4.2.2 dalyje).

Taip pat įgyvendinamos neformaliojo profesinio mokymo programos. Jas pabaigus suteikiamos kompetencijos, atitinkančios profesiniame standarte nustatytas 1–4 lygio kompetencijas.

Profesinio mokymo programų trukmė ir apimtis kreditais gali būti įvairi, priklausomai nuo kvalifikacijos. Galima pirminio profesinio mokymo programų apimtis, išreikšta mokymosi kreditais, yra 30, 45, 60, 90, 110 kreditų (vienerių metų formaliojo profesinio mokymo programos įprastinė apimtis yra 60 mokymosi kreditų). Neformaliojo profesinio mokymo programos apimtį pasirenka profesinio mokymo teikėjas, tačiau laikomasi nuostatos, kad jų apimtis – ne daugiau kaip 30 mokymosi kreditų.

Profesinio mokymo sistemoje galima įgyti LTKS 1–5-ojo lygio kvalifikacijas, atitinkančias profesinį standartą. Atitinkamo lygio kvalifikacija ir profesinio mokymo diplomai suteikiami asmeniui, baigusiam profesinio mokymo programą ir (arba) nustatyta tvarka gavusiam įgytų kompetencijų įvertinimą. Asmenims, baigusiems profesinio mokymo programos modulį ar įvertinus dalies atitinkamos kvalifikacijos neformalioju būdu įgytas kompetencijas, išduodamas pažymėjimas.

Profesinis mokymas pameistrystės profesinio mokymo organizavimo forma

Pameistrystės profesinio mokymo organizavimo forma – profesinio mokymo organizavimo būdas, kai mokymas ar jo dalis vykdoma darbo vietoje: įmonėje, įstaigoje, organizacijoje, ūkininko ūkyje, pas laisvąjį mokytoją. Šis mokymo būdas išskirtinis tuo, kad jame ne daugiau kaip 30 proc. mokymo programai skiriamas laiko bus mokoma(si) profesinio mokymo įstaigoje, o ne mažiau kaip 70 proc. laiko bus mokoma(si) verslo, gamybos ar paslaugų įmonėje.

Profesinį mokymą vykdančią pameistrystės profesinio mokymo organizavimo formą, su asmeniu sudaroma pameistrystės darbo sutartis ir profesinio mokymo sutartis Darbo kodekse nustatyta tvarka. Pameistrystės darbo sutarties reglamentavimas įtvirtintas 2016 m. Lietuvos Respublikos Darbo kodekso redakcijoje. Pameistrystės darbo sutartis gali būti sudaroma tik mokiniui įgijus pagrindinį išsilavinimą. Jei pameistrystė mokosi ir pagal vidurinio ugdymo programą, privaloma sudaryti sąlygas baigti vidurinio ugdymo programą pameistriui patogiu laiku.

Mokymas pameistrystės forma gali būti organizuojamas tiek pagal formaliojo, tiek pagal neformaliojo profesinio mokymo programas. Pameistrystę vykdančią pagal darbdavio patvirtintą neformaliojo mokymo programą, profesinio mokymo sutartis nėra sudaroma. Pameistrystės darbo sutarties nesudarius mokymo sutarties pagrindu darbdavys turi galimybę pats, pagal jo parengtą neformaliojo mokymo programą, ne ilgiau kaip šešis mėnesius mokyti pas jį dirbantį asmenį. Pameistrystės darbo sutartis, sudaryta su teisės aktais reglamentuojama mokymo sutartimi dėl formaliojo ar neformaliojo mokymo, yra terminuota, tačiau jos terminas sutampa su mokymo sutarties trukme ir paprastai būna ilgesnis nei šeši mėnesiai. Prieš mokydamasis

pameistrystės forma asmuo su profesinio mokymo įstaiga pasirašo mokymosi sutartį; profesinio mokymo įstaiga su darbdaviu – bendradarbiavimo sutartį, o darbdavys įdarbina pas save profesinio mokymo įstaigos mokinį, pasirašydamas su juo pameistrystės darbo sutartį.

Už faktiškai dirbtą laiką pameistriui mokamas pameistrystės darbo sutartyje numatytas darbo užmokestis, kuris negali būti mažesnis nei Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga arba minimalusis valandinis atlygis.

Pastebėtina, kad profesinis mokymas pameistrystės būdu vystėsi gana lėtai. Jam postūmį davė Darbo kodekso pakeitimai ir Vyriausybės 2019 m. patvirtintos nuostatos dėl pameistrystės organizavimo¹⁴. Pastaraisiais metais stebimas pameistrystės populiarėjimas. Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenimis, 2022 m. 90 proc. valstybinių profesinio mokymo įstaigų greta mokyklinės mokymo formos profesijų mokė ir pameistrystės forma, o 2023 m. pabaigoje tokių profesinio mokymo įstaigų buvo 95 proc. Pameistrystės forma besimokančių mokinių dalis nuo visų profesinį mokymą baigusių ir kvalifikaciją įgijusių mokinių 2023 m. išaugo iki 18,85 proc.

Profesinio mokymo sistemoje pameistrystės profesinio mokymo organizavimo forma galima įgyti LTKS 1–5-ojo lygio kvalifikaciją, atitinkančią profesinį standartą. Atitinkamo lygio kvalifikacija ir profesinio mokymo diplomai suteikiami asmeniui, baigusiam profesinio mokymo programą ir (arba) nustatyta tvarka gavusiam įgytų kompetencijų įvertinimą. Kvalifikacijos, įgyjamos pameistrystės profesinio mokymo organizavimo forma, nesiskiria nuo kvalifikacijų, įgyjamų mokantis mokykline profesinio mokymo forma.

Aukštasis mokslas

Mokslo ir studijų misija – padėti užtikrinti šalies visuomenės, kultūros ir ūkio klestėjimą, būti kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio visaverčio gyvenimo atrama ir paskata, tenkinti prigimtinį pažinimo troškimą.

Studijų sistemą Lietuvoje sudaro pakopinės ir profesinės studijos. Pakopinės studijos atitinka Europos aukštojo mokslo erdvės (EAME) pakopų struktūrą ir apima: trumpąją (diplomui įgyti), pirmąją (profesinio bakalauro ar bakalauro laipsniui įgyti), antrąją (magistro laipsniui įgyti) ir trečiąją (mokslo, meno daktaro laipsniui įgyti) pakopas. Profesinės studijos yra skirtos kvalifikacijai įgyti ir pasirengti savarankiškai praktinei veiklai.

Profesinės studijos nepriskiriamos pakopinėms studijoms. Jos yra skirtos pasirengti savarankiškai praktinei veiklai ir profesiniam tobulėjimui (kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui) aukštojo mokslo sistemoje. Šiuo metu jos apima pedagogų rengimo programas (tiems, kurie jau turi aukštojo mokslo kvalifikaciją) ir specialistų rengimą medicinos, odontologijos ir veterinarijos srityse.

Darbo krūvis aukštosiose mokyklose matuojamas ECTS kreditais, kurie apima ir studijų apimtį, ir studijų rezultatus. Vieni akademiniai metai atitinka 60 ECTS. Studijų apimtis valandomis svyruoja nuo 25 iki 30 valandų vienam kreditui, priklausomai nuo studijų rezultatų ir institucijos politikos skiriant kreditus. Trumposios pakopos kvalifikaciją sudaro 90-120 kreditų, pirmosios pakopos kvalifikaciją gali sudaryti 180, 210 arba 240 kreditų, antrosios pakopos kvalifikaciją - 60, 90 arba 120 kreditų. Doktorantūros studijos, kurias baigus suteikiamas meno daktaro laipsnis, sudaro 240 kreditų. Doktorantūros studijos, kurias baigus

¹⁴ Profesinio mokymo organizavimo pameistrystės forma tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c36026f0f97111e99681cd81dcdca52c>.

suteikiamas mokslo daktaro laipsnis, trunka 4 metus, tačiau kreditai skiriami tik už kursinį darbą, kuris paprastai sudaro 30 ECTS.

Baigus studijų programą, gali būti įgyjama LTKS 5–8-ąjį lygį atitinkanti aukštojo mokslo kvalifikacija – kvalifikacija pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros penktąjį lygį, kvalifikacinis laipsnis, mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis, taip pat kvalifikacija (pavyzdžiui, gydytojo), kurią suteikia aukštoji mokykla, turinti kompetentingos institucijos (pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministerijos) pritarimą tai kvalifikacijai teikti.

Baigusiems studijas yra išduodami šie dokumentai:

- asmenims, baigusiems LTKS 5-ajam lygiui priskiriamas trumpąsias studijas, išduodamas diplomą ir diplomo priedėlis (rekomenduojamas išduoti);
- asmenims, baigusiems pirmosios pakopos koleginių studijų programas, išduodamas profesinio bakalauro diplomą ir diplomo priedėlis (išduodamas automatiškai);
- asmenims, baigusiems pirmosios pakopos universitetinių studijų programas, išduodamas bakalauro diplomą ir diplomo priedėlis (išduodamas automatiškai);
- asmenims, baigusiems antrosios pakopos studijų programas, išduodamas magistro diplomą ir diplomo priedėlis (išduodamas automatiškai);
- asmenims, baigusiems trečiosios pakopos studijas išduodamas mokslo (meno) daktaro diplomą;
- profesines studijas baigusiems asmenims išduodamas studijų pažymėjimas.

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas

Kaip numatyta Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos apraše¹⁵, mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas įgyvendinamas pagal kimokyklinio ugdymo programas, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo bendrąsias programas, profesinio mokymo programas. Šios programos pritaikomos, atsižvelgiant į nustatytus mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, mokinio, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus ir vadovaujantis pedagoginės psichologinės tarnybos arba švietimo pagalbos tarnybos išvadomis ir rekomendacijomis. Mokykloje susitariama dėl ugdymo/mokymo pritaikymo ir įforminimo. Nuo 2024 m., įsigaliojus Švietimo įstatymo pataisoms, visi darželiai ir bendrojo ugdymo mokyklos privalės organizuoti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą kartu su kitais mokiniais, jeigu jo tėvai (globėjai, rūpintojai) to pageidauja. 2030 m. keliamas siekinys bendrosiose klasėse ugdyti 90 proc. visų negalią turinčių mokinių. 2021 m. šio rodiklio reikšmė - 49,8 proc. Mokiniai taip pat gali būti ugdomi specialiosiose mokyklose, kurių skaičius mažėja.

Profesinio mokymo įstaigose mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, siūlomos profesinio mokymo programos kvalifikacijai įgyti kartu su socialinių įgūdžių ugdymo programa. Didelė dalis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių renkasi mokymąsi pagal LTKS 2-ojo lygio profesinio mokymo programas (taip pat žr. informaciją apie mokymąsi apimtis 4.2.3 dalyje).

Studijų programas pritaiko aukštosios mokyklos savo nustatyta tvarka.

¹⁵ Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F0E90ABE387D/asr>

3.2. Kvalifikacijų formavimas

Apibendrinant anksčiau pateiktą informaciją ir laikantis EKS rekomendacijoje pateikto kvalifikacijos apibrėžimo („*oficialus įvertinimo ir patvirtinimo proceso rezultatas, gaunamas kompetentingai institucijai nustatčius, kad asmens mokymosi rezultatai atitinka nustatytuosius standartus*“), Lietuvos švietimo sistemoje teikiamas kvalifikacijas galima sugrupuoti į:

- bendrojo ugdymo sistemos kvalifikacijas: jų įgijimą liudija pradinio išsilavinimo pažymėjimas, pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas ir brandos atestatas;
- profesinio mokymo sistemos kvalifikacijas: kvalifikacijų pavadinimas, jų turinys, lygis nustatomas profesiniuose standartuose;
- aukštojo mokslo kvalifikacijas: kvalifikaciniai laipsniai, mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis, taip pat kvalifikacija, kurią suteikia aukštoji mokykla, turinti kompetentingos institucijos pritarimą tai kvalifikacijai teikti.

Toliau skyriuje aprašoma, kaip formuojamos kvalifikacijos.

3.2.1. Bendrojo ugdymo sistemos kvalifikacijos

Bendrajame ugdyme vietoj kvalifikacijos sąvokos vartojama išsilavinimo sąvoka. Reikalavimai pradiniam, pagrindiniam ir viduriniam išsilavinimui įgyti apibrėžiami Švietimo įstatyme ir švietimo, mokslo ir sporto ministro tvirtinamose atitinkamai pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosiose programose. Programas sudarantys dalykai skirstomi į šias dalykų grupes: dorinio ugdymo; kalbinio ugdymo; visuomeninio ugdymo; matematinio, gamtamokslinio ir technologinio ugdymo; meninio ugdymo; fizinio ir sveikatos ugdymo. Ugdymas įgyvendinamas pagal 47 bendrąsias programas, sudarytas vadovaujantis vieninga struktūra (plačiau – 4.1.1 skyriuje). Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosiose programose nustatyta kiekvieno mokomojo dalyko mokymosi pasiekimų sritys ir jų pasiekimai, aprašyta pasiekimų raida kas dvejus mokymosi metus, t. y. aiškiai apibrėžta, ką žinos ir mokės (gebės) atitinkamą klasę (klasių koncentrą) baigęs mokinys. Remiantis apibrėžtais pasiekimais (mokymosi rezultatais) formuojamos nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimų ir brandos egzaminų užduotys.

3.2.2. Profesinio mokymo sistemos kvalifikacijos

Profesinio mokymo sistemoje teikiamos LTKS 1–5-ojo lygio kvalifikacijos nustatomos profesiniuose standartuose. Profesinio mokymo įstatyme profesinis standartas apibrėžtas kaip ūkio sektoriui arba jo daliai reikalingų visų lygių kvalifikacijų, jas sudarančių kompetencijų ir kvalifikacijos suteikimo reikalavimų aprašas.¹⁶ Profesiniuose standartuose pateikiama ši pagrindinė informacija apie kvalifikacijas (Profesinių standartų rengimo, atnaujinimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo 9.3 punktas):

- kiekvienos kvalifikacijos pavadinimas ir kvalifikacijos lygis pagal LTKS;
- trumpas kvalifikacijos apibūdinimas (veiklos objektas, tipinės darbo priemonės ir darbo sąlygos ir kita papildoma informacija);
- pagrindiniai ir specializacijos (jei taikoma) kvalifikacijos vienetai;

¹⁶ Skirtingų ūkio sektorių profesinių standartų aprėptis ir į juos įtrauktų kvalifikacijų skaičius skiriasi (7 priedo informacija).

- kvalifikacijos vienetus sudarančios kompetencijos;
- kompetencijų ribos (kompetencijos turinį, jo apimtį ir lygmenį detalizuojanti, paaiškinanti informacija);
- reikalavimai asmeniui kvalifikacijai ar savarankiškai jos daliai įgyti (reikalavimai turimam išsilavinimui, kvalifikacijai, profesinei patirčiai) (jeigu taikomi);
- kvalifikacijai įgyti taikomi reikalavimai pagal Europos Sąjungos teisės aktus, tarptautines sutartis ar Lietuvos Respublikos teisės aktus (jeigu taikomi);
- kompetencijų vertinimo reikalavimai;
- kvalifikacijos atitiktis Europos Sąjungos ir tarptautiniams standartams (jeigu taikoma).

Profesiniuose standartuose aprašytos kvalifikacijos sudarytos kompetencijų pagrindu, t. y. kiekviena kvalifikacija aprašoma per jai įgyti reikalingas kompetencijas, kurios sugrupuotos į kvalifikacijų vienetus, o kiekvienai kompetencijai aprašomos kompetencijų ribos. Toks kvalifikacijų formavimo principas palengvina mokymosi rezultatų paradigmos diegimą, taip pat neformalioju ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą. Vienas iš profesinių standartų rengimo principų yra metodologinio pagrįstumo principas, remiantis kuriuo rengiant profesinius standartus ir jų kvalifikacijų aprašus privaloma laikytis vieningos teorinės kvalifikacijų ir kvalifikacijų sandaros sampratos, užtikrinant suderinamumą su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara (KPMPC, 2019, p. 4). LTKS aprašas ir išsamieji kvalifikacijų lygių aprašai yra vienas iš kertinių dokumentų formuluojant kvalifikacijas sudarančias kompetencijas ir jų ribas.

Profesiniai standartai sudaro pagrindą profesinio mokymo programoms ir jų moduliams kurti ir vykdyti; kompetencijų formuluotės perkeliama į profesinio mokymo programas, profesinio mokymo diplomus, kompetencijų ribų informacija naudojama mokymo(si) rezultatams profesinio mokymo programose nustatyti. Remiantis profesiniais standartais rengiamos asmens įgytų kompetencijų vertinimo užduotys. Reikia pabrėžti, kad nors profesiniai standartai aprašo ir 5–8-ojo kvalifikacijų lygių kvalifikacijas, aukštojo mokslo kvalifikacijų ir studijų programų atveju profesiniai standartai labiau išreiškia lūkesčius studijų programų turiniui.

Bendruosius reikalavimus profesiniams standartams nustato Profesinių standartų rengimo, atnaujinimo ir tvirtinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 428 „Dėl profesinių standartų rengimo, atnaujinimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.¹⁷ Profesiniai standartai rengiami, atnaujinami ir tvirtinami remiantis šią tvarka, vadovaujantis Profesinio standarto rengimo metodika¹⁸, LTKS aprašu bei ekonomikos ir inovacijų ministro patvirtintu Lietuvos profesijų klasifikatoriumi.

Profesinių standartų rengimo ir atnaujinimo procesą koordinuoja ir organizuoja kvalifikacijų tvarkymo institucija – KPMPC. Profesiniai standartai rengiami ir atnaujinami bendradarbiaujant darbdavių ir švietimo įstaigų atstovams, taip pat į šiuos procesus įtraukiant darbuotojų atstovus. Profesinio standarto turinys formuojamas remiantis kvalifikacijos (-jų) tyrimais, atliekamais atitinkamame ūkio sektoriuje ar jo dalyje. Profesinio standarto, kuriame aprašomos reglamentuojamos profesinės kvalifikacijos, galutinis projektas prieš teikiant vertinti SPK teikiamas atitinkamai kompetentingai institucijai.

Atsižvelgus į pokyčius sektoriaus darbo rinkoje, bet ne rečiau kaip kartą per penkerius metus, profesiniai standartai yra atnaujinami. Inicijavus naują kvalifikaciją ar išryškėjus poreikiui pakoreguoti

¹⁷ Profesinių standartų rengimo, atnaujinimo ir tvirtinimo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/98c4ab906fcf11e9a13eeecaacbc653f>.

¹⁸ Profesinio standarto rengimo metodika: https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Profesinio-standarto-rengimo-metodika_final_2020.pdf.

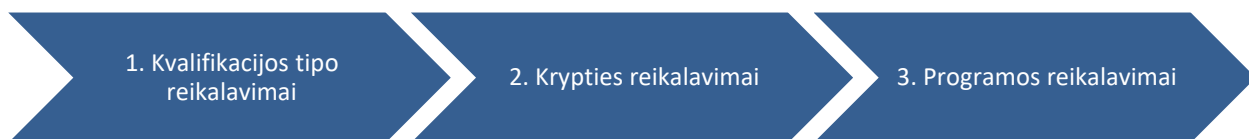
profesiniame standarte jau aprašytą kvalifikaciją vykdomas profesinio standarto atnaujinimas papildant jį nauju kvalifikacijos aprašu arba pakoreguojant jį profesinį standartą įtraukus kvalifikacijų aprašus. Profesinio standarto rengimą ar atnaujinimą gali inicijuoti atitinkamos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, kompetentingos institucijos, atsakingos už jų kompetencijai priskirtų reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimą, mokslo ir studijų institucijos, profesinio mokymo teikėjai, socialiniai partneriai, SPK ar KPMPC. Pasiūlymai dėl profesinio standarto rengimo ar atnaujinimo teikiami KPMPC raštu, KPMPC įvertinus pasiūlymą ir priėmus teigiamą sprendimą dėl kvalifikacijos inicijavimo, kvalifikaciją inicijuojantys fiziniai ar juridiniai asmenys rengia kvalifikacijos aprašą, kuris vėliau svarstomas SPK.

3.2.3. Aukštojo mokslo kvalifikacijos

Kiekviena aukštojo mokslo suteikiama kvalifikacija yra unikali ir priklauso nuo baigtos studijų programos bei studento individualaus studijų plano. Visgi yra tam tikras kvalifikacijų formavimo ir teikimo mechanizmas, užtikrinantis, kad kiekviena suteikiama kvalifikacija atitinka su tam tikru lygiu, pakopa ir kryptimi siejamus lūkesčius.

Aprašant kvalifikacijas ir jų formavimą aukštajame moksle, šios ataskaitos tikslams galima išskirti kelis kvalifikacijų aukštajame moksle formavimo žingsnius. Kiekvienas iš jų siejamas su tam tikrais reikalavimais, paremtas reglamentavime numatytais principais ir įtvirtinta studijų rezultatų hierarchija. Šie žingsniai atspindi skirtingus lygius, kuriais galime kalbėti apie ar net kategorizuoti kvalifikacijas Lietuvos aukštajame moksle.

Šios ataskaitos tikslams galima išskirti šiuos kvalifikacijų aukštajame moksle formavimo žingsnius:

Šiais žingsniais ir su jais siejamais reikalavimais paremtos visos Lietuvos aukštojo mokslo teikiamos kvalifikacijos.

Kvalifikacijų formavimo žingsniai aukštajame moksle ir jų rezultatai:

1. **Kvalifikacijos tipo reikalavimai:** profesinis bakalauras, bakalauras, magistras ir pan.
2. **Krypties reikalavimai:** informatikos mokslų bakalauras.
3. **Programos reikalavimai:** informatikos mokslų bakalauras, teikiamas baigus informatikos programą (6121BX028), kurią siūlo Klaipėdos universitetas.

Pirminis susiejimas su LTKS vyksta pirmame, pačiame bendriausiame kvalifikacijų formavimo žingsnyje, vėliau tam tikras reikalavimų tinklėlis užtikrina, kad lygio ar pakopos reikalavimai išlaikomi per tolesnius kvalifikacijos formavimo žingsnius.

1. Kvalifikacijos tipo reikalavimai

Aukštojo mokslo sistemoje teikiamus kvalifikacijų tipus reglamentuoja Mokslo ir studijų įstatymas, kuris numato šių kvalifikacijų teikimą:

Pakopinės studijos	Kvalifikacijos tipas		LTKS lygis	Pakopa (EAME-KS ¹⁹)
	LTKS 5-ojo lygio kvalifikacija		5	Trumpoji
Profesinės studijos	Kvalifikacinis laipsnis <i>Turint kompetentingos institucijos leidimą, kartu su laipsniu gali būti teikiama ir kvalifikacija</i>	Profesinis bakalauras, bakalauras	6	Pirmoji
		Magistras	7	Antroji
	Mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis		8	Trečioji
Profesinės studijos	Kvalifikacijos, teikiamos baigus profesines studijas ²⁰		6–7 ²¹	–

Mokslo ir studijų įstatyme numatyta, kad aukštojo mokslo kvalifikacijų atitiktį LTKS lygiams nustato Vyriausybė. Vyriausybė, savo ruožtu patvirtino LTKS nutarimą (1 priedas), kaip pagrindą šiam susiejimui. LTKS nutarime kvalifikacija susiejama su atitinkamu lygiu pagal baigtos programos pakopą. Profesinių studijų atveju, kurios nepriskiriamos pakopinėms studijoms, numatyta galimybė profesines studijas baigus įgyjamas kvalifikacijas susieti su LTKS 6 arba 7 lygiu.

Tokiu būdu aiškus susiejimas su atitinkamu kvalifikacijos sandaros lygiu yra nustatytas jau šiame kvalifikacijų formavimo žingsnyje. Kartu šiame žingsnyje atsiranda ir reikalavimų visoms tam tikro tipo kvalifikacijoms kompletas, kuris užtikrina, kad kvalifikacija yra tinkamo lygmens. Šiuos reikalavimus nustato:

- LTKS aprašas;
- Studijų pakopų aprašas, paremtas EAME-KS aprašais (plačiau apie Studijų pakopų aprašą – 4.3.1 skyriuje);
- Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai (neapima mokslo (meno) daktaro laipsnių), kuriais nustatomi pagrindiniai pakopinių studijų organizavimo principai²².
- Mokslo doktorantūros nuostatai ir meno doktorantūros nuostatai (mokslo (meno) daktaro laipsniams).

2. Krypties reikalavimai

Mokslo ir studijų įstatymas numato, kad studijų programa yra krypties (krypčių) studijų aukštojoje mokykloje įgyvendinimo visuma. Taigi tolesnis kvalifikacijos formavimas²³ siejamas su tam tikrais lūkesčiais ir reikalavimais kryptčiai.

¹⁹ Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAME-KS).

²⁰ Medicinos, odontologijos, veterinarinės medicinos studijų kryptčių rezidentūra, taip pat kitų Vyriausybės nustatytų kryptčių.

²¹ Numatyta galimybė 6 arba 7 lygiui priskirti ir po profesinių studijų teikiamas kvalifikacijas (rezidentūrą ir kitų Vyriausybės nustatytų kryptčių). Šiuo metu tik pedagogo kvalifikacija yra susieta su 6 LTKS lygiu ir šis susiejimas numatytas švietimo ir ugdymo krypties apraše.

²² Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/739065a0ce9911e69e09f35d37acd719/asr>.

²³ Išskyrus 8 lygio kvalifikacijas, kurios siejamos su studijų, o ne programos baigimu.

Pagrindiniai dokumentai, kuriais remiasi aukštosios mokyklos, kurdamos atitinkamos krypties programos, yra studijų kryptių aprašai, kuriais formuojami pagrindiniai su krypties specifika siejami lūkesčiai ir reikalavimai kvalifikacijai (plačiau apie studijų kryptių aprašus – 4.3.1 skyriuje).

Lietuvoje teikiamų kvalifikacinių laipsnių pavadinimai siejami su studijų klasifikavimu pagal kryptį.²⁴ Taip suformuojamas baigtinis galimų teikti pakopinių studijų kvalifikacinių laipsnių pavadinimų sąrašas (išimtyms numatytos tik jungtiniams laipsniams), kurie įtraukiami į SMPKR kaip objektas „kvalifikacija“.

Tais atvejais, kai, be kvalifikacinio laipsnio, kompetentingoms institucijoms leidus, suteikiama ir atitinkama profesinė kvalifikacija (pavyzdžiui, sveikatos mokslų magistras ir gydytojo kvalifikacija)²⁵, programos turi atitikti ir kompetentingų institucijų rengiamuose dokumentuose (pvz., Medicinos normose) keliamus reikalavimus, o trumposios pakopos studijų atveju – ir profesinius standartus. Įprastai šie reikalavimai integruojami į atitinkamus studijų kryptių aprašus.

3. Programos reikalavimai

Ankstesni žingsniai siejami su kvalifikacijų formavimu ir joms nustatytais nacionaliniais reikalavimais (5 lentelė). Trečiasis etapas - tai baigiamasis kvalifikacijos kūrimo etapas, kuriame formuojama galutinė absolventams suteikiama kvalifikacija. Kadangi aukštojo mokslo kvalifikacijų teikėjai yra aukštojo mokslo institucijos, šis etapas yra susijęs su instituciniais reikalavimais.

Kvalifikacijų teikimas, studijų programos rengimas, įgyvendinimas ir peržiūra, disertacijos rengimas ir gynimas²⁶ yra aukštųjų mokyklų autonomijos dalis ir reglamentuojami jų nustatyta tvarka. Visgi šie procesai turi atitikti teisės aktus (tai apimtų ir LTKS aprašą, ir studijų kryptių aprašus, ir kitus aktualius reikalavimus). Tinkamas reikalavimų taikymas ir laikymasis užtikrinimas per vidinius ir išorinius kokybės užtikrinimo mechanizmus.

Remdamasi nacionaliniais reikalavimais, aukštoji mokykla projektuoja planuojamą suteikti individualią kvalifikaciją, kurdama programą ir aprašydama numatomus pasiekti individualios kvalifikacijos studijų rezultatus.

Studijų programa registruojama SMPKR kaip objektas „studijų programa“, suteikiant jai unikalų kodą. Po užregistruotos studijų programos aprašymu pateikiami ir su individualia kvalifikacija siejami, baigus šią programą, numatomi suteikti studijų rezultatai.

Žemiau lentelėje apibendrintai pateikiama informacija apie aukštojo mokslo kvalifikacijų formavimo žingsnius ir su jais siejamus reikalavimus.

²⁴ Studijų kryptių grupės pavadinimas + kvalifikacinio laipsnio pavadinimas.

²⁵ Ši nuostata taikoma programoms, pagal kurias rengiama užsiimti kai kuriomis reglamentuojamomis profesijomis, o tokiai kvalifikacijai suteikti reikalingas atitinkamos kompetentingos institucijos (pvz., Sveikatos apsaugos ministerijos) patvirtinimas.

²⁶ Su disertacijos rengimu ir gynimu siejamas 8-ojo lygmens kvalifikacijų įgijimas.

3 lentelė. Aukštojo mokslo kvalifikacijų formavimo žingsniai

1. Kvalifikacijos tipo reikalavimai Pavyzdžiui, bakalauras	2. Krypties reikalavimai Pavyzdžiui, informatikos mokslų bakalauras	3. Programos reikalavimai Pavyzdžiui, informatikos mokslų bakalauras, teikiamas baigus atitinkamą programą
<u>Nacionaliniu lygiu</u> <ul style="list-style-type: none"> LTKS aprašai Pakopų aprašai Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai Mokslo doktorantūros nuostatai ir meno doktorantūros nuostatai 	<u>Nacionaliniu lygiu</u> <ul style="list-style-type: none"> LTKS aprašai Pakopų aprašai Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai Mokslo doktorantūros nuostatai ir meno doktorantūros nuostatai 	<u>Nacionaliniu lygiu</u> <ul style="list-style-type: none"> LTKS aprašai Pakopų aprašai Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai Mokslo doktorantūros nuostatai ir meno doktorantūros nuostatai
	<u>Nacionaliniu lygiu</u> <ul style="list-style-type: none"> Studijų krypties aprašai Kompetentingų institucijų profesinėms kvalifikacijoms keliami reikalavimai Profesiniai standartai (trumpajai pakopai) 	<u>Nacionaliniu lygiu</u> <ul style="list-style-type: none"> Studijų krypties aprašai Kompetentingų institucijų profesinėms kvalifikacijoms keliami reikalavimai Profesiniai standartai (trumpajai pakopai)
		<u>Institucijos lygiu</u> <ul style="list-style-type: none"> Numatyti studijų rezultatai Programos aprašas

4. Švietimo sistemos pokyčiai po 2012 m. Lietuvos kvalifikacijų sandaros diegimo kontekste

4.1. Bendrojo ugdymo sistemos pokyčiai

4.1.1. Bendrųjų programų atnaujinimas ir diegimas, orientuojantis į kompetencijas ir mokymosi pasiekimus

Nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. nelyginėse klasėse, o nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. visose klasėse ugdymo procesas bus vykdomas įgyvendinant atnaujintas bendrąsias programas. Bendrųjų programų atnaujinimo procesas pradėtas dar 2018 m., subūrus įvairias suinteresuotų mokslininkų, švietimo ekspertų ir praktikų grupes šiam darbui. Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. V-1317 buvo patvirtintos Bendrųjų programų atnaujinimo gairės, kurių paskirtis – nurodyti priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų atnaujinimo kryptis.

Bendrosios programos pastarąjį kartą atnaujintos 2008–2011 m. (lietuvių kalbos ir literatūros – 2016 m.). Atnaujinant bendrąsias programas siekta suteikti mokiniams tvirtus ir tvarius žinių pagrindus, mokomųjų dalykų turiniu ugdyti kompetencijas, prasmingai įtraukti aktualų turinį, numatyti ugdymo galimybes įvairiuose kontekstuose, įtvirtinti sąsajas tarp ugdymo pakopų ir mokomųjų dalykų, užtikrinti ugdymo tikslų, ugdymo turinio įgyvendinimo ir mokinių pasiekimų vertinimo dermę. Tarp svarbiausių atnaujintų bendrųjų programų pokyčių – nuosekliai organizuojamas į kompetencijas orientuotas ugdymas bei galimybė pradinio ir pagrindinio ugdymo mokytojams savo nuožiūra rinktis trečdalį savo mokomo dalyko turinio, tarpdalykinio ugdymo stiprinimas.

Inicijuojant bendrųjų programų atnaujinimą, nuspręsta koreguoti ir papildyti mokymo turinį atsižvelgiant į švietime, šalyje ir pasaulyje įvykusius pokyčius, naujausius mokslo pasiekimus, tarptautinių organizacijų ekspertų rekomendacijas, tarptautinių tyrimų ir nacionalinių pasiekimų patikrinimų rezultatus. Šalies mokyklos reguliariai dalyvauja Tarptautinės švietimo pasiekimų vertinimo asociacijos (angl. *International Association of the Evaluation of Educational Achievement*, IEA) ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) palyginamosiose studijose. Nuo 2012 m. iki 2023 m. Lietuva dalyvavo PIRLS, TIMSS, ICILS, ICCS, PISA tarptautiniuose mokinių pasiekimų tyrimuose, mokytojų tyrime TALIS. 2018 m. PISA tyrime mokinių rezultatai, palyginti su 2015 m., pagerėjo (nors skirtumas nėra statistiškai reikšmingas), tačiau išliko žemesni už EBPO šalių mokinių vidurkį. Finansinio raštingumo tyrime dalyvavusių mokinių rezultatai per kelerius metus itin pagerėjo. TIMSS testo 8 klasės mokinių matematikos ir gamtos mokslų pasiekimų įverčiai laikotarpiu nuo 1995 m. iki 2019 m. padidėjo. Nuo 2003 m. ir 4, ir 8 klasės matematikos ir gamtos mokslų gebėjimų įverčiai yra aukštesni nei TIMSS skalės vidurkis. Pagal IEA PIRLS 2021 m. tyrimą, 4 klasės mokinių skaitymo pasiekimai buvo aukščiausi per dvidešimt metų; Lietuva pateko į aukščiausius rezultatus pasiekusių šalių 10-tuką. Tačiau išlieka mokinių pasiekimų skirtumai, priklausomai nuo vietovės, kurioje yra mokykla. 2006–2018 m. PISA testo duomenimis, penkiolikamečių skaitymo, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo pasiekimų skirtumai tarp didmiesčio mokyklų ir kaimiškose vietovėse esančių mokyklų mokinių kiek padidėjo. Atsižvelgus į tarptautinių tyrimų duomenis buvo projektuojami ugdymo turinio pokyčiai ir siekiami jų rodikliai.

Atnaujinant bendrąsias programas buvo ir toliau laikomasi į kompetencijas orientuoto ugdymo krypties, tačiau reformuojant ugdymo turinį patikslinta kompetencijos samprata, detalizuojant kompetenciją

sudarančius sandus (žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas), peržiūrėtas ir naujai patvirtintas kompetencijų sąrašas, numatyta, kaip ugdyti kompetencijas dalykų turiniu. Bendrajame ugdyme siekiama ugdyti (1) pažinimo, (2) komunikavimo, (3) kultūrinę, (4) kūrybiškumo, (5) pilietinę, (6) skaitmeninę ir (7) socialinę, emocinę bei sveikos gyvensenos kompetencijas.²⁷ Pabrėžiama, kad visos kompetencijos yra svarbios ir ugdomos įgyvendinant visų dalykų bendrąsias programas. Kiekvienos kompetencijos ugdymo intensyvumas priklauso nuo konkretaus dalyko. Kartu su bendrosiomis programomis patvirtintas ir Kompetencijų raidos aprašas (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų 1 priedas)²⁸, kuriame pateikiamos kompetencijų apibrėžtys, kompetencijų sandai – jų sudedamosios dalys – ir kompetencijų raida, atsižvelgus į mokinio amžiaus tarpsnio kognityvinės ir socialinės raidos ypatybes. Visų dalykų bendrosiose programose visos 7 ugdomos kompetencijos išdėstytos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą.

Bendrosios programos yra nacionalinio lygmens ugdymo turinį reglamentuojantis dokumentas. 47 bendrosios programos sudarytos vadovaujantis vieninga struktūra ir susideda iš šių dalių:

- bendrosios nuostatos;
- tikslas ir uždaviniai;
- kompetencijų ugdymas;
- pasiekimų sritys ir pasiekimai;
- mokymo(si) turinys;
- pasiekimų vertinimas;
- mokinių pasiekimų lygių požymiai (slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis) pagal pasiekimų sritis.

Bendrosiose programose siektini mokymosi rezultatai (angl. *learning outcomes*) aprašyti (1) per kompetencijų ugdymo pasiekimus, kurie konkretizuoja, kaip dalyke bus ugdomos kompetencijos, ir (2) per konkrečiai programai išskirtų teminių pasiekimų sričių pasiekimus. Kiekvienai pasiekimų sričiai ir jos mokymosi pasiekimams suformuluoti pasiekimų lygių požymiai: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis (priešmokykliniame ugdyme – iki pagrindinio lygio, pagrindinis lygis, virš pagrindinio lygio). Pasiekimų lygių požymiams aprašyti naudotos savarankiškumo, sudėtingumo ir konteksto sąvokos ir skalės.

Pabaigus pagrindinio ugdymo programą formuluojami šie mokinio kompetencijų ugdymo rezultatai:²⁹

- atpažįsta dalyko sąvokų hierarchinę struktūrą; įžvelgia dalyko teiginių loginę struktūrą; kuria vientisą pasaulėvaizdį, siedamas skirtingų dalykų žinias ir idėjas; kelia klausimus, siekia įvertinti prielaidas; vertina žinias naujuose kontekstuose; svarsto pridėtinės vertės kūrimo ir naudojimo galimybes; sprendamas problemas ir įgyvendindamas idėjas numato galimą atsitiktinumų įtaką, vertina riziką; sudėtingas užduotis skaido į kelias paprastesnes ir jas sprendžia; nebijo klysti;
- dalijasi žiniomis, patirtimi, idėjomis, kurios gali daryti įtaką kūrybos kontekstui ir aplinkybėms; naudojami kūrybos galimybės, atsižvelgdamas į skirtingas perspektyvas; analizuoja alternatyvius sprendimus, atsižvelgia į kontekstą; pateikia idėjų ir sprendimų pasirinkimo argumentų; paaiškina savo kūrybos produkto ar sprendimo vertę sau ir kitiems;

²⁷ NŠA informacija apie kompetencijų ugdymą bendrajame ugdyme: <https://emokykla.lt/bendrosios-programos/kompetencijos>.

²⁸ Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos: <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/7165e2104baa11ee9de9e7e0fd363afc>.

²⁹ <https://www.emokykla.lt/bendrosios-programos/programu-ivadas/visos-bendrosios-programos>.

- tobulina savo darbą; analizuoja stipriąsias ir tobulintinas savo mokymosi sritis; atkakliai, garbingai siekia tikslų;
- analizuoja ir lygina Lietuvos ir kitų Europos valstybių, pasaulio kultūros objektus, reiškinius, kūrinis, jų socialinį ir istorinį kontekstus; interpretuoja ir vertina šiuolaikinės kultūros tendencijas; pagrindžia kultūros, kalbos ir istorijos vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui bei tapatybei, aktyviai dalyvauja įvairiapusėje kultūrinėje veikloje ir raiškoje, ugdomi estetiškai skonį; atsakingai, korektiškai naudoja intelektualinius produktus; kritiškai vertina stereotipus, žinias apie kitas kultūras integruoja į kasdienį gyvenimą, siekia dialogiško santykio su kitų kultūrų atstovais;
- inicijuoja ir dalyvauja pilietinėse veiklose, Lietuvos visuomenės gyvenime; prisideda prie klasės, mokyklos savivaldos; analizuoja duomenis, rodančius Lietuvos visuomenės pilietinę galią, piliečio teisių ir pareigų situaciją; priima etinius sprendimus, yra nepakantus pilietinės moralės pažeidimams; apibūdina galimas pilietinio pasipriešinimo formas, prireikus jas taiko; prisideda prie kultūros paveldo ir gamtos tausojimo;
- komunikuodamas naudoja kompleksines raiškos priemones ir formas, taip pat ir skaitmenines; pritaiko pranešimą įvairioms komunikavimo situacijoms ir adresatams; analizuoja įvairialypius pranešimus remdamasis kontekstu, atpažįsta netiesiogines intencijas, įvertina pranešimo patikimumą; atpažįsta propagandos apraiškas žiniasklaidoje; paaiškina, kas yra manipuliavimas informacija ir kuo jis žalingas; atlieka šaltinių analizę ir įvertina jų patikimumą; struktūruotoje aplinkoje tvarko skaitmeninį turinį;
- etiškai naudojasi veiklos priemonėmis; apsaugo savo asmens duomenis ir privatumą skaitmeninėje aplinkoje; valdo savo skaitmeninę tapatybę ir rūpinasi reputacija skaitmeninėje erdvėje; pasirenka tinkamiausias skaitmeninių technologijų apsaugą;
- atsakingai reaguoja, išvengia ir kitiems padeda išvengti neatsakingo elgesio; suteikia pagalbą kitiems, prireikus jos paprašo; įgyvendina išsikeltus fizinio aktyvumo tikslus, įsivertina asmeninę pažangą; sveikai maitinasi.

Pabaigus vidurinio ugdymo programą formuluojami šie mokinio kompetencijų ugdymo rezultatai:³⁰

- paaiškina dalyko išmanymo naudą; apibūdina dalyko turinį ir idėjas, naudodamas skirtingas idėjų, faktų ir sąvokų reprezentacijas, pateikia skirtingų mąstymo pavyzdžių apie tą patį reiškinį; kuriasi vientisą pasaulėvaizdį; keldamas klausimus, analizuoja praktines problemas ir abstrakčias idėjas, įžvelgia alternatyvias problemų sprendimo idėjas, įvertina jų įgyvendinimo perspektyvas, atsižvelgdamas į kontekstą, aplinkybes, galimą riziką; pateikia argumentų dėl pasirinktų idėjų ir sprendimų, remiasi pagrįstumo, aktualumo, vertingumo kriterijais; sudėtingoms realioms užduotims spręsti ir veiksmams automatizuoti pasirenka reikiamas skaitmenines technologijas, atsirenka reikiamus šaltinius ir jais naudojasi;
- rizikinguose dalykuose įžvelgia galimybių; tikslingai renkasi ir taiko veiklos priemones ir būdus; atsižvelgia į etikos ir intelektualinės nuosavybės normas; plėtoja originalų kūrybos stilių; aptaria savo ir kitų kūrybos stiliaus ypatybes; kuria asmeniškai ir socialiai prasmingus darbus, idėjas, produktus; pristatydamas ir vertindamas kūrybos rezultatus, atsižvelgia į originalumo, įtaigumo, išbaigtumo, etiškumo kriterijus, vertę sau ir kitiems;

³⁰ <https://www.emokykla.lt/bendrosios-programos/programu-ivadas/visos-bendrosios-programos>.

- pagrindžia kultūros kaip esminio asmens pasaulėvaizdį ir tapatybę formuojančio komponento svarbą; įvairiais aspektais vertina kultūros reiškinius, lygindamas Lietuvos kultūros objektus, kūriniai, dabarties kultūros tendencijas; formuojasi dialogišką santykį su Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros reiškiniais ir kūriniais, juos siedamas su platesniais kontekstais; įgyvendina savo meninius ir kultūrinius interesus, talentus ir polinkius į konkrečias kultūrinės veiklas;
- tikslingai pasirenka komunikavimo strategijas, verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas, kūrybiškai jomis naudojasi; analizuoja įvairialypius pranešimus ir kompleksines komunikacines intencijas visose gyvenimo srityse; interpretuoja ir kritiškai vertina pranešimo patikimumą, remdamasis įvairiais šaltiniais; yra atsparus propagandos formoms; įsitraukia į būsimos profesijos komunikavimo diskursą;
- dalyvauja pilietinėse veiklose ir jas inicijuoja, naudojasi savo pilietinėmis teisėmis, prisiima asmeninę atsakomybę dėl valstybės stiprinimo, yra nepakantus pilietinės moralės pažeidimams; prireikus taiko pilietinio pasipriešinimo formas; elgiasi vadovaudamasis moralinėmis, pilietinėmis vertybėmis; prisideda sprendžiant socialines, pilietines ir aplinkosaugos problemas;
- sprendžia problemas, susijusias su skaitmeninių technologijų keliamais pavojais sveikatai, taiko įvairias priemones, kad jų išvengtų; atlieka kompleksines užduotis, susijusias su skaitmeninių technologijų apsauga, rizikos ir pavojų valdymu, apsaugos priemonių taikymu; naudojasi priemonėmis, užtikrinančiomis informacijos patikimumą ir privatumą skaitmeninėje aplinkoje;
- analizuoja gyvenimo būdo ir aplinkos įtaką asmens ir visuomenės sveikatai; yra fiziškai aktyvus, rūpinasi savo sveikata.

Mokymo(s) turinys atnaujintose pradinio ir pagrindinio ugdymo programose pateikiamas išskiriant privalomą dalyko turinį (apie 70 proc.) ir pasirenkamą turinį (apie 30 proc.), kurį pasirenka mokytojas, atsižvelgdamas į mokinių galimybes ir derindamas su kitais mokytojais. Šios proporcijos dydis gali skirtis priklausomai nuo ugdymo pakopos, dalyko logikos, tikslų, mokymo tradicijos. Vidurinio ugdymo programose pasirenkamasis turinys įgyvendinamas per mokinio pasirenkamus dalykus ir dalyko gilinamuosius modulius. Atnaujintose bendrosiose programose siekiama užtikrinti, kad turinys derėtų tarpusavyje. Jose akcentuojami integraciniai ryšiai, kurie atskleidžiami nagrinėjant tarpdalykines temas, pavyzdžiui: asmens galios, kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas, darnus vystymasis, finansinis raštingumas, ugdymas karjerai. Siekiant padėti mokytojams taikyti atnaujintą ugdymo turinį pamokose, buvo parengtos atnaujintų bendrųjų programų įgyvendinimo rekomendacijos, metodinė medžiaga, organizuojami mokytojams skirti mokymai, konsultacijos su užsienio ekspertais.

Taip pat paminėtina, kad švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu 2015 m. gruodžio 21 d. Nr. V-1309 buvo patvirtintas Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas³¹, nustatantis bendrojo ugdymo tikslus ir principus, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų paskirtį, bendrojo ugdymo tobulinimo kryptis, siekiant pagerinti bendrojo ugdymo kokybę, prieinamumą, perimamumą, tęstinumą ir veiksmingumą. 2016 m. balandžio 14 d. šis aprašas buvo papildytas paaiškinimu, kad mokinių ugdymo(si) pagal bendrojo ugdymo programas rezultatai, nusakantys mokinių kompetencijas gyventi, mokytis ir veikti asmeniniame, kultūriniame, pilietiniame, socialiniame ir (ar) profesiniame kontekste, siejami su atitinkamais LTKS lygiais: pagrindinio ugdymo programos rezultatai siejami su 3-uoju lygiu, vidurinio ugdymo programos

³¹ Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37350520a7bc11e5be7fbc3f919a1ebe/asr>.

– su 4-uoju lygiu (10 punktus). Šis prilyginimas buvo paremtas Mokinių kompetencijų sandaros dėmenų – nuostatų, žinių ir supratimo bei gebėjimų – analize (6 priedas, Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo 13 punktus). 2023 m. balandžio 20 d. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas atnaujintas švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-570. Jame nurodyta, kad pradinio ugdymo programos rezultatai siejami su 1-uoju kvalifikacijų lygiu (1.5 punktus).

4.1.2. Mokinių pasiekimų vertinimas

Mokymosi pagal pagrindinio ugdymo programą pabaigoje, 10 / II gimnazijos klasėje, mokiniai dalyvauja pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimuose. Organizuojami lietuvių kalbos ir literatūros ir matematikos pasiekimų patikrinimai. Mokiniai, kurie mokosi tautinių mažumų mokomąja kalba, gali dalyvauti gimtosios kalbos baltarusių, lenkų ar rusų pasiekimų patikrinimuose.

Kasmet pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimuose dalyvauja apie 24–25 tūkst. mokinių. Šiuo metu pagrindiniam išsilavinimui įgyti reikia baigti pagrindinio ugdymo programą ir pasitikrinti savo pasiekimus dalyvaujant pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime, tačiau nėra apibrėžto reikalavimo, kokį žemiausią balą turi gauti mokinys už pasiekimų patikrinimus. Ši situacija keisis nuo 2024 m. rugsėjo 1 d., kai Švietimo įstatyme yra nustatytas reikalavimas pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimu metu pasiekti ne žemesnį kaip slenkstinį pasiekimų lygį. Nepasiekusiems šio lygio, bus galima perlaikyti testą tais pačiais mokslo metais, taip pat bus galima kartoti kursą toje pačioje mokykloje ar profesinėje mokykloje.

Baigus vidurinio ugdymo programą bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose, organizuojami mokykliniai ir valstybiniai brandos egzaminai. Norint gauti brandos atestatą reikia būti išlaikius du brandos egzaminus. Vienas iš jų – lietuvių kalbos ir literatūros – yra privalomas. Šio egzamino tipą – valstybinį ar mokyklinį – mokinys gali rinktis savo nuožiūra. Be lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino, kuris yra privalomas, galima rinktis ir laikyti ne daugiau kaip šešių dalykų brandos egzaminus arba rengti brandos darbą. Valstybiniai brandos egzaminai organizuojami laikantis centralizuotos mokinių pasiekimų vertinimo sistemos principo.

2013 m. buvo įgyvendintas vienas svarbiausių brandos egzaminų sistemos pokyčių. Nuo tų metų nebeorganizuojami mokykliniai brandos egzaminai tų mokomųjų dalykų, kurie turi valstybinio brandos egzamino atitikmenį, išskyrus lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą. Kita svarbi naujovė, kuri galioja ir šiuo metu, yra tai, kad pereita nuo norminės prie kriterinės egzamino vertinimo skalės. Tai reiškia, kad preliminari egzamino išlaikymo, patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo pasiekimų lygių ribos yra nustatomos iš anksto pagal apibrėžtus požymius egzaminų programose. Pastarųjų metų brandos egzaminų rezultatų tendencijos atskleidžia nuosekliai gerėjančius arba stabilius lietuvių kalbos ir literatūros, užsienio kalbos (anglų), biologijos, fizikos, istorijos mokymosi rezultatus. Didžiausiu iššūkiu išlieka matematikos gebėjimai ir žinios, šio egzamino rezultatai ypač suprastėjo COVID-19 pandemijos metais. Nuo 2016 m. matematikos egzaminą reikia išlaikyti ne žemesniu nei patenkinamu pasiekimų lygiu (t.y., surinkti 16–100 balų), jeigu mokinys pretenduoja į aukštojo mokslo studijų programas (išskyrus menų) Lietuvoje.

Nuo 2017–2018 mokslo metų mokiniai gali rengti brandos darbus – ilgalaikius projektinius darbus iš pasirinktos ugdymo srities. Brandos darbas prilyginamas mokykliniam brandos egzaminui, jo rezultatas įrašomas į atestatą ir įskaitomas stojant į aukštąsias mokyklas. OECD (2023) vertinimu, tik nedidelė dalis mokinių (vidutiniškai apie 100 per metus) renkasi rengti brandos darbą.

Nuo 2018 m. visi valstybinių brandos egzaminų darbai vertinami elektroninėje aplinkoje, t. y. 4, 8, 10 / II gimnazijos klasių mokiniai naudojami elektroniniu užduoties formatu. Daugiau kaip 90 proc. 4 ir 8 klasių mokinių kasmet dalyvauja Nacionaliniuose mokinių pasiekimų patikrinimuose (NMPP) ir 100 proc. visų 10 / II gimnazijos klasės mokinių elektroniniu formatu atlieka pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų (PUPP) užduotis. Kai užduotis sudaro tik uždarojo tipo klausimai, mokiniai iš karto gali pamatyti savo rezultatą, taip pat gauna tekstu pateiktą grįžtamojo pobūdžio informaciją apie savo atliktis. Kitas svarbus elektroninio testavimo privalumas – mokytojams nereikia vertinti mokinių darbų, po kelių savaičių jie gauna išsamias ataskaitas apie savo mokinių rezultatus: kaip jiems sekėsi pademonstruoti turimas žinias, jų taikymą ir problemų sprendimą. Paraleliai toje pačioje elektroninio testavimo sistemoje užduotis atlieka ir užsienyje veikiančių lituanistinių mokyklų mokiniai bei profesinio mokymo įstaigų mokiniai, atliekantys savo kvalifikacijų egzamino teorinę dalį. Nuo 2022 m. elektroninės NMPP užduotys pritaikytos ir mokiniams, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių.

Mokyklos bendruomenės, savivaldybių administracijos, mokinių tėvai reguliariai gauna informaciją apie mokinių pasiekimus NMPP. Ataskaitos su apibendrintais rodikliais, rezultatų pjūviais pagal ugdymo turinio veiklos sritis, gebėjimų grupes leidžia savivaldybėms ir mokykloms įsivardyti savo veiklos stiprybes, planuoti savo veiklas, tikslingai diferencijuoti mokymą ir organizuoti pagalbą mokiniams, prognozuoti mokinių pasiekimus.

Nuo 2023–2024 mokslo metų pradedami įgyvendinti pokyčiai vidurinio ugdymo pasiekimų vertinimo sistemoje. Kad mokiniai (-ės) galėtų nuosekliau atskleisti įgytas žinias bei gebėjimus ir patirtų mažiau įtampos dėl vienintelės galimybės pademonstruoti žinias ir gebėjimus per egzaminą, kuris lemia jo ateities akademinius ir profesinius planus, dvejų metų mokymosi turinys suskaidomas į mažesnes dalis. Numatyta, kad mokiniams, kurie mokosi pagal vidurinio ugdymo programą, bus organizuojami valstybiniai brandos egzaminai, susidedantys iš dviejų dalių: bendrų tarpinių patikrinimų ir brandos egzaminų. Tarpinių patikrinimų metu galima surinkti iki 40 proc. viso įvertinimo taškų, likusius 60 proc. taškų bus galima surinkti laikant brandos egzaminą IV gimnazijos klasėje.

4.1.3. Bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarka ir Tūkstantmečio mokyklų programa

Bendrojo ugdymo mokyklų tinklas šalyje per pastaruosius metus keitėsi. Vadovaujantis bendrojo ugdymo mokyklų reorganizavimo, likvidavimo, struktūros pertvarkos, steigimo planu buvo reorganizuojamos, jungiamos ir likviduojamos ugdymo įstaigos, atsižvelgus į demografines tendencijas regionuose. Per 2012–2023 m. bendrojo ugdymo įstaigų skaičius sumažėjo nuo 1 261 iki 929. Ugdymo įstaigų, kurios įgyvendina pagrindinį ugdymą, sumažėjo 24,9 proc., o vidurinį ugdymą – 17,2 proc.

Siekiant mažinti mokinių pasiekimų atotrūkius ir sukurti integralias, optimalias ir kokybiškas ugdymo sąlygas kiekvienoje savivaldybėje, įgyvendinama nacionalinė Tūkstantmečio mokyklų programa. Joje 2022–2026 m. dalyvauja savivaldybės, kurios parengia ir įgyvendina pažangos planą, kaip per keturias sritis – lyderystę veikiant, įtraukjį ugdymą, STEAM ugdymą ir kultūrinį ugdymą – mažinti mokinių pasiekimų atotrūkį ir sukurti integralias, optimalias ir kokybiškas ugdymo sąlygas kiekvienoje savivaldybėje. Siekiama, kad dalyvauti programoje atrinktose mokyklose sukurtą infrastruktūra ir intelektualiniai resursai būtų prieinami greta esančių mokyklų mokiniams ir mokytojams. Finansavimas skiriamas kompetencijoms ir infrastruktūrai stiprinti.

4.1.4. Kokybės užtikrinimo sistema

Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308 patvirtinta Geros mokyklos koncepcija. Ji parengta siekiant sudaryti prielaidas kelti bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių šalies mokyklų veiklos kokybės lygį, parodyti mokyklai veiklos kryptį bei gaires ir įgalinti ją veikti. Koncepcijos paskirtis – būti universaliu šiuolaikinės mokyklos raidos orientyru, nurodančiu, kokie mokyklos bruožai laikomi vertingais bei pageidaujamais šalyje, paskatinti mokyklų bendruomenių kūrybiškumą ir ilgalaikes įvairių tipų mokyklų tobulinimo iniciatyvas.

Kasmet nacionaliniu lygmeniu rengiama ir publikuojama viešai švietimo būklės apžvalga, kurios tikslas – apžvelgti Lietuvos švietimo būklę ir jos kaitą pastaraisiais metais, atsižvelgus į švietimui keliamus strateginius tikslus ir uždavinius, išryškinant esmines tendencijas, patiriamus sunkumus ir sėkmę.³² Analizuojant švietimo būklę, remiamasi valstybės švietimo stebėsenos rodikliais, jie papildomi kitais nacionaliniais ir tarptautiniais statistiniais duomenimis bei tyrimų rezultatais. Atskira apžvalgos dalis yra skirta informacijai apie švietimo būklę kiekvienoje savivaldybėje: švietimo mastą, socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą, indėlį į švietimą, jo procesus ir pasiektus rezultatus. Kiekvienais metais, rengiant švietimo būklės apžvalgą, nuodugniau analizuojamas pasirinktas švietimo aspektas, pavyzdžiui, nuotolinis mokymas(is), įtraukusis ugdymas, švietimo teisingumas.

Švietimo įstatyme (37 str. 4 dalis) nustatyta, kad švietimo kokybei gerinti vykdoma švietimo stebėseną, tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas, švietimo įstaigos vadovai teikia mokyklos bendruomenei ir tarybai svarstyti metų veiklos ataskaitą.

Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės išorinis vertinimas organizuojamas nuo 2007 m. ir jo tikslas – skatinti mokyklas tobulėti siekiant geresnės ugdymo kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų. Už jo organizavimą atsakinga Nacionalinė švietimo agentūra. Nuo 2007 m. iki 2023 m. atlikti 1 125 išoriniai mokyklų veiklos kokybės vertinimai. Išorinio vertinimo sampratą, organizavimą ir vykdymą, apeliacijų teikimą ir jų nagrinėjimą nustato Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas švietimo, mokslo ir sporto ministro 2018 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. V-962.³³

Mokyklų veiklos kokybės išorinis vertinimas – formuojamasis mokykloje vykstančių procesų vertinimas, teikiantis informaciją mokyklos veiklai koreguoti ir jos rezultatams gerinti. Išorinis vertinimas paremtas mokyklos atliktu įsivertinimu. Organizuojant įstaigos išorinį vertinimą galima rinktis tris skirtingas prieigas:

- visuminį vertinimą, kai vertinama visa mokyklos veikla. Visuminis vertinimas vykdomas naudojant 25 rodiklių sistemą, apimančią 4 mokyklos veiklos sritis – rezultatus, ugdymą(si) ir mokinių patirtis, ugdymo(si) aplinkas, lyderystę ir vadybą;
- teminį vertinimą, kai vertinama mokyklos veikla, gilinantis į švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytą aktualią temą (problema, klausimą). Teminio vertinimo metu nustatyti rodikliai gali būti perstruktūruojami atsižvelgus į nustatytą probleminį klausimą. Analizuojamos 3 mokyklos veiklos sritys: rezultatai, ugdymas(is) ir mokinių patirtys, lyderystė ir vadyba;

³² Švietimo būklės apžvalgos: <https://www.nsa.smm.lt/svietimo-stebesena/svietimo-bukles-apzvalgos/>.

³³ Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2a887310f70611e89fcaa4a4a9822176>.

- rizikos vertinimą, kai vykdomas mokyklos veiklos rizikos veiksnių identifikavimas, analizė ir veiklos tobulinimo galimybių numatymas. Rizikos vertinimo metu analizuojami 3 mokyklos veiklos sričių (rezultatų, pagalbos mokiniui, ugdymo(si) proceso) rodikliai. Praėjus metams po rizikos vertinimo analizuojami gauti duomenys apie mokyklos veiklos kokybės kaitą ir mokyklos vadovo veiklos vertinimo rezultatus. Praėjus dvejiems metams organizuojamas pakartotinis vertinimas. Teigiamas mokyklos veiklos pokytis konstatuojamas, jeigu pakartotinio vertinimo metu aukštesniu lygiu įvertinama daugiau kaip pusė rodiklių.

Vertinant mokyklos veiklą naudojami penki vertinimo lygiai (nuo labai prastai iki labai gerai). Mokykla su išorinio vertinimo išvadomis supažindina mokinius ir jų tėvus. Po vertinimo veiklos tobulinimu rūpinasi mokykla ir jos steigėjas, veiklai tobulinti pasitelkiami konsultantai.

Švietimo kokybę užtikrinama ir pažanga skatinama ne tik vykdant išorinį mokyklų veiklos kokybės vertinimą, bet ir skatinant mokyklas bei savivaldybes (daugumos mokyklų savininkes) rengti ir skelbti pažangos ataskaitas. Šios ataskaitos skelbiamos ŠVIS sistemoje adresu <https://svis.emokykla.lt/pazangos-ataskaitos/> bei įstaigų interneto svetainėse. Savivaldybių pažangos ataskaitose fiksuojami ir įvertinami pokyčiai savivaldybės švietimo sistemoje, įsivertinami savivaldybės administracijos ir švietimo įstaigų veiksmai, lėmę esamą būklę, jos pokytį ir efektyvumą, numatomi veiklos tobulinimo poreikiai ir kaitos planai. Mokyklų pažangos ataskaitose analizuojama mokyklų pažanga, mokinių pasiekimai ir kiti pasirinkti rodikliai, įvertinamas tobulintinių mokyklos veiklų poreikis.

Planuodamos savo veiklas mokyklos turi remtis mokyklos veiklos įsivertinimo duomenimis. Per aptariamą laikotarpį (nuo 2012 m.) švietimo kokybės užtikrinimo srityje įvyko ir daugiau pokyčių. Nebeliko mokyklų vadovų atestacijos, ją pakeitė jų veiklos vertinimas: šiuo metu mokyklos vadovas vertinamas kasmet, formuluojamos jo veiklos užduotys vieneriems metams. Kasmet mokykla turi paskelbti veiklos ataskaitą, susidedančią iš vienerių metų mokyklos veiklos kokybės ataskaitos ir vadovo veiklos ataskaitos.

Mokinių pasiekimų duomenys, informacija apie pedagoginius darbuotojus, jų kvalifikaciją, darbo patirtį, mokyklų tipus kaupiami skirtinguose registruose. Švietimo informacinėje sistemoje (ŠVIS) sukurta atvira infokortelės posistemė, kurioje vaizduojami dinaminiai duomenys apie mokyklos infrastruktūrą, ugdymo veiklą, vadovų ir pedagogų profilius, mokinių pasiekimus.

4.2. Profesinio mokymo sistemos pokyčiai

4.2.1. Profesinių standartų rengimas ir tvirtinimas

Profesinio mokymo programų ir kompetencijų vertinimo užduočių pagrindas – profesiniai standartai (plačiau – 3.2.2 skyriuje). Iki 2007 m. profesinio mokymo turinį reglamentavo profesinio rengimo standartai, nustatę konkrečios vienos kvalifikacijos kompetencijas ir jų ribas, tačiau 2007 m. Profesinio mokymo įstatyme buvo įteisinti profesiniai standartai – ūkio sektoriui arba jo daliai reikalingų visų lygių kvalifikacijų, jas sudarančių kompetencijų ir kvalifikacijos suteikimo reikalavimų aprašas. Nuo 2012 m. vyko metodologinis ir teisinis pasirengimas įveikinti profesinius standartus. Pirmieji 10 profesinių standartų buvo parengti 2015 m., 2017–2019 m. parengta dar 14 profesinių standartų, bet juos tvirtinti pradėta tik 2019 m., pakeitus Profesinių standartų rengimo, atnaujinimo ir tvirtinimo tvarkos aprašą. Ankstesnė tvarka numatė, kad profesinius standartus tvirtina dviejų ministerijų – Švietimo ir mokslo bei Ūkio – ministrai, tačiau šis modelis praktikoje buvo sunkiai įgyvendinamas. 2019 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, atitinkamam SPK pritarus profesinio standarto galutiniam projektui, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas savo įsakymu jį tvirtina kvalifikacijų

tvarkymo institucijos (KPMPC) vadovas. Šiuo metu patvirtinti ir teisės aktų registre įregistruoti 24 profesiniai standartai, visi profesiniai standartai yra skelbiami viešai KPMPC svetainėje³⁴.

4.2.2. Perėjimas prie modulinio profesinio mokymo ir mokymosi rezultatų diegimas

Pagrindinis profesinio mokymo turinio reformos po 2012 m. bruožas buvo profesinio mokymo turinio atnaujinimas, remiantis profesiniais standartais, ir formaliojo profesinio mokymo programų transformavimas iš dalykinių į modulinės.

Profesinio mokymo sektoriuje dar iki 2012 m. vyko bandymai atskirų kvalifikacijų mokymosi rezultatus sugrupuoti į vienetus ir ugdymo turinį suskaidyti į savarankiškus modulius, vedančius prie konkrečių kompetencijų įgijimo. Švietimo ir mokslo ministro patvirtintame Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos apraše (2010) buvo numatyta, kad naujai rengiamos programos privalo būti modulinės, o įgyvendinamos programos – nuosekliai atnaujinamos, pertvarkant jas į modulinės. Tuo buvo siekiama sudaryti palankias sąlygas kreditams kaupti ir barjerams tarp pirminio ir tęstinio mokymosi sumažinti. 2012 m. buvo parengta Modulinio profesinio mokymo sistemos koncepcija ir Modulių profesinio mokymo programų kūrimo metodika³⁵ (atnaujinta 2019 m.). Modulinės profesinio mokymo programos pradėtos įgyvendinti 2015 m., ir naujos redakcijos Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos apraše nustatyta, kad formaliojo profesinio mokymo programos, įregistruotos iki 2015 m. SMPKR gali būti vykdomos ne ilgiau negu iki 2020 m. gruodžio 31 d.

Modulinis profesinis mokymas leidžia įgyti kvalifikaciją dalimis ir didina profesinio mokymo sistemos lankstumą, įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą principus, suteikiant besimokantiejiems daug savarankiškumo ir laisvės. Modulinė sistema taip pat palanki geografiniam judumui, kadangi nustatyti mokymosi rezultatai leidžia lengviau susitarti dėl mobilumo tikslų, apibrėžti įgyjamąs kompetencijas ir pasiekimų vertinimą. Profesinio mokymo programų moduliai atitinka mikro-kredencialų principus. Kiekvieno modulio pabaigoje išduodamas pažymėjimas (nuo 2023 m. – skaitmeninis), kuriame nurodomas modulio LTKS lygis. Besimokantieji gali rinktis atskirus modulius savo kompetencijoms tobulinti ar naujoms įgyti (ir tam gauti Užimtumo tarnybos paramą); bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai gali pasirinkti profesinio mokymo programų modulius vietoje bendrojo ugdymo programų technologijų dalyko.

Formaliojo profesinio mokymo programos susideda iš šių struktūrinių dalių (Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašas, 16 punktas):

- programos apibūdinimo, kuriame nurodoma: formaliojo profesinio mokymo programos pavadinimas, valstybinis kodas, kvalifikacijos pavadinimas, kvalifikacijos kodas, kvalifikacijos lygis, formaliojo profesinio mokymo programos apimtis mokymosi kreditais, minimalus reikalaujamas išsilavinimas kvalifikacijai įgyti, reikalavimai stojančiajam (jei taikomi), būsimo darbo specifika, kita programai įgyvendinti ar stojančiajam svarbi informacija;

³⁴ Informacija apie profesinius standartus KPMPC interneto svetainėje: <https://www.kpmc.lt/kpmc/kvalifikaciju-formavimas/standartai-2/profesiniai-standartai/>

³⁵ Projekto „Kvalifikacijų formavimas ir modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimas“ informacija: <https://www.kpmc.lt/kpmc/projektai/igyvendinti-projektai/kvalifikaciju-formavimas-ir-modulinio-profesinio-mokymo-sistemos-kurimas/>.

- profesinio mokymo programos parametru, nurodžius kiekvieno modulio valstybinį kodą, modulio pavadinimą, modulio lygį, apimtį mokymosi kreditais, formaliojo profesinio mokymo programoje suteikiamas kompetencijas, kompetencijų pasiekimą nurodančius mokymosi rezultatus;
- rekomenduojamos modulių sekos, įvardijant asmens pasirengimo mokytis modulyje reikalavimus (jei taikoma);
- rekomendacijų dėl profesinei veiklai reikalingų bendrųjų kompetencijų, apibrėžtų 2018 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (OL 2018 C 189, p. 13), ugdymo;
- modulių aprašų, kuriuose nurodomas: modulio pavadinimas, modulio valstybinis kodas, kvalifikacijos lygis, kurį atitinka modulyje įgyjamos kompetencijos, modulio apimtis mokymosi kreditais, kompetencijos ir jų pasiekimą nurodantys mokymosi rezultatai, rekomenduojamas turinys mokymosi rezultatams pasiekti, mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijai, reikalavimai mokymui skirtiems metodiniams ir materialiesiems ištekliams, reikalavimai teorinio ir praktinio mokymo vietai, kvalifikaciniai ir kompetencijų reikalavimai profesijos mokytojams.

Pažymėtina, kad kai suteikiama ta pati profesiniame standarte aprašyta kvalifikacija, pirminio ir tęstinio profesinio mokymo programose kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirti moduliai ir baigiamasis modulis yra tokie patys. Papildomai pirminiame profesiniame mokyme privaloma baigti įvadinį modulį, bendruosius modulius ir pasirenkamuosius modulius. Tęstinio profesinio mokymo programose bendrieji moduliai, skirti saugaus elgesio ekstremaliose situacijose ir darbuotojų saugos bei sveikatos kompetencijoms ugdyti, integruojami į kompetencijoms įgyti skirtų modulių turinį.

Visos formaliojo profesinio mokymo programos formuluojamos mokymosi rezultatų pagrindu, kiekviename modulyje nurodomi mokymosi rezultatų vertinimo kriterijai. Mokymosi rezultatai formuluojami kiekvienai kompetencijai atskirai, atsižvelgus į kompetencijos ribas, nurodytas kvalifikacijos apraše, kurios paaiškina kompetencijos turinį. Tokiu būdu profesinio mokymo programų ir jų modulių mokymosi rezultatai turi aiškias sąsajas su atitinkamuose profesiniuose standartuose aprašytais kvalifikacijomis, jų vienetais ir kompetencijomis. Pereinant prie modulių programų įgyvendinimo daug dėmesio buvo skirta programų rengėjų, profesijos mokytojų mokymams, konsultacijoms apie mokymosi rezultatų paradigmą ir jos taikymą. Modulių profesinio mokymo programų kūrimo metodikoje mokymosi rezultatų formulavimo rekomendacijoms skirtas atskiras skyrelis.

2023 m. birželio 13 d. duomenimis, SMPKR buvo įregistruota 614 modulių profesinio mokymo programų. 4 lentelėje pateikiamas pirminio ir tęstinio profesinio mokymo programų pasiskirstymas pagal LTKS lygį. SMPKR taip pat registruotas nedidelis skaičius nemonulinių formaliojo profesinio mokymo programų (N=13), daugiausia skirtų suteikti atskiras kompetencijas teisės aktų reglamentuojamoms funkcijoms atlikti. Atskirai reikia akcentuoti proveržį rengiant ir įgyvendinant LTKS 5-ojo lygio kvalifikacijas suteikiančias programas. Rengiant pirmąją LTKS ir EKS susiejimo ataskaitą, buvo identifikuotas tokio lygio kvalifikacijų poreikis, tačiau teisinėje bazėje ilgą laiką trūko aiškumo dėl kvalifikacijos įgijimo būdų – ar kvalifikacijos turėtų būti įgyjamos profesinio mokymo būdu, trumpųjų studijų ar jas atitinkančių aukštojo mokslo studijų būdu ar abiem. Pirmasis bandymas suteikti šio lygio kvalifikacijas pagal profesinį mokymą užfiksuotas dar 2016 m. Šiuo metu pagal tęstinio profesinio mokymo programas galima įgyti dešimt 5-ojo lygio kvalifikacijų.

4 lentelė. Modulinių profesinio mokymo programų pasiskirstymas pagal kvalifikacijų lygį (2023-12-22 duomenys)

Profesinio mokymo lygis	LTKS lygis	Profesinio mokymo programų suma
Pirminis profesinis mokymas	2	55
	3	89
	4	232
Iš viso		376
Tęstinis profesinis mokymas	2	26
	3	91
	4	136
	5	10
Iš viso		253
Bendroji suma		629

Šaltinis: *Registrai – Studijų ir mokymo programos (smm.lt)*.

4.2.3. Mokymosi kreditų diegimas

Kita svarbi nuo 2012 m. įdiegta naujovė – profesinio mokymo(si) apimties apskaita mokymosi kreditais. Mokymosi kreditai – tai mokymo(si) apimties vienetai, kuriais matuojami programos ar jos modulio mokymo(si) rezultatai ir besimokančiojo darbo laikas, skirtas mokymo(si) rezultatams pasiekti. Diegiant mokymosi kreditų sistemą vadovautasi Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. birželio 18 d. rekomendacija dėl Europos profesinio mokymo kreditų sistemos (ECVET) sukūrimo (2009/C 155/02).

Mokymosi kreditų skaičių lemia: 1) veiklos, kurią atliks kompetencijas įgijęs asmuo, sudėtingumas: kuo sudėtingesnė veikla, tuo daugiau laiko reikia kompetencijoms įgyti; 2) savarankiškumo atliekant veiklas lygis: kuo daugiau savarankiškumo reikia profesinei veiklai, tuo daugiau laiko būtina skirti mokymo ir mokymosi procesui; 3) veiklos kintamumas: kuo dažniau kompetencijas įgijęs asmuo turi reaguoti į veiklos pokyčius realioje darbo vietoje, pritaikyti savo gebėjimus platesniame kontekste, tuo daugiau laiko reikia skirti tokioms kompetencijoms įgyti; 4) mokymosi medžiagos ir užduočių, kurias besimokantysis turi atlikti, kad pasiektų suplanuotus mokymosi rezultatus, sudėtingumo lygis, tipas ir kiekis.

Vienas profesinio mokymo(si) kreditas prilyginamas 27 akademinėms valandoms, tačiau skiriamas kontaktiniam darbui ir savarankiškam mokymuisi skiriamas laikas pagal profesinio mokymo programos tipus. Įgyvendinant pirminio formaliojo profesinio mokymo programą, 1 mokymosi kredito 22 akademinės valandos skiriamos kontaktiniam darbui, konsultacijoms ir mokinio mokymosi pasiekimams vertinti, o 5 akademinės valandos – savarankiškam besimokančiojo mokymuisi. Įgyvendinant formaliojo profesinio mokymo programą pirminiame profesiniame mokyme, kai pagal ją mokosi specialiujų ugdymosi poreikių turintys asmenys, 1 mokymosi kredito 27 akademinės valandos skiriamos kontaktiniam darbui, konsultacijoms ir mokinio mokymosi pasiekimams vertinti. Įgyvendinant formaliojo profesinio mokymo programą tęstiniame profesiniame mokyme, 1 mokymosi kredito 18 akademinė valandų skiriama kontaktiniam darbui, konsultacijoms ir mokinio mokymosi pasiekimams vertinti, o 9 akademinės valandos – mokinio savarankiškam mokymuisi, kuriam nevadovauja mokytojas.

Vienerių metų formaliojo profesinio mokymo programos įprastinė apimtis yra 60 mokymosi kreditų. Formaliojo profesinio mokymo programos apimtis negali būti mažesnė nei 30 (tęstinio profesinio mokymo atveju – 20 kreditų) ir didesnė kaip 110 mokymosi kreditų (tęstinio profesinio mokymo atveju – 90 kreditų).

Modulinių profesinio mokymo programų apskaita mokymosi kreditais leidžia besimokantiejiems lanksčiau pritaikyti mokymąsi prie asmeninių poreikių, derinti darbo ir mokymosi veiklas, pasirinkti lanksčias mokymosi formas ir metodus.

4.2.4. Kompetencijų vertinimo sistemos reforma

Asmeniui kvalifikacija suteikiama įvertinus visas jai įgyti reikalingas kompetencijas, nustatytas pagal profesinį standartą parengtoje profesinio mokymo programoje. Profesinio mokymo programas baigusiu asmenų įgytų kompetencijų vertinimas yra atskirtas nuo mokymo proceso.

2012 m. 1–5-ojo lygio kvalifikacijų kompetencijų, įgytų formaliojo, taip pat neformaliojo profesinio mokymosi programose, savišvietos būdu ar mokantis darbo vietoje, vertinimas buvo deleguotas akredituotoms kompetencijų vertinimo institucijoms, socialiniams partneriams. 2020 m. švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu pakeitus Asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašą, pradėta pereiti prie kitokio kompetencijų vertinimo organizavimo modelio. Iki 2022 m. asmens įgytų kompetencijų vertinimas buvo nepakankamai koordinuojamas, informacija apie kompetencijų vertinimo procesus buvo nepakankamai vieša, o galimybė gauti patikimus vertinimo duomenis tik iš dalies įmanoma dėl skirtingo kompetencijų vertinimo turinio. Dėl šių priežasčių imtasi atnaujinti asmens įgytų kompetencijų, siekiant kvalifikacijos, vertinimo turinį ir organizavimo procesus.

Esminiai pokyčiai ir jų privalumai:

- optimizuoti kompetencijų vertinimo procesai, aiškiai reglamentuojant kompetencijų vertinime dalyvaujančių įstaigų funkcijas ir paskiriant vieną vertinimo turinio ir procesų koordinatorių – KPMPČ;
- į vertinimo proceso organizavimą ir vykdymą įtraukiami pasitelkti teikėjai (nuo 2024 m. vadinami kompetencijų vertinimo centrais). Tai yra profesinio mokymo įstaigos, turinčios kvalifikuotą personalą rengti ir atnaujinti kompetencijų vertinimo užduotis, konsultuoti praktinės dalies vertintojus, taip pat turinčios reikalingą techninę įrangą ir priemones ar realią darbo vietą, kur gali būti atliekamas praktinių įgūdžių vertinimas;
- darbdavių atstovai, kaip ir anksčiau, į kompetencijų vertinimą įtraukiami per akredituotas kompetencijų vertinimo įstaigas (validuojant užduotis, deleguojant kompetencijų vertintojus);
- įdiegta vieninga teorinių žinių testavimo sistema, žinios vertinamos tik elektoriniu būdu per NŠA sistemą;
- sukurtas ir nuolat pildomas bei atnaujinamas teorinių ir praktinių užduočių bankas, užduotys rengiamos vadovaujantis metodologiniais principais, atliekamas užduočių validavimas. Teorinės užduotys rengiamos taip, kad būtų įvertintos visos kvalifikaciją sudarančios kompetencijos, praktinėse užduotyse numatyta vertinti ne mažiau kaip 2 kompetencijas;
- užtikrinamas nuoseklus, aiškus ir viešas kompetencijų vertinimo planavimas: iš anksto paskelbiamas ateinančių metų kompetencijų vertinimo grafikas, padedantis tinkamai planuoti procesus, ypač tiems, kurie siekia kompetencijų vertinimo eksterno būdu;
- vykdomas nuolatinis informavimas apie kompetencijų vertinimą (<https://www.kpmpc.lt/kpmpc/profesinis-mokymas-3/asmens-igytu-kompetenciju-vertinimas/>), mokymo įstaigas, teikiančias informaciją, sudarytos galimybės spręsti kvalifikacijos bandomuosius testus realioje elektroninio testavimo aplinkoje;
- sudarytos lygios galimybės vertinamiesiems – visi vertinami pagal validuotas užduotis, esančias užduočių banke;

- vykdoma kompetencijų vertinimo organizavimo kokybės ir jų rezultatų stebėseną. Remiantis gautais duomenimis 2023 m. inicijuota užduočių turinio analizė užduočių bankui papildyti ar koreguoti, suteiktas grįžtamasis ryšys užduočių rengėjams, validuotojams ir mokykloms;
- įdiegtos apeliacijų nagrinėjimo procedūros.

Šia reforma pakelta profesinio mokymo kokybės ir pasiekimų vertinimo patikimumo kartelė: pereita prie bendro visoms Lietuvos profesinio mokymo įstaigoms ir privatiems profesinio mokymo teikėjams kompetencijų vertinimo modelio, sukurti užduočių bankai teorinėms žinioms ir praktiniams gebėjimams vertinti, aiškiai paskirstytos atsakomybės procesų dalyviams, patobulinta vertintojų, užduočių rengėjų kompetencija, užtikrinta kompetencijų vertinimo priežiūra.

4.2.5. Kokybės užtikrinimo sistema

Remiantis Profesinio mokymo įstatymu, profesinio mokymo teikėjas instituciniu lygmeniu privalo užtikrinti profesinio mokymo ir su juo susijusios veiklos kokybę, o atsakingos institucijos – vykdyti kokybės priežiūrą nacionaliniu lygmeniu. Profesinio mokymo teikėjas gali priimti asmenis mokytis, teikti kvalifikaciją ir pradėti vykdyti formaliojo profesinio mokymo programas tik gavęs licenciją programai arba jos moduliui vykdyti. Licencijai įgyti teikėjas turi įrodyti: a) profesijos mokytojų arba kandidatų į profesijos mokytojus atitiktį profesinio mokymo programoje ir Švietimo įstatyme nustatytiems kvalifikaciniais ir kompetencijų reikalavimams; b) teorinio ir praktinio mokymo vietų bei mokymui skirtų materialijų ir metodinių išteklių atitiktį numatomam mokytis mokinių skaičiui ir profesinio mokymo programoje nustatytiems reikalavimams, c) mokymo patalpų, aprūpintų būtinais materialiais ištekliais, turėjimą ir jų tinkamumą profesinio mokymo kokybei užtikrinti.

Nuo 2012 m. Lietuvoje buvo sistemingai vystoma profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistema tiek teikėjo, tiek nacionaliniu lygmenimis. Šis sisteminis pokytis įvykdytas remiantis nacionaliniais Europos socialinio fondo (toliau – ESF) iš dalies finansuotais projektais.

2011–2015 m. laikotarpiu 79 profesinio mokymo įstaigose įdiegtos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos. Įgyvendinant projektą „Profesinio mokymo kokybės išorinis vertinimas“, Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-002, 2011–2015 m. buvo sukurtas profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelis ir atliktas septynių švietimo posričių pirminio profesinio mokymo programų išorinis vertinimas visose programose vykdytose profesinio mokymo įstaigose (įvertintos 92 programos iš 271), pateiktos rekomendacijos profesinio mokymo programų kokybei gerinti ir kokybės užtikrinimo sistemai tobulinti.

2018–2023 m., įgyvendinant projektą „Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemų ir procesų stiprinimas“³⁶, Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-03-0001, buvo sukurta ir įdiegta profesinio mokymo institucijų veiklos ir profesinio mokymo programų įgyvendinimo stebėsenos sistema, taikant 5 pagrindinius rodiklius su nustatytais ribinėmis reikšmėmis. Taip pat projekte buvo: a) atnaujintos ir sukurtos profesinio mokymo įstaigų, vykdančių formalųjį profesinį mokymą, veiklos išorinio vertinimo ir savianalizės rengimo metodikos bei vertinimo instrumentai; b) apmokyta profesinio mokymo įstaigų personalas, rengiantis vidaus savianalizės dokumentus, išorinio vertinimo ekspertai, c) atliktas 28 profesinio mokymo įstaigų išorinis vertinimas ir apibendrinti vertinimo duomenys, pateikus profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos tobulinimo rekomendacijas. Šio projekto rezultatai perkelti į Profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų,

³⁶ Projekto „Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemų ir procesų stiprinimas“ informacija: <https://www.kpmc.lt/kpmc/projektai/vykdomi-projektai/profesinio-mokymo-kokybes-isorinis-vertinimas/>

vykdančių formalųjį profesinį mokymą, veiklos išorinio vertinimo tvarkos aprašo nuostatas (aprašomas žemiau).

2017 m. Profesinio mokymo įstatymo nauja redakcija įtvirtino profesinio mokymo kokybės modelį. Kaip numatyta įstatymo 22 straipsnyje:

- profesinio mokymo kokybė užtikrinama taikant profesinio mokymo įstaigų pasirinktas vidines profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį įvertinimą, grindžiamus Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos nuostatomis, vykdant profesinio mokymo stebėseną vadovaujantis švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintais švietimo stebėsenos rodikliais ir jo nustatyta tvarka, vertinant mokymosi pasiekimus ir prižiūrint kvalifikacijų suteikimą;
- profesinio mokymo teikėjas privalo turėti vidinę profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą, numatyti veikimo būdus ir priemones, užtikrinančius teikiamo profesinio mokymo kokybę, atsižvelgus į profesinių standartų reikalavimus bei kitus švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintus reikalavimus. Kiekviena profesinio mokymo įstaiga turi ne rečiau kaip kartą per metus supažindinti bendruomenę ir savo interneto svetainėje viešai paskelbti profesinės įstaigos vadovo metų veiklos ataskaitą;
- profesinio mokymo įstaigos išorinis vertinimas yra profesinio mokymo įstaigos veiklos kokybės nustatymas, remiantis įstaigos atliktos savianalizės ir stebėsenos duomenimis, įtraukiant išorinius ekspertus. Profesinio mokymo įstaigos išorinį vertinimą organizuoja švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija ne rečiau kaip kartą per 5 metus. Kitų profesinio mokymo teikėjų, vykdančių formalųjį profesinį mokymą, išorinį vertinimą atlieka švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija dalyvaujant SPK teisės aktų nustatyta tvarka.

2020 m. švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-442 (švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. V-316 redakcija) patvirtintas Profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų, vykdančių formalųjį profesinį mokymą, veiklos išorinio vertinimo tvarkos aprašas³⁷, nustatęs profesinio mokymo teikėjų veiklos išorinio vertinimo sampratą, veiklos išorinio vertinimo organizavimą ir vykdymą. Šiuo įsakymu NŠA įgaliota organizuoti ir atlikti profesinio mokymo teikėjų veiklos išorinį vertinimą. Išorinis vertinimas paremtas išorinio vertinimo rodiklių, profesinio mokymo teikėjo atliktos savianalizės ir profesinio mokymo stebėsenos duomenimis.

Profesinio mokymo teikėjo veiklos išorinio vertinimo rodikliai:

- užpildytų valstybės finansuojamų profesinio mokymo vietų dalis (taikomas vykdantiems priėmimą į valstybės finansuojamas profesinio mokymo vietas);
- pameistrystės forma besimokančių mokinių dalis;
- nebaigusių formaliojo profesinio mokymo programos asmenų dalis;
- įvertintų mokinių dalis, kurių asmens įgytų kompetencijų įvertinimas yra „gerai“ (8 balai) arba „labai gerai“ (9 balai), arba „puikiai“ (10 balų);
- absolventų, dirbusių šeštą mėnesį po formaliojo profesinio mokymo programos baigimo, dalis.

Šie rodikliai skelbiami profesinio mokymo išorinio vertinimo rodiklių kasmetinės stebėsenos elektroniniame įrankyje <https://www.svis.smm.lt/pm-isorinio-vertinimo-rodikliai/>. Naudodamiesi šia viešai

³⁷ Profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų, vykdančių formalųjį profesinį mokymą, veiklos išorinio vertinimo tvarkos aprašas: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7f6484806ea311eabee4a336e7e6fdab/asr>.

skelbiama informacija, profesinio mokymo politikos formuotojai, profesinio mokymo teikėjai gali stebėti pokyčius kiekvienais metais.

Profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų, vykdančių formalųjį profesinį mokymą, veiklos išorinio vertinimo tvarkos apraše numatyta, kad jei visų išorinio vertinimo rodiklių skaitinės vertės siekia nustatytas rodiklių ribines skaitines vertes, laikoma, kad profesinio mokymo teikėjo veiklos kokybė atitinka nustatytus reikalavimus. Šiuo atveju profesinio mokymo įstaigos veiklos išorinis vertinimas, organizuojant išorinio vertinimo ekspertų grupės vizitą, turėtų būti atliekamas kartą per 5 metus.

Jei trijų išorinio vertinimo rodiklių skaitinės vertės siekia nustatytas ribines skaitines vertes, laikoma, kad profesinio mokymo teikėjo veiklos kokybė iš dalies atitinka nustatytus reikalavimus. Šiuo atveju įgaliota institucija kreipiasi į profesinio mokymo teikėją, kad jis numatytų 2 metų trukmės organizacines, vadybines, metodines ir konsultacines pagalbos priemones profesinio mokymo kokybei gerinti ir apie numatytas priemones per 2 mėnesius nuo kreipimosi informuotų įgaliotą instituciją. Jei profesinio mokymo teikėjas nepasiekia išorinio vertinimo rodiklių nustatytų ribinių skaitinių verčių per 2 metus, įgaliota institucija organizuoja išorinio vertinimo ekspertų grupės vizitą pas teikėją.

Jei trijų išorinio vertinimo rodiklių skaitinės vertės nesiekia nustatytų ribinių skaitinių verčių, įgaliota institucija ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo šių rodiklių paskelbimo ŠVIS organizuoja išorinio vertinimo ekspertų grupės vizitą pas profesinio mokymo teikėją.

Profesinio mokymo teikėjų veiklos išorinis vertinimas atliekamas trijose srityse: lyderystė ir vadyba, mokymas ir mokymasis, mokymo ir mokymosi rezultatai (5 lentelė).

5 lentelė. Profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų, vykdančių formalųjį profesinį mokymą, veiklos išorinio vertinimo sritys, kriterijai ir rodikliai

Kriterijai	Rodikliai
1. VERTINIMO SRITIS – LYDERYSTĖ IR VADYBA	
1.1. Strateginių sprendimų priėmimas, įgyvendinimas ir poveikis profesinio mokymo įstaigos ar kito profesinio mokymo teikėjo, vykdančio formalųjį profesinį mokymą (toliau – Teikėjas), veiklos kokybei	1.1.1 Strateginių sprendimų priėmimas ir įgyvendinimas
	1.1.2. Kokybės vadybos sistemos taikymas ir įtaka procesams
1.2. Valdymo veiksmingumas ir lyderystės raiška	1.2.1. Vadovų ir kitų bendruomenės narių lyderystė
	1.2.2. Personalo politika
	1.2.3. Teikėjo dalyvavimas socialinėje regiono ir / ar šalies veikloje
	1.2.4. Finansinių išteklių (įskaitant ir ilgalaikes investicijas) panaudojimas
2. VERTINIMO SRITIS – MOKYMAS IR MOKYMASIS	
2.1. Mokymo ir mokymosi proceso planavimo ir vykdymo efektyvumas	2.1.1. Mokymo ir mokymosi planavimas ir vykdymas
	2.1.2. Parama mokiniui
	2.1.3. Teikėjo iniciatyvos mokymo ir mokymosi procesui plėtoti ir gerinti
2.2. Įgalinanti mokyti ir mokytis fizinė ir emocinė aplinka	2.2.1. Materialiųjų išteklių (įrangos, priemonių, žaliavos, mokomosios medžiagos) pakankamumas ir atitiktis darbo rinkos poreikiams

	2.2.2. Įtraukiojo mokymo ir mokymosi plėtojimas, materialinės bazės pritaikymas, mokymo ir mokymosi aplinkos funkcionalumas
2.3. Suinteresuotųjų šalių pasitenkinimas mokymo ir mokymosi procesu	2.3.1. Mokinių pasitenkinimas mokymo ir mokymosi procesu
	2.3.2. Darbdavių pasitenkinimas praktinio mokymo organizavimu ir vykdymu
3. VERTINIMO SRITIS – MOKYMO IR MOKYMOSI REZULTATAI	
3.1. Kvalifikacijos įgijimas	3.1.1. Asmenys, priimti į formaliojo profesinio mokymo programą (modulį) ir įgiję kvalifikaciją (kompetencijas)
	3.1.2. Asmens įgytų kompetencijų vertinimo rezultatai
3.2. Absolventų konkurencingumas darbo rinkoje	3.2.1. Kvalifikaciją įgijusių asmenų situacija darbo rinkoje: samdomieji darbuotojai, savarankiškai dirbantys, užimtieji, registruoti bedarbiai.
	3.2.2. Darbdavių pasitenkinimas įsidarbinusių absolventų kvalifikacija
	3.2.3. Absolventų pasitenkinimas įgyta kvalifikacija

Iki 2023 m. atliktas 28 profesinio mokymo teikėjų veiklos išorinis vertinimas. Išorinį vertinimą, remiantis išorinio vertinimo rodikliais, numatoma tęsti ir toliau.

4.2.6. Ankstesnio mokymosi pasiekimų, neformaliojo mokymosi ir savišvietos pripažinimas

Profesinio mokymo sistemoje visos profesinio mokymo įstaigos, teikiančios formaliojo profesinio mokymo programas, asmeniui kreipusis, įvertinusios jo / jos pasiekimus, gali pripažinti jo kompetencijas ir nukreipti pripažinti turimą kvalifikaciją. Ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymo tvarkos aprašas³⁸ nuo 2008 m. reglamentuoja asmens, tobulinančio turimą ar siekiančio įgyti kitą kvalifikaciją, ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymą – asmens anksčiau įgytų teorinių žinių ir praktinių gebėjimų įvertinimą pagal atitinkamoje formaliojo profesinio mokymo programoje nustatytus mokymosi pasiekimų vertinimo reikalavimus.

Ši tvarka pirmiausia reguliavo pagal formaliojo profesinio mokymo programą priimtų mokytiis asmenų ankstesnio mokymosi pasiekimų užskaitymą kaip šios programos mokymosi pasiekimų dalį. Ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymo tvarkos aprašas buvo pakeistas švietimo ir mokslo ministro 2018 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. V-643, siekiant aiškiau nustatyti ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymą asmenims, kurie nėra priimti mokytiis pagal formaliojo profesinio mokymo programą. Pagal pakeistą tvarką asmuo, kuris nori tobulinti turimą kvalifikaciją ar pageidauja, kad jo neformaliojo mokymosi, darbo patirties ar savišvietos būdu įgytos kompetencijos būtų įskaitytos kaip kvalifikacijos dalis, kreipiasi į jo paties pasirinktą profesinio mokymo teikėją, kuris turi asmens pageidaujamos formaliojo profesinio mokymo programos licenciją ir ją vykdo. Teigiamai įvertinus asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytas kompetencijas, profesinio mokymo teikėjas įskaito asmens kompetencijas ir išduoda Neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo išvadą (nuo 2023 m. rugsėjo mėn. – Darbo patirties ir savišvietos būdais įgytų

³⁸ Ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9BD2ED8BD03A/asr>

modulio kompetencijų pripažinimo išvadą). Išvadoje įvardijamos vertintos kompetencijos ir kokios formaliojo profesinio mokymo programos ar modulio kompetencijas jos atitinka.

Įgyvendinus profesinio mokymo turinio pertvarką ir perėjus nuo dalykinių prie modulinį profesinio mokymo programų, atskirų kompetencijų pripažinimas tapo aiškesnis, nes kiekviena kvalifikaciją pagal profesinį standartą sudaranti kompetencija detalizuota profesinio mokymo programoje ir įvertinta kreditų skaičiumi. Atskirų kompetencijų įvertinimas ir pripažinimas, asmeniui pageidaujant, atliekamas profesinio mokymo įstaigoje pagal tos įstaigos galiojančią tvarką, dažniausiai sudarius profesijos mokytojų (kartais profesijos mokytojų ir socialinių partnerių) komisiją, kuriai kompetencijos pripažinimo siekiantis asmuo pademonstruoja savo dokumentuotų gebėjimų aplanką (*portfolio*) ir žinias bei gebėjimus.

Asmenys, norintys dalyvauti neformaliojo profesinio mokymosi, darbo patirties ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinime ir įgyti kvalifikaciją liudijantį profesinio mokymo diplomą, kreipiasi į pasitelktą teikėją (detalesnė informacija – 4.2.4 skyriuje) ir jam pateikia prašymą, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją, mokymosi pasiekimus, profesinę patirtį ir kitą veiklą, susijusią su pageidaujamomis įsivertinti kompetencijomis liudijančius dokumentus, neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų įskaitymo dokumentus. Vadovaujantis profesinio mokymo absolventų kompetencijų vertinimo tvarka (4.2.4 skyrius), kvalifikacija ir ją liudijantis profesinio mokymo diplomą asmeniui suteikiamas teigiamai išsprendus teorinės dalies (žinių) vertinimo testą ir gavus teigiamą praktinės dalies (gebėjimų) vertinimą.

4.3. Aukštojo mokslo sistemos pokyčiai

4.3.1. Studijų rezultatų diegimas aukštajame moksle

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje teikiamas kvalifikacijas, numato, kad programos ir kvalifikacijos yra paremtos studijų rezultatais. Vienas iš svarbiausių dokumentų, reglamentuojančių Lietuvos aukštojo mokslo sistemą, kuriuo formuluojami reikalavimai studijų programoms, yra 2016 m. patvirtintas Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų aprašas.³⁹ Jame nurodoma, kad visos studijų programos turi tenkinti LTKS reikalavimus, o kvalifikacijos įgijimas siejamas ne tik su programos baigimu, bet ir su studijų rezultatų pasiekimu. Lietuva, įgyvendindama studijų rezultatų paradigmą ir nacionalinę kvalifikacijų sandarą bei siekdama užtikrinti tinkamą kvalifikacijų susiejimą su LTKS lygiais, aukštajame moksle įdiegė ir įteisino du pagrindinius tam skirtus įrankius:

- pakopų aprašą;
- studijų kryptių aprašus.

Šie įrankiai užtikrina bendrus kvalifikacijų standartus, kvalifikacijas, paremtas studijų rezultatais, bei programų ir po jų baigimo teikiamų kvalifikacijų atitiktį atitinkamam lygiui ar pakopai. Su šiais įrankiais susijusios veiklos, prasidėjusios dar 2009 m. (kai pradėti rengti pirmieji studijų kryptių aprašai), toliau sistemingai plėtojamos ir šiuo metu glaudžiai integruotos į studijų įgyvendinimo procesus (programų kūrimą, kokybės užtikrinimą ir pan.).

³⁹ Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/739065a0ce9911e69e09f35d37acd719/asr>.

Pakopų aprašai

Studijų pakopų aprašas⁴⁰ – tai dokumentas, kuriame aprašyti su tam tikra pakopa (trumpąja, antrąja ir pan.) ir (ar) joje teikiamomis kvalifikacijomis (pvz., bakalauru, profesiniu bakalauru) siejami bendrieji studijų rezultatai, t. y. jame pateikiami studijų rezultatai būdingi visoms tam tikros pakopos kvalifikacijoms, nepriklausomai nuo jų krypties ar individualios programos. Šiuo aprašu suformuojamas tam tikras bazinis studijų rezultatų lūkestis visiems, įgijusiems atitinkamos pakopos kvalifikacijas, ir užtikrinama, kad visos jos atitinka priskirtą kvalifikacijų sandaros lygį. Kartu per studijų rezultatus išryškunami kokybiniai skirtumai tarp skirtingų toje pačioje pakopoje teikiamų kvalifikacijų (pvz., bakalauro ir profesinio bakalauro teikiamų pirmoje pakopoje) ir skirtingų pakopų (pvz., trumposios ir pirmosios).

Studijų rezultatai pakopų apraše aprašomi pagal šias kategorijas: žinios, jų taikymas; gebėjimai vykdyti tyrimus; specialieji gebėjimai; socialiniai gebėjimai; asmeniniai gebėjimai. Šiose kategorijose nurodyti studijų rezultatai naudojami rengiant studijų kryptių aprašus, klasifikuojant Lietuvoje teikiamus laipsnius, pripažįstant užsienio kvalifikacijas.

Pakopų aprašai rengti vadovaujantis LTKS aprašu, EKS bei Europos aukštojo mokslo erdvės sandara (EAME-KS) ir aukštojo mokslo pakopų aprašais. Naujausia studijų pakopų aprašų redakcija patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. V-1012 „Dėl studijų pakopų aprašo patvirtinimo“. Anksčiau galiojo 2011 m. lapkričio 21 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-2212 „Dėl studijų pakopų aprašo patvirtinimo“. 2020 m. aprašas papildytas 2 priedu „Trumposios studijų pakopos studijų rezultatų aprašymas“.

Studijų kryptių aprašai

Kai studijų pakopų aprašas nustato tam tikrus bendrus lūkesčius, siejamus su atitinkamos pakopos kvalifikacijomis, studijų kryptių aprašai formuoja tam tikrus lūkesčius, siejamus su atitinkama kryptimi. Jais nėra nustatomi individualių programų studijų rezultatai, bet pateikiami kertiniai su atitinkamos krypties kvalifikacija siejami žinių ir gebėjimų rinkiniai bei reikalavimai.

Aprašai, kuriais nustatomi konkrečių studijų sričių rezultatais grindžiami standartai, pradėti rengti dar prieš įgyvendinant LTKS, inžinerijos ir kai kurių kitų programų reglamentavimą inicijuojant 2005 m. Tačiau 2009 m., pradėjus įgyvendinti SKAR projektus, skirtus studijų kryptių aprašams visose studijų kryptyse parengti, šis procesas tapo sistemingesnis. Projektą sudarė trys atskiros dalys, inicijuotos 2009, 2012, 2018 m., jis vyko iki 2022 m. pabaigos, o jo koordinatoriumi buvo SKVC. Šiuo metu studijų kryptių aprašų rengimo, peržiūros ir atnaujinimo užduotis iš projektinės veiklos tapo viena iš nuolatinių ir oficialiai SKVC deleguotų užduočių.

Studijų kryptių aprašais remiasi aukštosios mokyklos, rengdamos naujas arba tobulindamos jau esamas tam tikros studijų krypties programas. Jie taip pat naudojami išorinio kokybės užtikrinimo procesuose. Reikalavimas, kad studijų programų rezultatai turi atitikti studijų rezultatus, numatytus studijų kryptių aprašuose, įrašytas Mokslo ir studijų įstatyme.

Šiuo metu parengti 53 studijų kryptių aprašai. Jų rengimą koordinuoja Studijų kokybės vertinimo centras, o tvirtina švietimo, mokslo ir sporto ministras savo įsakymu. Aprašus rengia ekspertų grupės, sudarytos iš aukštųjų mokyklų, socialinių partnerių ir reglamentuojamų profesijų atveju jas reglamentuojančių

⁴⁰ Studijų pakopų aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/775fbb90ac0711e6b844f0f29024f5ac/asr>.

institucijų. Esant poreikiui, aprašai peržiūrimi ir atnaujinami (pvz., tam tikrose kryptyse atsiradus trumposios pakopos kvalifikacijoms). Rengiant aprašus taip pat atsižvelgiama į atitinkamos srities profesinius standartus. Parengti ar atnaujinti aprašai pristatomi ir aptariami su plačiąja akademinė bendruomene bei socialiniais partneriais, studentų atstovais. Taigi, jais atspindimas bendruomenės sutarimas dėl tam tikrų bendrų lūkesčių, siejamų su atitinkamos krypties kvalifikacijomis.

Tokiu būdu Lietuvoje sukurta ir nuosekliai vystoma studijų rezultatų hierarchija glaudžiai susijusi su LTKS lygiais. Šios hierarchijos aukščiausias lygmuo yra kvalifikacijų sandaros lygių aprašai, jais remiantis parengtas studijų pakopų aprašas bei studijų kryptių aprašai, kurie naudojami individualių studijų programų studijų rezultatams formuoti. Šiuo struktūriniu rėmu užtikrinamas studijų rezultatų paradigmos įgyvendinimas, teikiamų kvalifikacijų skaidrumas ir atitiktis priskirtam lygiui. Tai taip pat daro sistemą suprantamą darbdaviams, absolventams ir kitiems socialiniams partneriams.

4.3.2. Aukštojo mokslo kvalifikacijų struktūra ir jos pokyčiai

Mokslo ir studijų įstatymas numato, kad studijų sistemą Lietuvoje sudaro pakopinės ir profesinės studijos. Pakopinės studijos apima: trumpąją, pirmąją (profesinio bakalauro, bakalauro laipsniui įgyti), antrąją (magistro laipsniui įgyti) ir trečiąją (mokslo (meno) daktaro laipsniui įgyti) pakopas. Profesinės studijos skirtos kvalifikacijai įgyti ir pasirengti savarankiškai praktinei veiklai. Kvalifikacijų sandaros apraše numatytos galimybės su kvalifikacijų sandaros lygiu susieti kvalifikacijas, teikiamas baigus abiejų tipų studijas. Taip į Lietuvos aukštojo mokslo sistemą integruojama Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAME-KS), siūlanti pakopinę sistemą. Visgi profesinių studijų buvimas rodo tam tikras kvalifikacijas, kurios yra už EAME-KS ribų.

Pakopinės studijos

Pažymėtina, kad pakopinės studijos (išskyrus trumposios pakopos) Lietuvoje pradėtos diegti 2000 m., kai numatytas trijų pakopų studijų teikimas. Pagrindai tam padėti dar 1991 m. tuo metu galiojusiame Mokslo ir studijų įstatyme, o profesinio bakalauro laipsnis pradėtas teikti 2007 m. Taigi, Lietuva turi gerai susiformavusią pakopinių studijų sistemą, kuri nuo 2010 m. LTKS aprašu labai aiškiai susieta su atitinkamu LTKS lygiu. Pagrindiniai pokyčiai, įvykę po 2012 m. kvalifikacijų struktūroje, siejami su trumpojo ciklo kvalifikacija.

LTKS suprojektuotas 5-asis lygis, atitinkantis EKS 5-ąjį lygį. Visgi faktinis šio lygio kvalifikacijų teikimas ilgą laiką nebuvo numatytas. Nuo 2018 m. įsigaliojo Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimai, numatantys trumposios pakopos kvalifikacijų teikimą.

Pagrindiniai trumposios pakopos studijų bruožai:

- atitinka LTKS 5-ąjį lygį;
- studijų apimtis – 90–120 kreditų;
- į studijas priimama su brandos atestatu ir profesine LTKS 4-ojo lygio / EKS 4 lygmens kvalifikacija⁴¹;

⁴¹ Ši nuostata įsigalioja nuo 2024 m. sausio 1 d. Iki tol privalomas reikalavimas profesinei kvalifikacijai nebuvo keliamas, nebent numatyta kitaip profesiniame standarte.

- gali būti siūlomos tik tam tikrose kryptyse (tokių krypčių ir teikiamų kvalifikacijų sąrašą tvirtina švietimo, mokslo ir sporto ministras po konsultacijų su sektoriniais profesiniais komitetais dėl LTKS 5 lygio kvalifikacijų, kurios gali būti suteikiamos baigus trumpąsias studijas, atrankos⁴²);
- turi atitikti ne tik studijų krypties aprašą, bet ir atitinkamus profesinius standartus;
- sėkmingai baigusiems suteikiama profesinė kvalifikacija, liudijama diplomu.

Taigi, kvalifikacija suprojektuota siekiant sukurti alternatyvius būdus įgyti aukštąjį mokslą profesinių kvalifikacijų turėtojams ir greitai parengti darbo rinkai reikalingus specialistus.

Ši kvalifikacija integruota į bendrą studijų sistemą atnaujinus bendruosius reikalavimus studijų vykdymui, įtraukus trumpąją pakopą į studijų pakopų aprašus, numačius kokybės užtikrinimo mechanizmus, inicijavus studijų krypčių aprašų papildymą. Taigi, nors trumposios pakopos kvalifikacijos pradėtos siūlyti neseniai, jos jau integruotos į Lietuvos kvalifikacijų struktūrą.

Papildomai pažymėtina, kad nuo 2017 m. bendruosiuose studijų vykdymo reikalavimuose numatytas teisės magistro (LL.M.), o vėliau ir verslo administravimo magistro (MBA) teikimas. Šioms kvalifikacijoms keliami šiek tiek kitokie reikalavimai nei kitoms magistro kvalifikacijoms: neprivalomas baigiamojo darbo (projekto) rengimas, mažesnė studijų apimtis (bent 60 kreditų). Visgi nors įgijimo reikalavimai gali skirtis, programos ir jų teikiamos kvalifikacijos turi atitikti su antrąja pakopa siejamą kvalifikacijų sandaros 7-ojo lygio aprašą bei antrosios pakopos studijų rezultatus, todėl jie neturėtų būti išskiriami kaip atskiri magistro laipsniai.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad pagerintas pereinamumas tarp aukštojo mokslo kvalifikacijų. Iki 2015 m. liepos mėn. profesinis bakalauras teikė teisę į magistrantūros studijas tik po papildomų reikalavimų išpildymo. Pakeitus Mokslo ir studijų įstatymą, profesinio bakalauro kvalifikacijų turėtojų priėmimas į magistrantūros studijas gali būti svarstomas aukštųjų mokyklų. Įgijusiems trumposios pakopos kvalifikacijas sudarytos sąlygos studijuoti pagal pirmosios pakopos programas su galimybe perkelti kreditus, bakalauro laipsnis teikia teisę studijuoti pagal antrosios pakopos programas, o antrosios pakopos kvalifikacijos suteikia teisę studijuoti pagal trečiosios pakopos programas. Taip užtikrinamas skirtingų lygių kvalifikacijų perimamumas tarp skirtingų kvalifikacijų lygių.

Profesinės studijos

Nuo 2017 m. įsigaliojus Mokslo ir studijų įstatymo nuostatų pakeitimams, kaip vienas iš studijų sistemos elementų Lietuvoje įvardytos profesinės studijos. Pažymėtina, kad savo esme (skirtos profesinei kvalifikacijai įgyti jau turintiems aukštąjį išsilavinimą) šios studijos atitinka nuo 2009 m. Lietuvos sistemoje egzistavusias laipsnio nesuteikiančias studijas.

Pagrindiniai profesinių studijų bruožai:

- skirtos kvalifikacijai įgyti ir pasirengti savarankiškai praktinei veiklai;
- šiuo metu įgyvendinamos dvių tipų profesinės studijos: medicinos, odontologijos, veterinarinės medicinos studijų krypčių rezidentūra ir pedagogų rengimo programos, kurias baigus suteikiama pedagogo profesinė kvalifikacija;
- studijų apimtis (išskyrus rezidentūrą) – 60 kreditų (rezidentūros apimtį (trukmę) nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija);

⁴² Suteikiamų kvalifikacijų ir studijų krypčių, kuriose gali būti vykdomos trumposios studijos, sąrašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3468080a78911ed8df094f359a60216>.

- turi atitikti studijų krypties (krypčių) aprašuose atitinkamai pakopai nustatytus studijų rezultatus;
- vykdymo reikalavimus nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija;
- sėkmingai jas baigusiems išduodamas pažymėjimas;
- stojantieji keliamas reikalavimas turėti pirmosios pakopos kvalifikaciją (stojantieji į pedagogų rengimo programas) arba antrosios pakopos kvalifikaciją (stojantieji į rezidentūros studijas).

LTKS aprašas numato, kad baigus profesinių studijų programas suteikiama kvalifikacija galėtų būti priskiriama 6-ajam arba 7-ajam kvalifikacijų sandaros lygiui, todėl profesinės studijos gali būti priskirtos vienam iš šių lygių.

Pedagogo kvalifikacija, suteikiama baigus profesines studijas, Švietimo ir ugdymo studijų krypčių grupės apraše yra aiškiai susieta su 6-uoju LTKS lygiu. Tačiau trūksta aiškumo ir susitarimo dėl rezidentūros studijų priskyrimo atitinkamam kvalifikacijų lygiui. Kvalifikacijos yra formalios, jų kokybė yra užtikrinta, ir jos yra pripažįstamos (taip pat leidžia įsidarbinti reglamentuojamose profesijose), tačiau dėl jų pobūdžio, t. y. dėl to, kad jos skirtos specialistams rengti, dar reikia susitarti dėl susiejimo su atitinkamu LTKS lygiu.

4.3.3. Kokybės užtikrinimo sistema

Lietuvoje veikianti išorinė studijų kokybės užtikrinimo sistema atitinka Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatas ir gaires (ESG). Toks atitikties reikalavimas yra numatytas Mokslo ir studijų įstatyme, todėl ESG turi vadovautis aukštosios mokyklos, diegdamos vidinius kokybės užtikrinimo mechanizmus. Taip pat Lietuvos išorinės kokybės užtikrinimo sistemos atitiktis ESG patvirtina ir 2012 m. Lietuvos kokybės agentūrai Studijų kokybės vertinimo centrui (SKVC) po atlikto vertinimo suteikus narystę Europoje aukštojo mokslo kokybės agentūrų tinkle (ENQA) ir Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų registre (EQAR), kuri buvo dar kartą patvirtinta 2017 m. ir 2022 m. gruodį.

Išorinė studijų kokybės užtikrinimo sistema apima ir pakopines, ir profesines studijas. Šiuo metu išorinio kokybės užtikrinimo procedūros taikomos institucijoms, ketinamoms vykdyti studijų programoms, ir studijų kryptims. SKVC organizuoja vertinimą ir priima akreditavimo sprendimus (išskyrus trečiosios pakopos studijas, kurių vertinimą atlieka Lietuvos mokslo taryba). Pažymėtina, kad pagal dabar galiojantį reglamentavimą dėl studijų vertinimo Lietuvos aukštosios mokyklos gali kreiptis į bet kurią agentūrą, kuri yra įtraukta į EQAR, bet akreditavimo sprendimą priima SKVC. Ši galimybė nėra numatyta instituciniame vertinime, kuris yra SKVC prerogatyva.

Nuo 2020 m. individualių programų akreditavime pereita prie krypčių (arba programų grupių) pagal atitinkamą pakopą akreditavimo. Ir institucinis, ir krypčių akreditavimas yra ciklinis: atliekamas ne rečiau kaip kartą per 7 metus.

Krypčių (programų grupių) vertinime išskirti kriterijai, siejami su studijų rezultatų atitikties kvalifikacijos lygiui nustatymu. Kryptis vertinama pagal septynias vertinamąsias sritis:

- studijų tikslai, rezultatai ir turinys;
- mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajos (trumposios pakopos studijų atveju netaikoma);
- studentų priėmimas ir parama;
- studijavimas, studijų pasiekimai ir absolventų užimtumas;
- dėstytojai;
- studijų materialieji ištekliai;

- studijų kokybės valdymas ir viešinimas.

Vertinamojoje srityje, skirtoje studijų tikslams, rezultatams ir turiniui, vienas iš rodiklių, kurį vertina ekspertai, yra krypties ir pakopos studijų programų atitikties teisės aktų reikalavimams įvertinimas. Vertinant atitiktį teisės aktų reikalavimams renkama informacija apie studijų programų tikslų, numatomų studijų rezultatų, programos sandaros, dalykų ir (ar) modulių turinio atitiktį studijų rūšiai, pakopai ir akademiniais ir (ar) profesiniams reikalavimams. Taigi, SKVC atliekamo kokybės užtikrinimo metu akivaizdžiai nustatinėjama atitiktis su atitinkamu lygiu siejamiems reikalavimams.

Trečiosios pakopos studijos vykdomos kaip doktorantūros studijos, kurių kokybę ir efektyvumą vertina Lietuvos mokslo taryba (LMT). Mokslo ir meno doktorantūros vertinimo tvarkos aprašuose nenumatyta vertinti studijų atitikties nacionalinės kvalifikacijos sandaros lygio reikalavimams, bet labai aiškiai išreikštas orientavimasis į studijų rezultatus, kas leidžia užtikrinti atitinkamo lygio studijų rezultatų pasiekimą.

4.3.4. Ankstesnio mokymosi pasiekimų, neformaliojo mokymosi ir savišvietos pripažinimas

Aukštojo mokslo sistemoje ankstesnio mokymosi pripažinimas apima dalinių studijų rezultatų įskaitymą ir neformaliojo mokymosi bei savišvietos būdu įgytų kompetencijų įskaitymą. Naujas galimybes abiejų anksčiau minimų tipų įskaitymui atvėrė studijų rezultatų paradigmos aukštajame moksle įgyvendinimas ir tai atsispindi šiuos įskaitymus reglamentuojančiose tvarkose. Abiem atvejais pripažinimą atlieka aukštosios mokyklos, bet jos vadovaujasi ŠMSM ministro tvirtinamomis tvarkomis, kurios apibrėžia bendruosius principus ir reikalavimus.

Dalinių studijų aukštosiose mokyklose rezultatų įskaitymo tvarkos aprašas⁴³ nustato, kad dalinių studijų įskaitymas atliekamas norintiems tęsti studijas atitinkamoje aukštojoje mokykloje, ir numato, kad rezultatai įskaitomi, jeigu pasiekti studijų rezultatai iš esmės atitinka programos ar jos dalies studijų rezultatus. Įskaityti galima iki 75 proc. tos pačios pakopos studijų programos apimties.

Pirmosios rekomendacijos, įgalinančios aukštosiose mokyklose pradėti vykdyti neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo procesus, patvirtintos švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2010 m. Šiuo metu galioja 2017 m. patvirtintas teisės aktas, kuris nustato pagrindinius tokio pripažinimo principus (prieinamumo, lankstumo, skaidrumo ir objektyvumo, palyginamumo, savanoriškumo) ir etapus (informavimo, konsultavimo, vertinimo, sprendimo priėmimo). Asmens pripažintos kompetencijos patvirtinamos atitinkamu dokumentu, kuriame nurodomas pripažintų studijų kreditų skaičius, kurie gali būti įskaitomi kaip ketinamos studijuoti studijų programos dalis. Kaip ir dalinių studijų įskaitymo atveju, asmens įgytos kompetencijos vertinamos pagal atitinkamoje studijų programoje aprašytus numatomus studijų rezultatus.

4.4. Neformaliosios kvalifikacijos ir individualios mokymosi paskyros

Nuo 2019 m. Ekonomikos ir inovacijų ministerija įgyvendina iniciatyvą MASTER-PRO, kurios tikslas – Lietuvoje sukurti sąlygas formuoti, pripažinti ir įteisinti aukšto meistriškumo kvalifikacijas, įgyjamas darbo veikloje. Veiklos buvo atliekamos įgyvendinant projektą „MASTER-PRO Darbinėje veikloje įgyjamų aukšto

⁴³ Dalinių studijų aukštosiose mokyklose rezultatų įskaitymo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e545c490d7a211eaabd5b5599dd4eebe>.

meistriškumo kvalifikacijų posistemės modelio sukūrimas“ (projekto Nr. 09.4.3-ESFA-V-834-03-0001). Projekto metu buvo pasiūlytas aukšto meistriškumo kvalifikacijų posistemės (t. y. privačių, neformalių kvalifikacijų, kurias tvirtina / suteikia darbo rinkos atstovai) modelis ir parengtos metodinės gairės kvalifikacijoms formuoti, pripažinti ir suteikti. Ekonomikos ir inovacijų ministerija ketina toliau plėtoti ir praktiškai išbandyti šią iniciatyvą.

2023 m. gegužės mėn. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo pataisas, pagal kurias numatoma šalyje plėsti mokymąsi visą gyvenimą ir įdiegti individualių mokymosi paskyrų (IMP) sistemą, veikiančią vieno langelio principu. IMP sistema kuriama įgyvendinant ESF finansuojamą projektą „Mokykis visą gyvenimą!“. Projekto vykdytojas – Europos socialinio fondo agentūra, o partneriai – Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti (LAMA BPO), NŠA ir KPMPC.

Siekiant sukurti ir įdiegti IMP sistemą, 2023 m. parengti ar atnaujinti teisės aktai ir rekomendaciniai dokumentai:

- Lietuvos Respublikos Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas⁴⁴;
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. balandžio 27 d. įsakymas Nr. V-599 „Dėl Individualių mokymosi paskyrų sistemos modelio aprašo patvirtinimo“⁴⁵;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. spalio 25 d. nutarimas Nr. 819 „Dėl Ministerijų ir jų administruojamų neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi finansavimo priemonių, įtraukiamų į individualių mokymosi paskyrų sistemą, sąrašo, prioritetinių individualių mokymosi paskyrų sistemoje teikiamų valstybės finansuojamų programų sričių sąrašo ir prioritetinių individualių mokymosi paskyrų sistemoje dalyvaujančių asmenų grupių patvirtinimo“⁴⁶;
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. V-1218 „Dėl Individualių mokymosi paskyrų sistemoje skelbiamų neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų kokybės užtikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“⁴⁷;
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. lapkričio 29 d. įsakymas Nr. V-1515 „Dėl Individualių mokymosi paskyrų sistemos administravimo ir asmenų, siekiančių tobulinti kompetencijas ir (arba) jų įgyti per šią sistemą, finansavimo bei konkurso gauti finansavimą, skiriamą dalyvauti neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programose, organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“⁴⁸.

IMP sistemoje skelbiamos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programos, kurios atitinka teisės aktų nustatytus kokybės užtikrinimo reikalavimus. IMP sistemoje darbingo amžiaus asmenys skatinami įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančių kvalifikacijų ir kompetencijų. Sukurtas IMP sistemai skirtas tinklalapis *www.kursuok.lt*, sistema paleista 2023 m. gruodžio mėn. IMP sistemos tinklalapyje galima susipažinti su IMP skirtomis mokymo programomis, kurias teikia formального ir neformaliojo mokymo teikėjai, pasirinkti dominančias programas, gauti konsultavimo paslaugų ir nuo 2024 m. sausio 15 d. per elektroninės valdžios vartus registruotis IMP sistemai skirtoje informacinėje sistemoje. Joje kiekvienas užsiregistravęs

⁴⁴ Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas (aktuali redakcija): <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CE3B174CA7E6/asr>

⁴⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c93707e0e4d411ed9978886e85107ab2>

⁴⁶ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9c08267074b011eea5a28c81c82193a8>

⁴⁷ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/29a3971055e611ee81b8b446907f594f/asr>

⁴⁸ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e95ea5808e8611eea5a28c81c82193a8>

asmuo turės savo mokinio paskyrą, kurioje gaus visą su mokymu susijusią informaciją, tokią kaip mokymo tvarkaraščiai, mokymo kaina, galima finansinė parama, išsamus mokymo programos aprašymas, įgyjamos kompetencijos, programos baigimo pažymėjimo duomenys ir kt. IMP sistema susieta su Nacionaliniu gyventojų registru, švietimo ir kitais registrais, todėl besimokančių asmenų autentifikavimas, jų išsilavinimo, kvalifikacijų ir užimtumo duomenys gaunami automatiškai ir taip užtikrinamas greitas ir patogus besimokančių aptarnavimas, gaunama patikima informacija apie mokymo programų populiarumą, besimokančiųjų mastą pagal regionus ir švietimo sritis. Ilgainiui IMP sistema turėti tapti svarbiu mikrokredencialų kaupimo įrankiu.

5. Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimas su Europos kvalifikacijų sandara (EKS)

Pagrindinis susiejimo proceso tikslas yra susieti nacionalines kvalifikacijų sistemas su EKS taip, kad EKS galėtų būti naudojama kaip susikalbėjimo priemonė, lyginant ir pripažįstant skirtingose valstybėse teikiamas kvalifikacijas. Kad susiejimas vyktų sklandžiai ir įvairių šalių parengtos susiejimo ataskaitos būtų palyginamos, EKS rekomendacijoje patvirtinta 10 susiejimo kriterijų ir procedūrų:

1. Visų atitinkamų nacionalinių įstaigų, dalyvaujančių susiejimo procese, atsakomybės sritis ir (arba) teisinę kompetenciją aiškiai nustatė ir paskelbė kompetentingos institucijos.
2. Nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų kvalifikacijų lygius ir EKS lygių aprašus sieja aiškus ir įrodomas ryšys.
3. Nacionalinės kvalifikacijų sandaros ar sistemos ir jų kvalifikacijos grindžiamos mokymosi rezultatų principu bei tikslu ir yra susietos su neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo tvarka ir atitinkamais atvejais kreditų sistemomis.
4. Kvalifikacijų įtraukimo į NKS ir kvalifikacijų vietos nacionalinėje kvalifikacijų sistemoje apibūdinimo procedūros yra skaidrios.
5. Nacionalinė (-ės) švietimo ir mokymo kokybės užtikrinimo sistema (-os) yra susieta (-os) su nacionalinėmis kvalifikacijų sandaromis ar sistemomis ir atitinka kokybės užtikrinimo principus, kaip nurodyta šios rekomendacijos IV priede.
6. Susiejimo procesas apima nurodytą atitinkamų kokybės užtikrinimo įstaigų susitarimą, kad susiejimo ataskaita atitinka reikiamas nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką.
7. Susiejimo procese turi dalyvauti tarptautiniai ekspertai, o susiejimo ataskaitose turi būti rašytinis bent dviejų tarptautinių ekspertų iš dviejų skirtingų šalių pareiškimas dėl susiejimo proceso.
8. Kompetentinga institucija ar institucijos patvirtina nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų susiejimą su EKS. Kompetentingos institucijos, įskaitant EKS nacionalinius koordinavimo punktus, paskelbia vieną išsamią ataskaitą, kurioje aprašomas susiejimas ir jį patvirtinantys įrodymai; ataskaitoje atskirai aptariamas kiekvienas kriterijus. Ta pati ataskaita gali būti naudojama savarankiškam sertifikavimui pagal Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarą, laikantis joje nustatytų savarankiško sertifikavimo kriterijų.
9. Per 6 mėnesius nuo susiejimo ataskaitos paskelbimo ar atnaujinimo valstybės narės ir kitos dalyvaujančios šalys paskelbia susiejimo ataskaitą ir palyginimo tikslais pateikia reikiamą informaciją atitinkamame europiniame portale.
10. Susiejimo procesui įvykus, visuose kompetentingų institucijų išduotuose naujuose dokumentuose, kurie yra susiję su kvalifikacijomis, kurios yra nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų dalis (pvz., pažymėjimuose, diplomuose, pažymėjimų prieduose, diplomų prieduose), ir (arba) kvalifikacijų registruose turėtų būti aiškiai nurodytas atitinkamas EKS lygis, pasitelkus nacionalines kvalifikacijų sandaras ar sistemas.

Šiame skyriuje pateikiami atsakymai į visus 10 anksčiau išvardytų susiejimo kriterijų.

5.1. 1 kriterijus

Visų atitinkamų nacionalinių įstaigų, dalyvaujančių susiejimo procese, atsakomybės sritis ir (arba) teisinę kompetenciją aiškiai nustatė ir paskelbė kompetentingos institucijos.

Pagrindinė institucija, formuojanti valstybės politiką švietimo (kvalifikacijų sistemos ir kompetencijų pripažinimo, formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos) srityje, organizuojanti, koordinuojanti ir kontroliuojanti jos įgyvendinimą, yra Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMSM).

ŠMSM nacionalinio EKS koordinavimo punkto funkcijas, numatytas EKS rekomendacijoje, pavedė vykdyti Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui (KPMPC). KPMPC pagrindinis veiklos tikslas yra „plėtoti profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą sistemas, kad jos atlieptų ūkio poreikius ir šalies bei tarptautines iniciatyvas“, o veiklos uždaviniai: tvarkyti Lietuvos kvalifikacijų sistemą, gerinti profesinio mokymo kokybę, plėtoti suaugusiųjų švietimo sistemą, vykdyti profesinio ir suaugusiųjų mokymo dalyvių kvalifikacijos tobulinimą. KPMPC taip pat atlieka kvalifikacijų tvarkymo institucijos funkcijas, apibrėžtas Profesinio mokymo įstatymo 31 straipsnyje:

- organizuoja profesinių standartų rengimą;
- organizuoja kvalifikacijų vertinimą ir kvalifikacijų sistemos formavimo darbus;
- kartu su sektoriniais profesiniais komitetais (SPK) ir kitomis Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos įgaliotomis institucijomis organizuoja profesinio mokymo įstaigų išorinį vertinimą, atlieka kitų profesinio mokymo teikėjų išorinį vertinimą ir teikia juos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai (nuo 2023 m. rugsėjo mėn. – Studijų kokybės vertinimo centrui) akredituoti;
- nustato SPK sudėtį ir tvirtina jų darbo reglamentą.

KPMPC yra pagrindinis LTKS ir EKS susiejimo proceso organizatorius. KPMPC atsakomybė ir funkcijos reglamentuotos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu patvirtintuose KPMPC nuostatuose.⁴⁹

Į susiejimo procesą taip pat įtrauktos už bendrojo ugdymo ir aukštojo mokslo sistemų kokybės užtikrinimą atsakingos nacionalinės institucijos – Nacionalinė švietimo agentūra (NŠA) ir Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC). NŠA yra valstybinė institucija, dalyvaujanti įgyvendinant valstybinę ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo politiką. NŠA kaip švietimo pagalbos institucija prisideda užtikrinant švietimo kokybę, formuojant ugdymo turinį ir koordinuojant jo įgyvendinimą, organizuojant mokinių pasiekimų patikrinimus. NŠA atsakomybė ir funkcijos reglamentuotos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu patvirtintuose NŠA nuostatuose.⁵⁰

SKVC yra nacionalinė institucija, skatinanti kokybės užtikrinimą aukštojo mokslo sektoriuje, vykdanči užsienio institucijose įgytų, su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų vertinimą ir pripažinimą. SKVC veiklą reglamentuoja Mokslo ir studijų įstatymas (22 straipsnis) bei švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu patvirtinti SKVC nuostatai.⁵¹ Nuostatų 15 punktą nustato, kad SKVC, bendradarbiaudamas su KPMPC, pagal savo kompetenciją, apibrėžtą nuostatuose, dalyvauja įgyvendinant LTKS. SKVC nuo 2012 m. yra Europos aukštojo mokslo kokybės agentūrų tinklo ENQA visateisis narys (narystė patvirtinta iki 2027 m. gruodžio mėn.)

⁴⁹ Aktualiai KPMPC nuostatų redakcija: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f55cb4608c2711ed8df094f359a60216>.

⁵⁰ Aktualiai NŠA nuostatų redakcija: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/52afe950df6311ed9978886e85107ab2>.

⁵¹ Aktualiai SKVC nuostatų redakcija: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/09280450abfa11e6b844f0f29024f5ac/asr>.

ir nuo 2012 m. įtrauktas į Europos aukštojo mokslo kokybės agentūrų registrą EQAR (narystė patvirtinta iki 2027 m. birželio mėn.).

Daugiau informacijos apie šių institucijų veiklą pateikiama 2.8 skyriuje.

5.2. 2 kriterijus

Nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų kvalifikacijų lygius ir EKS lygių aprašus sieja aiškus ir įrodomas ryšys.

5.2.1. Palyginimo metodologija

Nuo 2012 m. LTKS kvalifikacijų lygių aprašuose žymesnių pakeitimų nebuvo įvesta, tačiau rengiant atnaujintą ataskaitą buvo nuspręsta peržiūrėti ryšių tarp LTKS ir EKS lygių aprašymų įrodymą.

LTKS ir EKS palyginimas 2011 m.

Rengiant pirmąją LTKS ir EKS susiejimo ataskaitą ir atsižvelgus į EKS patarėjų grupės 2011 m. gruodžio 13 d. išsakytas pastabas dėl skaidresnio LTKS lygių priskyrimo EKS lygiams, buvo atliktas detalus LTKS ir EKS lygių aprašymų palyginimas ir parodyta, kad nors LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų pobūdis skiriasi, galima gana patikimai nustatyti, kuriam EKS kvalifikaciniam lygiui turėtų būti priskiriama tam tikrą LTKS lygį atitinkanti Lietuvoje suteikta kvalifikacija.

LTKS susiejimui su EKS naudotoje metodologijoje išskirtini tokie elementai:

1. bendras sandarų palyginimas, atsižvelgus į jų paskirties, tikslo, konteksto, kuriame jos taikomos, skirtumus;
2. nuostata, kad lyginant sandaras baziniais laikomi EKS lygių aprašymuose apibrėžti mokymosi rezultatai, išreikšti žiniomis, gebėjimais (oficialiame 2017 m. EKS rekomendacijos vertime terminas „skills“ verčiamas „įgūdžiai“) ir kompetencija. Atitiktis tarp sandarų nustatyta su EKS aprašais palyginus žinių, gebėjimų ir kompetencijos charakteristikas, išgrynintas atitinkamame LTKS lygio aprašyme, atlikus visapusišką LTKS lygių aprašymų analizę. Nurodant žinias, stengiasi apibūdinti jų lygį, paskirtį ir apimtį. Įvardijant gebėjimus – pažintinius ir praktinius gebėjimus, jų lygį ir įvairovę. Kompetencijos dimensijoje buvo stengiamasi apibūdinti savarankiškumą ir atsakomybę, taip pat reikalavimus mokėjimui mokytis, kurie LTKS atspindėti veiklos ir jos konteksto kintamumu;
3. palyginamoji analizė, skirta nustatyti, kurį EKS lygį atitinka kiekvienas LTKS lygis. Siekiant nustatyti atitiktį, nagrinėjamo LTKS lygio aprašymas buvo lyginamas su trimis greta esančių EKS lygių aprašais. Analizė buvo atliekama trimis etapais:
 - i. Įvertinta, kaip atitinka lyginamuose lygiuose suformuluoti reikalavimai atskirai žinioms, gebėjimams ir kompetencijai (atsakomybei ir savarankiškumui).
 - ii. Žiūrint į lygių aprašymus kaip į bendrą mokymosi rezultatų visumą, įvertintas atitiktis tarp lyginamų LTKS ir EKS lygių laipsnis.
 - iii. Taikant geriausios atitikties (angl. *best fit*) principą, nustatyta, kuriam EKS lygiui turėtų būti priskirta nagrinėjamo LTKS lygio kvalifikacija.

Atlikus LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų palyginimą, akcentuota, kad nors LTKS ir EKS taikytas skirtingas mokymosi rezultatų aprašymo būdas (vienu atveju jie apibūdinami įgytų žinių, gebėjimų ir kompetencijos lygiu, o kitu – veiklos, kuriai pasirengęs kvalifikaciją įgijęs asmuo, sudėtingumu, savarankiškumu ir kintamumu), kas apsunkino išsamų palyginimą, LTKS ir EKS palyginimas leido patikimai nustatyti tiesioginį ryšį tarp kiekvieno EKS ir LTKS įvardyto kvalifikacijų lygio.

2 pav. LTKS lygių ir EKS lygių sąsajos

LTKS ir EKS palyginimo peržiūra 2023 m.

LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų palyginimas remiasi anksčiau pristatytu LTKS ir EKS palyginimu, atliktu 2011 m. Atnaujinant LTKS ir EKS susiejimo ataskaitą:

- peržiūrėtas bendras sandarų palyginimas, atsižvelgus į EKS pokyčius („kompetencijos“ dimensija pakeista į „atsakomybė ir savarankiškumas“) (žr. 5.2.2 skyrių);
- peržiūrėta ir atnaujinta palyginamoji LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų analizė (žr. 5.2.3 skyrių):
 - originaliame lygio aprašyme išskirti teiginiai, kuriais charakterizuojamos žinių, įgūdžių, atsakomybės ir savarankiškumo dimensijos;
 - atlikta visapusiška žinių, įgūdžių ir atsakomybės bei savarankiškumo dimensijas charakterizuojančių teiginių analizė;
 - peržiūrėti ir atnaujinti LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių palyginimo aprašymai.

Kadangi LTKS kvalifikacijų lygių aprašai nuo 2012 m. iš esmės nepasikeitė, LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių palyginimas, nustatytas LTKS-EKS susiejimo ataskaitoje 2012 m. (2 pav.), galioja iki šiol.

5.2.2. LTKS ir EKS: bendrasis sandarų palyginimas

LTKS ir EKS sudarytos iš aštuonių kvalifikacijų lygių, grindžiamos mokymosi rezultatais (EKS mokymosi rezultatų sampratą LTKS atitinka ne tik mokymosi (studijų) rezultatų, bet ir kompetencijų terminas) ir apima visas skirtingų švietimo sektorių kvalifikacijas, kurias galima įgyti tiek mokantis ir studijuojant švietimo įstaigoje, tiek mokantis savarankiškai ar iš profesinės veiklos patirties.

Pagrindinis skirtumas tarp LTKS ir EKS yra tai, kad lygių aprašams (angl. descriptors) pasirinkti skirtingi kriterijai. EKS mokymosi rezultatų lygiams apibūdinti buvo panaudoti kriterijai „žinios (knowledge),

įgūdžiai (skills) ir atsakomybė bei savarankiškumas (responsibility and autonomy)⁵². O LTKS atveju, atsižvelgus į tai, kad kvalifikacijos apibrėžime akcentuojamas pasirengimas tam tikrai veiklai (mokymosi ar profesinei), kvalifikacijų lygiams aprašyti buvo pasirinkti profesinę veiklą charakterizuojantys kriterijai:

- *veiklos sudėtingumas* – kriterijus, naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir sudėtingumui bei veiklai atlikti reikalingų žinių lygiui apibūdinti;
- *veiklos (veiklos atlikėjo) savarankiškumas* – kriterijus, naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui bei atsakomybės laipsniui apibūdinti;
- *veiklos kintamumas* – kriterijus, naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

Palyginus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintus LTKS kvalifikacijų lygių aprašus ir išsamiuosius aprašus, kuriuose veiklos kriterijai yra pažintinės, funkcinės ir bendrosios kompetencijos, buvo identifiкуotos sąsajos tarp LTKS ir EKS lygių ir jų aprašymuose panaudotų kriterijų:

1. *Žinios*. EKS aprašuose žinios apibrėžiamos kaip „rezultatas, pasiektas mokymosi metu įsisavinant informaciją“. „Žinios yra su darbo arba studijų sritimi susijusių faktų, principų, teorijų ir praktikos visuma. EKS kontekste žinios apibūdinamos kaip teorinės ir (arba) faktinės“. Šis apibrėžimas plačiai kontekstualizuoja žinių sampratą. Kiekviename LTKS lygio aprašyme detalizuotos konkretų lygį charakterizuojančios žinios. LTKS koncepcijoje ir išsamiuosiuose aprašuose pažintinės kompetencijos apibrėžiamos kaip kompleksiniai gebėjimai taikyti žinias įvairiose profesinės veiklos ir mokymosi situacijose.
2. *Įgūdžiai (gebėjimai)*. Įgūdžiai (gebėjimai) EKS aprašuose apibrėžiami kaip gebėjimas taikyti žinias ir naudoti praktinę patirtį atliekant užduotis ir sprendžiant problemas. EKS kontekste įgūdžiai apibūdinami kaip pažintiniai (jiems priklauso loginio, intuityviojo ir kūrybinio mąstymo pasitelkimas) ar praktiniai (jiems priklauso rankų miklumumas ir metodų, medžiagų, priemonių bei įrankių naudojimas)⁵³. Kiekviename LTKS lygio aprašyme detalizuoti konkretų lygį charakterizuojantys gebėjimai. LTKS koncepcijoje pažintiniai įgūdžiai priskiriami *pažintinėms kompetencijoms*, o praktiniai įgūdžiai – *funkcinėms kompetencijoms*, apibrėžiančioms gebėjimą atlikti konkrečias profesinės veiklos užduotis, operacijas, funkcijas.
3. *Atsakomybė ir savarankiškumas*. EKS kontekste atsakomybė ir savarankiškumas siejami su besimokančio asmens gebėjimu savarankiškai ir atsakingai taikyti žinias ir įgūdžius. LTKS atsakomybės laipsnis atspindi veiklos sudėtingumo kriterijuje, o veiklos savarankiškumui skirtas atskiras kriterijus.
4. *Kompetencija*. EKS kompetencija suprantama kaip *įrodytas gebėjimas naudoti žinias, įgūdžius, asmeninius, socialinius ir (arba) metodinius gebėjimus dirbant, studijuojant ir siekiant profesinio bei asmeninio tobulėjimo*, o tai iš esmės atitinka kompetencijos sampratą, taikomą LTKS (*gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma*). 2008 m. EKS rekomendacijoje buvo pabrėžiama, kad *EKS kontekste „kompetencija“ apibrėžiama vertinant atsakomybę ir savarankiškumą*, 2017 m. patikslinus rekomendaciją ir lygių aprašų kriterijų „kompetencija“ pervadinus į „atsakomybė ir savarankiškumas“, kompetencijos sąvokos santykis su „žinių“, „įgūdžių“, „atsakomybės ir

⁵² 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo mokymosi rezultatai buvo aprašyti per žinių, įgūdžių ir kompetencijos kriterijus. 2017 m. atnaujintoje rekomendacijoje „kompetencijos“ kriterijus reformuluotas į „atsakomybė ir savarankiškumas“, nekeičiant lygių aprašų.

savarankiškumo“ kriterijais tapo aiškesnis, tad kompetencijos sampratos EKS ir LTKS tapo dar labiau palyginamos.

5. *Kvalifikacijų lygmenims apibrėžti EKS ir LTKS naudojami veiklos kriterijai.* Kaip parodyta 6 lentelėje, profesinis tobulėjimas ir augimas EKS lygmenų struktūroje reiškiasi gana įvairiomis prasmėmis (Žinių ir supratimo sudėtingumas ir platumas, Praktinio taikymo sudėtingumas ir srities platumas, Reikiamos pagalbos ir nurodymų laipsnis, Reikiamos integracijos, savarankiškumo ir kūrybiškumo laipsnis, Skaidrumo ir aplinkybių dinamiškumo laipsnis), kurios glaudžiai susijusios su veiklos kriterijais, taikomais apibrėžiant kvalifikacijų lygmenis LTKS.

6 lentelė. Projektuojant EKS ir LTKS lygius naudoti kriterijai

Profesinio tobulėjimo ir augimo EKS lygmenų struktūroje kriterijai	Veiklos kriterijai, taikomi apibrėžiant kvalifikacijų lygius LTKS
Žinių ir supratimo sudėtingumas ir platumas	Veiklos sudėtingumas
Praktinio taikymo sudėtingumas ir srities platumas	
Reikiamos pagalbos ir nurodymų laipsnis	Veiklos savarankiškumas
Reikiamos integracijos, savarankiškumo ir kūrybiškumo laipsnis	
Skaidrumo ir aplinkybių dinamiškumo laipsnis	Veiklos kintamumas

Parengta pagal Europos Komisijos leidinį „Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų struktūros paaiškinimas“ (2008). http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_lt.pdf.

5.2.3. LTKS ir EKS lygių aprašymų palyginimas

LTKS 1-asis lygis

LTKS 1-ojo lygio aprašymas	EKS 1-ojo lygio aprašymas
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai. Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra ir vadovavimas. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos yra pastovios ir nuolat besikartojančios.	Žinios
	Pagrindinės (angl. <i>basic</i>) bendrosios žinios.
	Igūdžiai
	Elementarūs igūdžiai, reikalingi paprastoms užduotims atlikti.
	Atsakomybė ir savarankiškumas
	Dirbti ar mokytis struktūruotame kontekste, tiesiogiai prižiūrint kitam asmeniui.

Tiek EKS, tiek LTKS apibūdinant žinių lygį pavartota sąvoka „pagrindinės žinios“ (angl. *basic*). LTKS nurodoma, kad veikla, kuriai yra pasirengęs 1-ojo lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo, susideda iš vieno ar kelių paprastų veiksmų ar operacijų. Panašiai EKS šio lygio kvalifikacija skirta paprastoms užduotims atlikti. Taigi abi sandaros numato gana paprastą veiklą.

Atsakomybės ir savarankiškumo lygis abiejose sandarose numatomas panašus. Abiem atvejais nurodoma, kad reikalinga priežiūra (LTKS kai kuriais atvejais intensyvi), o LTKS nuoroda, jog veikla atliekama pagal detalias instrukcijas ir aiškioje aplinkoje, atitinka EKS nuorodą, kad asmuo pasirengęs dirbti struktūruotame kontekste.

LTKS 2-asis lygis

LTKS 2-ojo lygio aprašymas	EKS 2-ojo lygio aprašymas
Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirtos paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias. Veiklai atlikti reikalinga priežiūra ir vadovavimas. Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs.	Žinios
	Pagrindinės darbo arba mokymosi srities faktinės žinios.
	Igūdžiai
	Bendrieji pažintiniai ir praktiniai įgūdžiai, reikalingi tam, kad būtų naudojama tinkama informacija, siekiant atlikti užduotis ir spręsti įprastas problemas, naudojant paprastas taisykles ir priemones.
	Atsakomybė ir savarankiškumas
	Dirbti arba mokytis prižiūrint kitam asmeniui, turint tam tikrą savarankiškumą.

Abiejose sandarose 2-ajame lygyje pereinama nuo paprastų užduočių atlikimo prie paprastų, rutininių problemų sprendimo.

Palyginus LTKS ir EKS aprašymuose suformuluotus reikalavimus žinioms, galima pripažinti gerą jų atitikimą. Abiem atvejais pabrėžiamos pagrindinės veiklai būdingos faktinės žinios. Būtent žodžio „faktinės“ pavartojimas rodo naują žinių lygį – nebeapsiribojama bendru supratimu, reikalaujama turėti konkrečių žinių apie vykdomą veiklą.

Ir LTKS, ir EKS aprašymuose minimi pažintiniai ir praktiniai įgūdžiai. LTKS tiesiogiai įvardijama, kad asmuo geba pritaikyti pagrindines faktines žinias, būdingas duotajai veiklai, ir įgyja praktinių gebėjimų atlikti veiksmus ir operacijas, skirtus paprastoms problemoms spręsti. Tuo tarpu EKS reikalavimai įgūdžiams nurodomi bendresne forma. Aprašyme nurodoma, kad turi būti įgyta bendrųjų pažintinių ir praktinių įgūdžių, reikalingų tam, kad būtų naudojama tinkama informacija, siekiant atlikti užduotis ir spręsti įprastas (angl. *routine*) problemas, taikant paprastas taisykles ir priemones.

Abiejose sandarose numatyta, kad 2-ojo lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo dirba prižiūrint kitam asmeniui. Tačiau vertinant reikalavimus atsakomybei ir savarankiškumui, reikia pripažinti, kad EKS atveju galima įžvelgti didesnius reikalavimus negu LTKS. EKS nurodoma, kad nors ir prižiūrimas, asmuo gali dirbti turėdamas tam tikro savarankiškumo, o LTKS apie savarankiškumą neužsimenama, tačiau, lyginant su 1-ojo lygio kvalifikacija, 2-ajame lygyje galima įžvelgti aukštesnį atsakomybės ir savarankiškumo laipsnį (1-ajame lygyje „veikla atliekama pagal detalias instrukcijas“).

LTKS 3-iasis lygis

LTKS 3-iojo lygio aprašymas	EKS 3-iojo lygio aprašymas
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai arba vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei.	Žinios
	Darbo arba mokymosi srities faktų, principų, procesų ir bendrųjų sampratų žinojimas.
	Igūdžiai
	Pažintinių ir praktinių įgūdžių spektras, reikalingas užduotims atlikti ir problemoms spręsti pasirenkant ir taikant pagrindinius metodus, priemones, medžiagas ir informaciją.

Veiklos aplinka gali reikalauti **gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.**

Atsakomybė ir savarankiškumas

Imtis atsakomybės už darbo arba mokymosi užduočių atlikimą; sprendžiant problemas **pritaikyti savo elgesį atsižvelgiant į aplinkybes.**

3-iojo lygio kvalifikaciją įgijusiam asmeniui skirta veikla nebeapsiriboja paprastų problemų sprendimu. Šiuo atveju veikla gali apimti keletą specializuotų veiklos uždavinių, susijusių su skirtingomis veiklos sritimis. Uždaviniams spręsti nebeužtenka bendrųjų pažintinių ir praktinių įgūdžių, reikalinga pagrindinių ir praktinių įgūdžių įvairovė, būtinas savarankiškumas ir atsakomybė už atliekamas užduotis. Būtent šie reikalavimai mokymosi rezultatams 3-iajį kvalifikacijų lygį iškelia aukščiau už 2-ąjį lygį.

Abiejose sandarose nurodoma, kad turi būti įgyta žinių apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. EKS papildomai minimos žinios apie bendrąsias darbo arba mokymosi sampratas. LTKS atveju galima daryti prielaidą, kad reikalavimas gebėti savarankiškai atlikti veiklos uždavinius ir prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių sietinas su žiniomis apie vykdomos veiklos bendrąsias sampratas.

Perėjus prie reikalavimų įgūdžiams palyginimo, paminėtini du dalykai. Pirma, EKS kalbama apie pažintinių ir praktinių įgūdžių įvairovę, leidžiančią atlikti užduotis ir spręsti problemas, tuo pabrėžiant įgūdžių gausą. LTKS tai padaroma nurodžius, kad „veikla gali apimti kelis ar daugiau uždavinių“, o problemų sprendimas atspindėtas 2-ojo lygio kvalifikacijos aprašyme. Antra, LTKS minimi veiklos uždaviniai ir EKS minimos užduotys ir problemos yra panašaus sudėtingumo. LTKS minimiems uždaviniams spręsti reikia gebėti pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, o EKS nurodoma, jog reikia gebėti atlikti užduotis ir spręsti problemas taikant pagrindinius (angl. *basic*) metodus.

Lyginant atsakomybės ir savarankiškumo aprašymus, galima pastebėti, kad EKS keliami atsakomybės už darbo arba mokymosi užduočių atlikimą reikalavimai, o LTKS numatyta galimybė imtis atsakomybės savarankiškai atliekant veiklą, tačiau pažymima, kad tam tikrais atvejais veikla gali būti atliekama vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei (kas neeliminuoja savarankiškumo ir atsakomybės aspekto). LTKS savarankiškumo reikalavimą taip pat parodo gebėjimas prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių (LTKS), atitinkantis EKS reikalavimą sprendžiant problemas gebėti „elgtis pagal aplinkybes“.

LTKS 4-asis lygis

LTKS 4-ojo lygio aprašymas	EKS 4-ojo lygio aprašymas
<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, sąlygojamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai yra nuspėjama.</p>	<p>Žinios</p> <p>Faktinės ir teorinės plataus konteksto darbo arba mokymosi srities žinios.</p>
	<p>Įgūdžiai</p> <p>Pažintinių ir praktinių įgūdžių spektras, reikalingas specifinėms darbo arba mokymosi srities problemoms spręsti.</p>
	<p>Atsakomybė ir savarankiškumas</p> <p>Dirbti savarankiškai, vadovaujantis dažniausiai nuspėjamos, tačiau kintančios darbo arba mokymosi aplinkos gairėmis; prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis dalinės atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą.</p>

Platus veiklos kontekstas su galimais aplinkos pokyčiais, reikalavimas, kad įgyjamoms žinioms būtų suteiktas teorinis pagrindas, pasirengimas vadovauti kitiems darbuotojams ir vertinti jų veiklą šį kvalifikacijų lygį hierarchinėje skalėje iškelia aukščiau už 3-įjį lygį.

Reikalavimai žinioms abiejose sandarose suformuluoti beveik vienodai – tai faktinės ir teorinės plataus konteksto žinios. LTKS aprašyme, apibūdinant numatomą veiklą, pateikiama daugiau informacijos apie galimą kontekstą.

Apibūdinant reikalavimus įgūdžiams, EKS 4-ajame lygyje, kaip ir 3-iajame, reikalaujama įgyti įvairių pažintinių ir praktinių įgūdžių. Tačiau 3-iajame lygyje įgūdžiai buvo skirti „užduotims atlikti ir problemoms spręsti, pasirenkant ir taikant pagrindinius metodus, priemones, medžiagas ir informaciją“, o 4-ajame lygyje jie skirti „specifinėms problemoms spręsti“. LTKS šis naujas reikalavimas gebėjimams įvedamas nurodant, kad veikla apima „keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi“, tuo pabrėžiant ne tik veiklos specifiškumą, bet ir būtinybę būti pasirengus naujovėms.

Nustatant reikalavimus atsakomybei ir savarankiškumui, EKS įvardijami du dalykai: pabrėžiamas darbuotojo savarankiškumas ir pasirengimas organizuoti kitų darbą. Pirmuoju aspektu abiejų sandarų reikalavimai beveik vienodi. Antruoju aspektu reikalavimai šiek tiek skiriasi. EKS nurodoma, kad šio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turi būti pasirengęs „prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis dalinės atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą“. Kadangi LTKS numato ne tik įprasto kitų darbo priežiūrą, bet ir bendresnę veiklos priežiūrą bei praktinių veiklos įgūdžių perdavimą kitiems, joje numatyta patirties įgijimo sąlyga (asmuo tam bus pasirengęs tuomet, kai įgis patirties).

LTKS 5-asis lygis

LTKS 5-ojo lygio aprašymas	EKS 5-ojo lygio aprašymas	
<p>Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse.</p> <p>Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę.</p> <p>Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.</p>	<p>Žinios</p> <p>Išsamios specializuotos faktinės ir teorinės darbo arba mokymosi srities žinios ir šių žinių ribų suvokimas.</p>	
	<p>Įgūdžiai</p> <p>Platus pažintinių ir praktinių įgūdžių spektras, reikalingas siekiant kūrybiškai spręsti abstrakčias problemas.</p>	
	<p>Atsakomybė ir savarankiškumas</p> <p>Vadovauti kitiems ir prižiūrėti jų veiklą darbo arba mokymosi aplinkoje, kai gali įvykti nenuspėjami pokyčiai; peržiūrėti ir tobulinti savo ir kitų veiklą.</p>	

EKS 5-ąjį lygį nuo 4-ojo visų pirma skiria tai, kad, siekiant 5-ojo lygio kvalifikacijos, įgyjama išsamių specializuotų žinių ir išmokstama suvokti jų ribas, kad įgūdžių įvairovė yra didelė ir leidžia kūrybiškai spręsti iškilančias problemas, kad pasirengiama vadovauti kitiems, analizuoti ir tobulinti jų veiklą.

Abi sandaros nurodo, kad žinios turi būti susietos su veiklos sritimi, specializuotos ir išsamios. EKS papildomai reikalauja, kad būtų suvokiamos žinių ribos. Tiesiogiai tai LTKS neminima, nors netiesiogiai to reikalaujama, nurodant, kad reikia išmokti derinti veiklos uždavinius, veiklos srities žinias – su bendrosiomis žiniomis.

Kad LTKS 5-ojo lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo išsiugdys daug įvairių pažintinių ir praktinių įgūdžių, liudija LTKS reikalavimas būti pasirengus spręsti „specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse“. Šiuo požiūriu abiejų sandarų reikalavimus įgūdžiams galima laikyti lygiaverčiais. EKS paminėti įgūdžiai iškilančias problemas spręsti kūrybiškai taip pat gali būti įžvelgti LTKS aprašytose veiklos charakteristikose, pvz., veikla pasižymi kompleksiniu veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse; veiklos pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis. EKS pabrėžiamas abstrakčių problemų sprendimas, o LTKS orientuota į praktiką, nors kartu pabrėžiama, kad veiklos srities žinios derinamos su bendrosiomis žiniomis (kas įgalina spręsti abstrakčias problemas).

Reikalavimų atsakomybei ir savarankiškumui požiūriu abi sandaros dera – abiem atvejais pabrėžiamas vadovavimas kitiems ir jų veiklos priežiūra aplinkoje, kuriai būdingi nenuspėjami pokyčiai, bei savo ir kitų veiklos analizavimas ir tobulinimas. Tačiau yra ir nedidelių skirtumų. Pavyzdžiui, LTKS pažymima, kad „veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas“, suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pačiam pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones ir savarankiškai atlikti veiklą. Kita vertus, LTKS nurodoma, kad veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Tokio reikalavimo EKS nėra.

LTKS 6-asis lygis

LTKS 6-ojo lygio aprašymas	EKS 6-ojo lygio aprašymas
<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklai atlikti reikia taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą išskeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas bei vykdyti įvairią projektinę veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos sąlygoja žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kintamumas.</p>	<p>Žinios</p> <p>Naujausios darbo arba mokymosi srities žinios, reikalaujančios kritinio teorijų ir principų supratimo.</p>
	<p>Įgūdžiai</p> <p>Puikūs įgūdžiai, atskleidžiantys meistriškumą ir mokėjimą dirbti naujoviškai, reikalingi sprendžiant sudėtingas ir nenuspėjamas specializuotos profesinės veiklos arba mokymosi srities problemas.</p>
	<p>Atsakomybė ir savarankiškumas</p> <p>Vykdyti sudėtingą techninę arba profesinę veiklą arba projektus, imantis atsakomybės už sprendimų priėmimą nenuspėjamoje darbo arba mokymosi aplinkoje; imtis atsakomybės už asmenų ir grupių profesinio tobulėjimo valdymą.</p>

EKS žinių lygiui apibūdinti panaudojami du požymiai. Pirma, jos turi būti naujausios ir, antra, jos neturi apsiriboti faktais, bet būti grindžiamos kritiniu teorijų ir principų supratimu. Žinių naujumas LTKS pabrėžiamas labai aiškiai, nurodant, kad jos turi būti pagrįstos naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais. Kad bus įgytas gebėjimas žinias vertinti kritiškai, galima spręsti iš numatomos veiklos pobūdžio. Pavyzdžiui, reikalaujama gebėti analizuoti savo veiklos rezultatus, pagal tai koreguoti veiklą, prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų aplinkos pokyčių.

Apibrėžiant reikalavimus įgūdžiams, abiejose sandarose pabrėžiamas veiklos sudėtingumas ir nenuspėjamumas. LTKS sudėtingumas apibūdinamas uždavinių ir jų turinio bei sprendimo būdų ir metodų įvairove, o nenuspėjamumas siejamas su žinių ir technologijų pažanga. Tuo tarpu tai, kad turi būti įgyti EKS minimi puikūs įgūdžiai, atskleidžiantys meistriškumą ir mokėjimą dirbti naujoviškai, LTKS atveju rodo gebėjimas taikyti naujų tyrimų rezultatais pagrįstas plačias teorines žinias bei žinias, būtinas naujovėms diegti, gebėjimai planuoti veiklą, analizuoti jos rezultatus, koreguoti veiklą atsižvelgus į rezultatų analizę ir kt.

Atsakomybei ir savarankiškumui EKS suformuluotas reikalavimas vykdyti sudėtingą techninę arba profesinę veiklą arba projektus, imantis atsakomybės už sprendimų priėmimą nenuspėjamoje aplinkoje, LTKS gana išsamiai atspindėtas. LTKS 6-ojo lygio aprašyme nurodoma, kad numatoma veikla sudėtinga, aplinka reikalauja gebėti prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kad reikia savarankiškai pasirinkti uždavinių atlikimo būdus, vykdyti įvairią projektinę veiklą ir t. t. Atsakomybę už sprendimų priėmimą LTKS atskleidžia šie elementai: gebėti planuoti veiklą atsižvelgus į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgus į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas. EKS reikalavimas imtis atsakomybės už asmenų ir grupių profesinio tobulėjimo valdymą LTKS 6-ojo lygio aprašyme tiesiogiai neatspindėtas, tačiau galima prisiminti,

kad jau LTKS 5-ojo lygio aprašyme buvo paminėta veikla, skirta žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijoms vertinti ir mokyti.

LTKS 7-asis lygis

LTKS 7-ojo lygio aprašymas	EKS 7-ojo lygio aprašymas
<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keletą giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklai atlikti reikia ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir naujausių mokslinių tyrimų rezultatų taikymo.</p> <p>Veikla atliekama, savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti.</p> <p>Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat besikeičiantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaitai reikia gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, paremtus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus bei galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.</p>	<p>Žinios</p> <p>Labai specializuotos žinios, kurių dalis yra naujausios darbo arba mokymosi srities žinios, kuriomis grindžiamas originalus mąstymas ir (arba) moksliniai tyrimai; kritiškas vienos srities ir skirtingų sričių sąveikos žinių suvokimas.</p>
	<p>Įgūdžiai</p> <p>Specializuoti problemų sprendimo įgūdžiai, reikalingi moksliniams tyrimams atlikti ir (arba) naujovėms diegti siekiant įgyti naujų žinių, sukurti naujas procedūras ir integruoti skirtingų sričių žinias.</p>
	<p>Atsakomybė ir savarankiškumas</p> <p>Tvarkyti ir keisti darbo arba mokymosi aplinką, kuri yra sudėtinga, nenuspėjama ir kuriai reikalingi nauji strateginiai metodai; imtis atsakomybės už naujų profesinių žinių ir praktinės patirties kūrimą ir (arba) už grupių strateginių rezultatų peržiūrą.</p>

EKS 7-ajame lygyje žinioms keliami du reikalavimai. Pirma, žinios yra itin specializuotos, dalis jų yra naujausios duotosios srities žinios, jomis grindžiamas originalus mąstymas ir (arba) moksliniai tyrimai. Antra, EKS reikalaujama, kad, siekiant 7-ojo EKS lygio kvalifikacijos, būtų išsiugdytas gebėjimas kritiškai vertinti savo srities žinias ir tos srities žinių sąveiką su kitų sričių žiniomis. Apie žinių specializaciją LTKS neužsimenama, bet nurodoma, kad, norint atlikti numatomą veiklą, reikia pasitelkti ekspertinį naujausių žinių vertinimą ir pritaikymą, atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, rasti naujų faktų. LTKS pabrėžiamas ekspertinis žinių vertinimas, atitinkantis kritiško žinių supratimo reikalavimą.

Palyginus reikalavimus įgūdžiams, galima pripažinti pakankamą LTKS ir EKS atitiktį. EKS nurodyti specializuoti problemų sprendimo įgūdžiai moksliniams tyrimams atlikti ir naujovėms diegti LTKS yra aiškiai įvardyti, pabrėžiant, kad jie panaudojami ne tik naujoms žinioms įgyti, bet ir naujiems faktams rasti, inovacijoms diegti, tarpusavyje susijusiems uždaviniams spręsti ir kt. Tiesa, EKS minimi mokslinių tyrimų atlikimo įgūdžiai, o LTKS – mokslinių tyrimų rezultatų taikymo ir taikomojo pobūdžio tyrimų vykdymo įgūdžiai.

EKS atsakomybei ir savarankiškumui apibūdinti panaudoti du nauji požymiai – gebėjimas tvarkyti ir keisti darbo arba mokymosi aplinką, kuri yra sudėtinga ir nenuspėjama, bei atsakomybės už naujų profesinių žinių ir praktinės patirties kūrimą prisiėmimas. Abiem atvejais minima, kad būtina išsiugdyti gebėjimą mąstyti ir veikti strategiškai. LTKS irgi galima įžvelgti panašius reikalavimus atsakomybei ir savarankiškumui. Pirma, nurodoma, kad šio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turi būti pasirengęs priimti tyrimais paremtus inovatyvius

sprendimus, kai veikla ir jos aplinka sparčiai kinta ir pokyčiai sunkiai prognozuojami, kad turi įvertinti alternatyvius sprendimo variantus. Antra, reikalaujama įgyti gebėjimą įvertinti galimas socialines ir etines veiklos pasekmes, o tai sietina su atsakomybės už savo veiklą prisiėmimu. Be to, LTKS užsimenama apie vadovavimą kitų darbuotojų veiklai, turint omenyje ne grupės darbo organizavimą, kas buvo pabrėžiama aprašant 5-ąjį kvalifikacijų lygį, bet atsakomybę už grupės, kuriai vadovauja, veiklos turinio kaitos strategiją.

LTKS 8-asis lygis

LTKS 8-ojo lygio aprašymas	EKS 8-ojo lygio aprašymas
<p>Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veiklai reikia naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus. Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikalingi gebėjimai priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamos nuostatos į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomeninės gyvenimo srityse.</p>	<p>Žinios</p> <p>Pažangiausios darbo arba mokymosi srities ir įvairių sričių sąveikos žinios.</p>
	<p>Įgūdžiai</p> <p>Puikiausi ir labiausiai specializuoti įgūdžiai ir metodai, įskaitant sintezę ir vertinimą, kurių reikia sprendžiant kritines mokslinių tyrimų ir (arba) naujovių srities problemas ir plečiant bei iš naujo apibrėžiant esamas žinias arba profesinę praktiką.</p>
	<p>Atsakomybė ir savarankiškumas</p> <p>Įrodyti didelį autoritetingumą, gebėjimą dirbti naujoviškai ir savarankiškai, visapusišką mokslo ir profesijos išmanymą bei tvarų įsipareigojimą plėtoti naujas idėjas ar procesus darbo ar studijų aplinkos, įskaitant mokslinius tyrimus, avangarde.</p>

Tai pats aukščiausias kvalifikacijų lygis abiejose sandarose, ir pagrindinis požymis, kuriuo jis skiriasi nuo 7-ojo lygio, yra naujų žinių, procesų, profesinės praktikos kūrimas. Suprantama, kad tai galima padaryti tik susipažinus su pažangiausiais pasiekimais duotojoje veiklos srityje ir sandūrose su gretimomis veiklos sritimis, puikiai suvokus aukščiausius pažinimo lygius – sintezę ir vertinimą, išmokus tyrimuose ar diegiant inovacijas taikyti naujausius tyrimų metodus. Taip pat akivaizdu, kad tokio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turi didelį autoritetą, geba dirbti naujoviškai ir savarankiškai, rodo visapusišką mokslo bei profesijos išmanymą ir pan. Tad esminiai reikalavimai studijų rezultatams LTKS ir EKS aprašymuose yra artimi, ir kiekvienam EKS reikalavimui galima rasti atitiktą LTKS.

5.3. 3 kriterijus

Nacionalinės kvalifikacijų sandaros ar sistemos ir jų kvalifikacijos grindžiamos mokymosi rezultatų principu bei tikslu ir yra susietos su neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo tvarka ir atitinkamais atvejais kreditų sistemomis.

5.3.1. LTKS ir mokymosi rezultatai

Praktikoje mokymosi rezultatų paradigma įdiegta visose švietimo grandyse. Lietuvoje abi sąvokos – tiek kompetencijos, tiek mokymosi (studijų) rezultatai - skirtingu mastu vartojamos visuose švietimo sektoriuose, tad šioje ataskaitoje, vadovaujantis EKS rekomendacija, mokymosi rezultatų paradigma savyje apima ir kompetencijų, ir mokymosi (studijų) rezultatų sąvokas.

Kompetencijos sąvoka vartojama bendrajame ugdyme ir profesiniame mokyme, kur ugdymo proceso tikslas yra bendrųjų ir profesinių kompetencijų ugdymas. Aukštojo mokslo sektoriuje kartinė sąvoka yra studijų rezultatai. LTKS apibrėžta kaip kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistema. LTKS aštuoni kvalifikacijų lygiai aprašyti per teiginius apie asmens kompetencijas, vadovaujantis trimis profesinę veiklą charakterizuojančiais kriterijais, tokiais kaip profesinės veiklos sudėtingumas, savarankiškumas ir kintamumas. Taip pat suinteresuotiesiems asmenims parengti išplėstiniai LTKS aprašai, kuriuose kiekvienas LTKS kvalifikacijos lygmens veiklos kriterijus (sudėtingumo, savarankiškumo, kintamumo) detalizuotas pažintinėmis, funkcinėmis ir bendrosiomis kompetencijomis (žr. 2 priedą).

Bendrojo ugdymo bendrosiose programose siektini mokymosi rezultatai (angl. *learning outcomes*) aprašyti (1) per kompetencijų ugdymo pasiekimus, kurie konkretizuoja, kaip dalyke bus ugdomos kompetencijos, ir (2) per konkrečiai programai išskirtų teminių pasiekimų sričių pasiekimus. Kiekvienai pasiekimų sričiai ir jos mokymosi pasiekimams suformuluoti pasiekimų lygių požymiai. Peržiūrėjus ir atnaujinus ugdymo turinį sutarta dėl septynių bendrųjų kompetencijų ((1) pažinimo, (2) komunikavimo, (3) kultūrinės, (4) kūrybiškumo, (5) pilietinės, (6) skaitmeninės ir (7) socialinės, emocinės bei sveikos gyvensenos), kurios ugdomos per visus dalykus. Aprašant pasiekimų lygių požymius naudotos mokinių pasiekimų augimą rodančios skalės: savarankiškumo, sudėtingumo ir veiklos konteksto.

Formaliojo **profesinio mokymo programos** yra standartizuotos ir rengiamos nacionaliniu lygiu, suteikiant profesinio mokymo įstaigoms galimybę pritaikyti jas prie vietos ir jų mokinių poreikių. Kiekviena profesinio mokymo programa, besimokančiajam sėkmingai pasiekus programoje numatytus mokymosi rezultatus, baigiama suteikiant tam tikrą kvalifikaciją, kuri įvardyta ir aprašyta profesiniame standarte (įgyvendinamos tik tokių kvalifikacijų profesinio mokymo programos, kurios įvardytos ir aprašytos profesiniuose standartuose).

Formaliojo profesinio mokymo programų rengėjams esminė informacija, iš kurios jie tiesiogiai kildina programoje įgyjamas kompetencijas ir kompetencijų pasiekimą iliustruojančius mokymosi rezultatus, yra profesiniame standarte įvardytos konkrečios kvalifikacijos kompetencijos ir jų ribų aprašymai. Programų moduliai dažniausiai atitinka kvalifikacijos vienetus ir skirti juos sudarančioms kompetencijoms įgyti. Tokiu būdu iš profesinių standartų, kurie per juose esančių kvalifikacijų kompetencijų aprašymą susiejami su LTKS, kildinami formaliojo profesinio mokymo programų mokymosi rezultatai. Šis kvalifikacijų formavimo principas užtikrina mokymosi rezultatų paradigmos ir modulinį profesinio mokymo programų vystymąsi. Mokymosi rezultatai yra kartiniai aspektai, kuriuos pasiekus suteikiama kvalifikacija. Modulių eigoje ir jų pabaigoje

vertinama, ar besimokantieji pasiekė programoje numatytus mokymosi rezultatus. Programos pabaigoje mokymosi pasiekimai vertinami sprendžiant kompiuterizuotą teorinį testą, sudarytą visoms kvalifikacijos kompetencijoms vertinti ir atliekant praktines užduotis mažiausiai dviem kvalifikacijos kompetencijoms vertinti. Vykdamas neformaliu ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimą vertinama, ar asmuo gali pademonstruoti kompetenciją ar kompetencijas, išreikštas mokymosi rezultatais.

Mokymosi rezultatai integruoti į kokybės užtikrinimo procesus, kurių metu vertinama profesinio mokymo teikėjų veikla. Įvertintų mokinių, kurių asmens įgytų kompetencijų įvertinimai yra „gerai“ (8 balai) arba „labai gerai“ (9 balai), arba „puikiai“ (10 balų), dalies rodiklis yra vienas iš penkių ŠVIS skelbiamų ir kasmet atnaujinamų teikėjo lygmens veiklos išorinio vertinimo rodiklių. Mokymo ir mokymosi rezultatai taip pat yra trečioji profesinio mokymo teikėjų veiklos išorinio vertinimo sritis.

Profesinio mokymo diplomuose ir modulių baigimo pažymėjimuose nurodomos asmens įgytos kompetencijos.

Aukštajame moksle studijų rezultatų sampratos diegimą paskatino ir nacionaliniai, ir Europos aukštojo mokslo erdvės kūrimo procesai. Pagrindinės iniciatyvos, įgalinusios ir formavusios studijų rezultatų diegimą, yra:

- Europos aukštojo mokslo erdvės nuostatų ir ypač Dublino aprašų (Bolonijos procese parengtų absolventų žinių, supratimo ir gebėjimų lygio skirtingose studijų pakopose aprašymo) įgyvendinimas;
- perėjimas prie ECTS kreditų aukštajame moksle (pradėtas diegti 2009 m., o 2011 m. formaliai pereita prie jo naudojimo);
- įdiegta LTKS.

Įgyvendinant anksčiau minimus įrankius, institucijų praktikoje įdiegtas orientuotos į rezultatą kvalifikacijos lūkestis sistemoje⁵³. Pokyčiai reglamentavimo sistemoje padarė šį lūkestį privalomą.

Programos buvo peržiūrimos palaipsniui nuo 2009 m., o šiuo metu studijų rezultatų samprata yra viena iš kertinių aukštojo mokslo sistemoje. Visos studijų programos nuo 5-ojo iki 7-ojo LTKS lygio paremtos studijų rezultatais.

Pažymėtina, kad studijų rezultatų samprata yra viena iš esminių studijų organizavimo paradigmu, įtvirtintų Mokslo ir studijų įstatyme ir kituose teisės aktuose.

Su studijų rezultatų koncepcija siejami **pagrindiniai aukštojo mokslo sistemos elementai**:

- studijų kreditas apibūdinamas kaip studijuojančiojo darbo krūvis, reikalingas studijų rezultatams pasiekti;
- studijų kryptis apibūdinama kaip akademinis, profesinis ir tyrimų laukas, kurį vienija bendra samprata, studijų rezultatai ir jų pasiekimų būdai;
- studijų programa apibrėžiama kaip krypties (krypčių) studijų aukštojoje mokykloje įgyvendinimo visuma ir jos aprašas, kuriame numatyti studijų rezultatai ir jiems pasiekti reikalingas studijų turinys, mokymosi veiklos, metodai, priemonės, žmogiškieji ir kiti ištekliai;
- pasiekimų vertinimas tiesiogiai susiejamas su pasiektų studijų rezultatų įvertinimu.

⁵³ Pavyzdžiui, diegiant ECTS svarbų vaidmenį suvaidino Vilniaus universiteto inicijuotas ir nuo 2009 m. rugsėjo mėn. iki 2012 m. vasario mėn. koordinuotas nacionalinis projektas „Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas“. Į šio projekto įgyvendinimą įsitraukė ketvirtadalis Lietuvos aukštųjų mokyklų. ECTS projekto metu ECTS metodikos pritaikomumas buvo patikrintas keliose studijų srityse, atskirose studijų pakopose ir skirtinguose programų profiliuose.

Studijų programų, po kurių teikiamos atitinkamos kvalifikacijos, **atitiktis tam tikriems studijų rezultatams** numatyta Mokslo ir studijų įstatyme:

- visos programos turi atitikti studijų kryptių aprašuose numatytus studijų rezultatus (LTKS 5-ojo lygio programos papildomai turi atitikti ir profesinius standartus). Plačiau apie studijų pakopų ir studijų kryptių aprašus žiūrėkite 4.3.1 skyrių.

Studijų rezultatai **integruoti į kokybės užtikrinimo procesus**, kurių metu vertinamos studijų programos:

- viena iš septynių sričių, pagal kurias vertinamos studijų kryptys, yra studijų tikslai, rezultatai ir turinys (plačiau – 4.3.3 skyriuje).

Studijų rezultatai yra vienas iš svarbiausių elementų **teikiant informaciją apie kvalifikaciją** visuomenei ir suinteresuotosioms grupėms:

- AIKOS informacinėje sistemoje⁵⁴, viešai prieinamoje potencialiems studentams, darbdaviams ir visuomenei bendrai, aukštojo mokslo kvalifikacijų aprašyme (studijų programų lygiu) skelbiama informacija apie numatomus pasiekti studijų rezultatus;
- studijų pažymėjimuose ir dvikalbiuose diplomo priedėliuose, kurie automatiškai teikiami kartu su aukštojo mokslo kvalifikacijos įgijimą liudijančiais diplomais, teikiama informacija apie įgyta kvalifikacija pasiektus studijų rezultatus.

Studijų rezultatai yra pagrindinis **objektas ir pripažinimo atskaitos taškas**:

- ŠMSM įsakymas, reglamentuojantis dalinių studijų įskaitymą⁵⁵, numato, kad dalinių studijų aukštosiose mokyklose rezultatai įskaitomi, jeigu pasiekti studijų rezultatai iš esmės atitinka programos ar jos dalies studijų rezultatus;
- užsienio kvalifikacijų pripažinimui⁵⁶ studijų rezultatai yra vienas iš kriterijų (kiti yra lygmuo, turinys, paskirtis, apimtis, mokymosi (studijų) kokybė).

Taigi, studijų rezultatai yra stipriai integruoti į aukštąjį mokslą, su jais siejami esminiai aukštojo mokslo sistemos elementai, tokie kaip programos, kurias baigus teikiamos atitinkamos kvalifikacijos, kreditas, kokybės užtikrinimas ir pan. Studijų rezultatai yra vienas iš pagrindinių informacijos teikimo visuomenei apie kvalifikaciją elementų. Studijų programos negalėtų būti siūlomos ir atitikti teisės aktų reikalavimų, jei jos nebūtų paremtos studijų rezultatais. Dėl to visos vykdomos programos, kurias baigus teikiamos atitinkamos kvalifikacijos, grindžiamos studijų rezultatais.

5.3.2. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas

Galimybė įvertinti ir pripažinti neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdu įgytus mokymosi rezultatus yra įteisinta švietimą reguliuojančiuose įstatymuose, poįstatyminiuose aktuose aprašytos tvarkos, kaip turėtų būti atliktas vertinimas ir pripažinimas. LTKS apraše nurodoma, kad įvairių lygių kvalifikacijos gali būti įgyjamos

⁵⁴ SMPKR registruotų kvalifikacijų informacija:

<https://www.aikos.smm.lt/Registrai/Kvalifikacijos/SitePages/Pagrindinis.aspx?ss=c7464900-c1cc-4093-b464-d47757316369>.

⁵⁵ Dalinių studijų aukštosiose mokyklose rezultatų įskaitymo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e545c490d7a211eaabd5b5599dd4eebe>.

⁵⁶ Išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, pripažinimo tvarkos aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0DEDE1A7E942>.

ne tik formaliojo mokymosi sistemoje, bet ir mokantis neformaliai arba savarankiškai, taip pat iš profesinės veiklos patirties.

Profesiniame mokyme, parengus profesinius standartus, nustatomi nacionalinio lygio reikalavimai mokymosi rezultatams (kompetencijoms) atitinkamai kvalifikacijai įgyti. Asmeniui kvalifikacija suteikiama įvertinus visas kvalifikacijai reikalingas kompetencijas, nustatytas profesinio mokymo programoje, parengtoje pagal profesinį standartą. Pripažinimą palengvina tai, kad mokymo programos parengtos kompetencijų ir mokymosi rezultatų pagrindu. Baigiamąjį kompetencijų (teorinės ir praktinės dalies) vertinimą vykdo profesinio mokymo teikėjai, turintys licenciją profesinio mokymo programai ir kompetencijų vertinimo proceso organizavimui ir vykdymui nominuoti pasitelkti teikėjai – profesinio mokymo įstaigos, turinčios kvalifikuotą personalą rengti ir atnaujinti kompetencijų vertinimo užduotis, konsultuoti praktinės dalies vertintojus, taip pat turinčios reikalingą techninę įrangą ir priemones ar realią darbo vietą, aprūpintą reikalinga technine įranga ir priemonėmis (daugiau informacijos – 4.2.4 skyriuje).

Atskirų kompetencijų įvertinimas ir pripažinimas, asmeniui pageidaujant, atliekamas profesinio mokymo įstaigoje pagal tos įstaigos galiojančią tvarką, dažniausiai sudarius profesijos mokytojų (kartais profesijos mokytojų ir socialinių partnerių (darbdavių)) komisiją, kuriai kompetencijos pripažinimo siekiantis asmuo pateikia savo dokumentuotų gebėjimų aplanką (*portfolio*) ir pademonstruoja žinias bei gebėjimus. Gavus neformalioju būdu įgytų dalies atitinkamos kvalifikacijos kompetencijų teigiamą įvertinimą, asmeniui išduodamas valstybės pripažįstamas pažymėjimas.

Asmenys, norintys dalyvauti neformaliojo profesinio mokymosi, darbo patirties ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų vertinime ir įgyti kvalifikaciją liudijantį profesinio mokymo diplomą, kreipiasi į pasitelktą teikėją (detalesnė informacija – 4.3.3 skyriuje) ir jam pateikia prašymą, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją, mokymosi pasiekimus, profesinę patirtį, susijusią su pageidaujamomis įsivertinti kompetencijomis, liudijančius dokumentus, neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų įskaitymo dokumentus. Kvalifikacija ir ją liudijantis profesinio mokymo diplomą asmeniui suteikiamas teigiamai išsprendus teorinės dalies (žinių) vertinimo testą ir gavus teigiamą praktinės dalies (gebėjimų) vertinimą.⁵⁷

Aukštajame moksle neformalioju ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą atlieka aukštosios mokyklos. Pagrindiniai principai, atspindintys 2012 m. gruodžio 20 d. Tarybos rekomendaciją dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo, reglamentuoti nacionaliniu lygmeniu švietimo ir mokslo ministro 2017 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. V-289 „Dėl Neformaliojo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų, susijusių su aukštuoju mokslu, vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose bendrųjų principų patvirtinimo“.

Jame numatyta:

- galimybė aukštosioms mokykloms atlikti asmenų įgytų kompetencijų vertinimą ir pripažinimą savo nustatyta tvarka vadovaujantis nustatytais bendraisiais principais, pagal rekomenduojamus etapus;
- vertinti įvairioje aplinkoje įgytas kompetencijas;
- proceso rezultatą patvirtinti dokumentu, kuriame būtų nurodomas suteikiamų studijų kreditų skaičius;
- galimybė studijų kreditus įskaityti kaip ketinamos studijuoti studijų programos dalį;

⁵⁷ Dėl sistemingai renkamos statistinės informacijos stokos, sudėtinga įvertinti neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimo ir pripažinimo mastą. Tam tikrą informaciją skelbia Užimtumo tarnyba, finansuojanti kompetencijų pripažinimą bedarbiams ir darbo ieškantiems asmenims. Remiantis Užimtumo tarnybos duomenimis, 2022 m. neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinime dalyvavo 181 asmuo.

- galimybė apskūsti priimtą sprendimą.

Aukštųjų mokyklų vykdomas neformalioju ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas yra ir išorinio kokybės užtikrinimo dalis. Pripažinimo tvarkos ir jų taikymas yra vienas iš studijų kryptių vertinimo ir akreditavimo vertinamosios srities *Studentų priėmimas ir parama* vertinimo indikatorių. Taigi, šių procesų buvimas ir tinkamas taikymas aukštosiose mokyklose yra vienas iš bazinių sistemos lūkesčių. Dėl to visos aukštosios mokyklos turi įdiegusios šiuos procesus. Visgi apibendrinus kokybės užtikrinimo rezultatus matyti, kad galėtų būti gerinamas informacijos apie juos teikimas.

Taigi, sistemoje sudarytos galimybės pripažinti neformalioju būdu įgytas kompetencijas. Kol kas reglamentavime numatyta tik tokio pripažinimo pagrindu suteikti kreditus, kuriuos galima įskaityti į atitinkamą programą. Šiuo metu nėra galimybės, pripažinus tokias kompetencijas, suteikti kvalifikaciją arba priimti į atitinkamą programą. Nors visos aukštosios mokyklos turi tokio įskaitymo tvarkas, jų įgyvendinimas praktiškai dar galėtų būti gerinamas.

5.3.3. Kreditų sistemos

Profesiniame mokyme mokymosi kreditų sąvoka įteisinta 2015 m. švietimo ir mokslo ministro 2015 m. kovo 23 d. Nr. V-232 įsakymu „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymo Nr. V-1435 „Dėl Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Teisės akte nurodoma, kad modulinės programos apimtis nustatoma mokymosi apimties (mokymosi rezultatų ir asmens, kuris mokosi, laiko) vienetais – kreditais, vienas mokymosi kreditas lygus 27 val. (kontaktinės ir nekontaktinės mokymosi valandos), vieneri mokslo metai paprastai atitinka 60 mokymosi kreditų. Nuo tada prasidėjo perėjimas prie programų ir jų modulių apimties nustatymo mokymosi kreditais (daugiau informacijos – 4.2.3 dalyje). Formaliojo profesinio mokymo programos apimtis negali būti mažesnė kaip 30 mokymosi kreditų ir didesnė kaip 110 mokymosi kreditų (rekomenduojamos formaliojo profesinio mokymo programų apimtys: 30, 45, 60, 90 arba 110 mokymosi kreditų). Neformaliojo profesinio mokymo programos apimtį pasirenka profesinio mokymo teikėjas. Rekomenduojama neformaliojo profesinio mokymo programos apimtis – ne daugiau kaip 30 mokymosi kreditų.

Jau 2000 m. priimtame Lietuvos Respublikos **Aukštojo mokslo** įstatyme buvo įvestas studijų kredito terminas. Čia jis apibrėžiamas kaip studijų masto matavimo vienetas, lygus 40 sutartinių studento darbo (auditorijose, laboratorijose, savarankiškai ir kt.) valandų, t. y. aukštojo mokslo sektoriuje studijų apimties matavimas kreditais taikomas jau seniai.

Nuo 2009 m. pradėta diegti Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema (ECTS), kurioje kreditai siejami ne tik su studijų apimtimi, bet ir su jų rezultatais. Nuo 2011 m. šis kreditas pradėtas taikyti visuotinai. Nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. laikomasi taisyklės, kad vieni studijų metai atitinka 60 kreditų.

Bendrieji studijų vykdymo reikalavimai⁵⁸ numato, kad kreditų suteikimo ir kaupimo principai turi atitikti ECTS naudotojo vadovo nuostatas. Jų įgyvendinimas įvertinamas per išorinio kokybės užtikrinimo procesus, nes studijų krypties vertinimo ir akreditavimo procesų metu, vertinant krypties ir pakopos studijų programų atitiktį teisės aktų reikalavimams, svarstomi ir studijų kreditų sudarymo principai, užtikrinant, kad jie būtų sudaromi studijų rezultatų ir studentų darbo krūvio pagrindu.

⁵⁸ Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/739065a0ce9911e69e09f35d37acd719/asr>.

5.4. 4 kriterijus

Kvalifikacijų įtraukimo į nacionalinę kvalifikacijų sandarą ir kvalifikacijų vietos nacionalinėje kvalifikacijų sistemoje apibūdinimo procedūros yra skaidrios.

Vyriausybės patvirtintame LTKS apraše nurodyti skirtingų lygių kvalifikacijų įgijimo būdai:

- 1–4-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus profesinio mokymo ir (arba) bendrojo ugdymo programas;
- 5-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems profesinę kvalifikaciją ir nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, arba trumpųjų studijų programas;
- 6-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus pirmosios pakopos, profesinių studijų programas;
- 7-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus antrosios pakopos, vientisųjų studijų arba profesinių studijų programas;
- 8-ojo lygio kvalifikacijos įgyjamos baigus trečiosios pakopos studijas.

Bet kurio lygio kvalifikacija gali būti įgyjama iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai.

Lietuvos kontekste atskirų kvalifikacijų įtraukimas į nacionalinę kvalifikacijų sandarą interpretuotinas kaip kvalifikacijos ir ją suteikiančios programos įregistravimas SMPKR. Valstybės pripažįstami išsilavinimą ir kvalifikacijos įgijimą liudijantys dokumentai (diplomai, mokymosi pasiekimų pažymėjimai, studijų pažymėjimai ir pan.) išduodami tik baigus atitinkamą kvalifikaciją suteikiančias studijų ir mokymo programas, įregistruotas SMPKR. Doktorantūros atveju – kai diplomą teikiamas doktorantūros teisę turinčių institucijų (tokia teisė suteikiama tam tikroje mokslo kryptyje). SMPKR registruojamos tiek kvalifikacijos, tiek jas suteikiančios studijų ir mokymo programos. Kvalifikacijų ir studijų bei mokymo programų įtraukimo į SMPKR procedūros aiškiai apibūdintos SMPKR objektų registravimo tvarkos apraše, patvirtintame švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. V-1335 (iki tol galiojęs tvarkos aprašas buvo patvirtintas 2010 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. V-1913). SMPKR valdytoja yra Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, SMPKR tvarkytoju paskirta Nacionalinė švietimo agentūra.

1–5-ojo lygio kvalifikacijos, teikiamos profesinio mokymo sistemoje

1–5-ojo LTKS lygio kvalifikacijoms, įgyjamoms pagal profesinio mokymo programas, KPMPK suteikia valstybinį kodą ir kvalifikacijos duomenis teikia registruoti SMPKR tvarkytojui (NŠA). Rengiant profesinius standartus ir į juos įtrauktus kvalifikacijų aprašus, LTKS lygių aprašai ir išsamieji kvalifikacijų lygių aprašai yra kertiniai dokumentai formuluojant kvalifikacijas sudarančias kompetencijas ir jų ribas. Visos kvalifikacijos susiejamos su atitinkamu LTKS lygiu. Kvalifikacijų priskyrimą LTKS lygiams prižiūri KPMPK metodininkai, kvalifikacijų priskyrimas LTKS lygiams peržiūrimas aprobuojant kvalifikacijų aprašus SPK. Inicijuoti naują kvalifikaciją gali bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, tačiau naujos kvalifikacijos aprašas turi būti įtraukiamas į vieną iš jau patvirtintų profesinių standartų, t. y. vyksta profesinio standarto papildymas naujos kvalifikacijos aprašu.

Profesinio standarto rengimo metodikoje (KPMPK, 2019) aprašytos procedūros, kaip nustatyti ir (ar) patikrinti siūlomą kvalifikacijos lygį (5-asis kvalifikacijos aprašo rengimo žingsnis – 5. Kvalifikacijų priskyrimas LTKS ir EKS lygiams). Kvalifikacijų ir kvalifikacijos vienetų priskyrimas LTKS lygiams atliekamas šiais etapais:

- išanalizuojama aprašo dalyje „Kvalifikacijos apibūdinimas“ pateikiama informacija ir įvertinama kita surinkta informacija (pavyzdžiui, profesijos veiklos uždaviniai);

- ši informacija palyginama su LTKS lygių aprašuose pateikiamais esminiais slenkstiniais kriterijais;
- remiantis šiuo palyginimu nustatomas hipotetinis kvalifikacijos LTKS lygis;
- išanalizuojamos kvalifikacijos vieneta sudarančių kompetencijų ir jų ribų formuluotės ir išskiriami reikšminiai žodžiai, kurie atskleidžia veiklos sudėtingumą, veiklos atlikėjo savarankiškumą ir veiklos kintamumą;
- palyginamos kvalifikacijos vieneta sudarančių kompetencijų formuluotės su numatomo LTKS lygio ir jiems gretimų lygių aprašais, siekiant nustatyti, kuriam LTKS lygiui šis kvalifikacijos vienetas geriausiai tinka;
- įvertinus ir patikrinus kvalifikacijos vieneto turinio, t. y. kompetencijų ir jų ribų, atitikimą LTKS lygiams, priimamas galutinis sprendimas dėl pačios kvalifikacijos priskyrimo LTKS lygiui.

Profesinio mokymo programos rengiamos vadovaujantis profesiniais standartais ir į juos įtrauktais kvalifikacijų aprašais. KPMPK koordinuoja profesinio mokymo programų rengimą. Programoje kompetencijos toliau aprašomos per mokymo rezultatus, kuriuos formuluojant atsižvelgiama į LTKS aprašą, jų atitikimą LTKS lygiams prižiūri už programų rengimo koordinavimą atsakingi KPMPK metodininkai. Programą teigiamai įvertinus išorės ekspertams, KPMPK programos ir jos modulių duomenis teikia registruoti registro tvarkytojui.

5–8-ojo lygio kvalifikacijos, teikiamos aukštojo mokslo sistemoje

Visos aukštajame moksle po pakopinių studijų teikiamos kvalifikacijos (kvalifikacijos, teikiamos po trumposios pakopos studijų, profesinis bakalauras, bakalauras, magistras ir pan.) yra susietos su atitinkamu LTKS lygiu. Sistemą reglamentuojančiuose ir tam tikrus reikalavimus keliančiuose dokumentuose atsižvelgiama į kvalifikacijos lygį ir su juo siejamus lūkesčius. Didžiąja dalimi aukštojo mokslo kvalifikacijų priskyrimas atitinkamam LTKS lygiui ar pakopai nekelia diskusijų ar klausimų visuomenėje, todėl darytina išvada, kad bendrai vyrauja sutarimas, jog kvalifikacijų lygiai ir ryšiai tarp jų LTKS yra tinkamai atspindėti.

5–8-ojo LTKS lygio kvalifikacijoms, įgyjamoms pagal studijų programas aukštojo mokslo sektoriuje, studijų programas rengia ir aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikia pačios aukštosios mokyklos. Tai darydamos jos vadovaujasi Mokslo ir studijų įstatymo nuostatomis, Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų aprašu, LTKS lygio ir studijų pakopų aprašu, studijų kryptių aprašais. Studijų programa pradedama vykdyti, kai programa ir (arba) krypties studijos, kurioje ji siūloma, yra akredituotos, o programa įregistruota SMPKR. Informaciją apie akredituotą programą SKVC teikia SMPKR tvarkytojui, kuris suteikia programai valstybinį kodą ir susieja ją su atitinkama aukštajame moksle numatyta teikti kvalifikacija.

Nors studijų programas rengia individualios aukštosios mokyklos ir kiekviena studijų programa yra unikali, visos po atitinkamų studijų programų teikiamos kvalifikacijos paremtos tam tikrais reikalavimais ir standartais, taikomais atitinkamo lygio ir profilio programoms. Pvz., bendrųjų studijų reikalavimų aprašas reikalavimus formuluoja, atsižvelgdamas į kvalifikacijos pakopą (lygį).

Aukštųjų mokyklų vykdomų studijų ir po jų baigimo teikiamų kvalifikacijų atitiktis teisės aktų reikalavimams, kartu ir atitiktis tam tikram lygiui bei pakopai užtikrinama per vidinės ir išorinės kokybės užtikrinimo procesus. Studijų programoms taikomi išorinės kokybės užtikrinimo procesai – ketinamų vykdyti programų ir studijų kryptių akreditavimas. Jei programa ar studijų kryptis nėra tinkamai akredituota, programa negali būti įtraukta į SMPKR ir siūloma kaip studijų programa, kurią baigus teikiama tam tikro lygio pripažinta aukštojo mokslo kvalifikacija.

Bendrojo ugdymo programų ir LTKS sąsajos

Po 2012 m. paskelbtos pirmosios LTKS ir EKS susiejimo ataskaitos pradėta tartis su Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei tuometinio Ugdymo plėtotės centro (dabar – NŠA) atstovais dėl bendrojo ugdymo mokymosi rezultatų priskyrimo LTKS lygiams. 2012–2014 m. bendrojo ugdymo bendruomenei organizuoti renginiai apie LTKS ir EKS, vyko KPMPK atstovų susitikimai su Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo projekto rengėjais. 2016 m. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas buvo atnaujintas nuostatomis dėl bendrojo ugdymo programų mokymosi rezultatų susiejimo su atitinkamais LTKS lygiais. Šis prilyginimas atliktas vadovaujantis Mokinių kompetencijų sandaros dėmenų – nuostatų, žinių ir supratimo bei gebėjimų – analize (6 priedas, Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo 13 punktas) bei atsižvelgus į bendrojo ugdymo programų sandarą.⁵⁹ Dokumente nurodyta, kad pagrindinio ugdymo programos rezultatai siejami su 3-uoju kvalifikacijų lygiu, vidurinio ugdymo programos – su 4-uoju kvalifikacijų lygiu. 2023 m. aprašas papildytas nuostata, kad pradinio ugdymo programos rezultatai siejami su 1-uoju kvalifikacijų lygiu.

Bendrojo ugdymo sektoriuje ugdymo turinys, t. y. bendrosios programos, rengiamos nacionaliniu lygiu, vadovaujantis Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašu. Rengiant bendrąsias programas kertiniu dokumentu tapo Kompetencijų raidos aprašas⁶⁰ (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų 1 priedas). Jame pateikiamos kompetencijų apibrėžtys, kompetencijų sandai – jų sudedamosios dalys ir kompetencijų raida, atsižvelgus į mokinio amžiaus tarpsnio kognityvinės ir socialinės raidos ypatybes (priešmokykliniame ugdyme, 1–2 klasėse, 3–4 klasėse, 5–6 klasėse, 7–8 klasėse, 9–10 (I–II gimnazijos) klasėse, III–IV gimnazijos klasėse) ir LTKS aprašą tarp kitų informacijos šaltinių.

5.5. 5 kriterijus

Nacionalinė (-ės) švietimo ir mokymo kokybės užtikrinimo sistema (-os) yra susieta (-os) su nacionalinėmis kvalifikacijų sandaromis ar sistemomis ir atitinka kokybės užtikrinimo principus, kaip nurodyta šios rekomendacijos IV priede.

EKS rekomendacijoje nustatyta, kad, atsižvelgus į nacionalines aplinkybes ir sektorinius skirtumus, EKS lygi atitinkančių kvalifikacijų kokybės užtikrinimas turėtų būti priemonė^{61,62}:

1. kuria būtų atsižvelgiama į kvalifikacijų sudarymą ir mokymosi rezultatais grindžiamo požiūrio laikymąsi;
2. kuria būtų užtikrinamas galiojantis ir patikimas vertinimas pagal sutartus ir skaidrius mokymosi rezultatais grindžiamus standartus ir atsižvelgiama į sertifikavimo procesą;
3. kurią sudarytų grįžtamojo ryšio mechanizmai ir nuolatinio tobulinimo procedūros;
4. kurią taikant visais proceso etapais būtų įtraukiami visi atitinkami suinteresuotieji subjektai;
5. kurią sudarytų nuoseklūs vertinimo metodai, susiejant įsivertinimą ir išorės peržiūrą;

⁵⁹ Pradinis ugdymas Lietuvoje vykdomas pagal ketverių metų pradinio ugdymo programas. Pagrindinis ugdymas vykdomas pagal šešerių metų pagrindinio ugdymo programas, kurių pirmoji dalis apima ketverių metų pagrindinio ugdymo tarpinį, antroji dalis – dvejų metų pagrindinio ugdymo tarpinį. Vidurinis ugdymas vykdomas pagal dvejų metų vidurinio ugdymo programas.

⁶⁰ Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7165e2104baa11ee9de9e7e0fd363afc>.

⁶¹ Šie bendrieji principai visiškai atitinka Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo Europos standartus ir gaires (ESG) ir Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą (EQAVET).

⁶² Priklausomai nuo nacionalinių aplinkybių, šie principai gali būti netaikomi bendrajam lavinimui.

6. kuri būtų sudedamoji įstaigų, suteikiančių EKS lygį atitinkančias kvalifikacijas, vidaus valdymo dalis, įskaitant subrangos veiklą;
7. kuri būtų grindžiama aiškiais ir įvertinamais tikslais, standartais ir gairėmis;
8. kuri būtų remiama atitinkamais ištekliais;
9. kuri apimtų esamų kokybės užtikrinimo veiklą vykdančių išorės stebėsenos įstaigų ar agentūrų reguliariai atliekamą peržiūrą;
10. kuri apimtų elektroninį prieinamumą prie vertinimo rezultatų.

Kokybės užtikrinimo politika ir procedūros apima visas į LTKS įtrauktas kvalifikacijas ir jų formavimo bei suteikimo procesus. Švietimo įstatyme taip pat pabrėžiama, kad kvalifikacijų sistema apima procesų, susijusių su kokybės užtikrinimu, plėtojimą ir įgyvendinimą. Kokybės užtikrinimo principai bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sistemose aprašyti 4.1.4, 4.2.4 ir 4.3.3 skyriuose. Jie atitinka kokybės užtikrinimo principus, kaip nurodyta EKS rekomendacijos IV priede.

Pagal profesinio mokymo programas įgyjamų kvalifikacijų turinį nustato profesiniai standartai, į kurių rengimą ir atnaujinimą įsitraukia darbdavių atstovai, švietimo institucijų atstovai ir (kartais) darbuotojų atstovai. Profesinių standartų rengimo ir atnaujinimo procesus koordinuoja KPMPC. Profesiniai standartai ir naujų kvalifikacijų aprašai svarstomi SPK ir tik esant jų pritarimui profesinis standartas ar jo atnaujinimas tvirtinamas KPMPC direktoriaus įsakymu. Kvalifikacijos formuojamos remiantis kvalifikacijų tyrimais, atsižvelgus į darbo rinkos poreikius, inicijuojant naują kvalifikaciją visada įvertinama, ar profesiniuose standartuose nėra aprašyta panašaus turinio kvalifikacija. 1–5-ojo lygio kvalifikacijoms įgyti skirtų formaliojo profesinio mokymo programų turinys formuojamas remiantis profesiniais standartais; visada atliekamas išorinis parengtų programų vertinimas. Profesiniuose standartuose taip pat išsakomi lūkesčiai trumpųjų studijų programoms (LTKS 5-asis lygis), kurios, remiantis Mokslo ir studijų įstatymu, turi atitikti profesinius standartus. Jie taip pat yra vienas iš informacijos šaltinių rengiant studijų kryptių aprašus ir aukštojo mokslo studijų programas.

Studijų programos rengiamos remiantis pakopų ir studijų kryptių aprašais, pastaruosius rengiant dalyvauja aukštojo mokslo institucijų ir darbdavių atstovai.

Vadovaujantis Švietimo įstatymu, už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas ir savininko teises bei pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas). Formaliojo švietimo kokybę užtikrina valstybė, neformaliojo švietimo kokybę, įskaitant ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo kokybę, valstybė užtikrina iš dalies. Visais Lietuvos švietimo sistemos lygiais ir visuose sektoriuose kokybės užtikrinimo procesai derina ir tarpusavyje sieja vidinį ir išorinį vertinimą. Išorinį kokybės užtikrinimo vertinimą organizuoja ir vykdo trys pagrindinės institucijos – NŠA (bendrajame ugdyme ir profesiniame mokyme), KPMPC (profesiniame mokyme) ir SKVC (aukštajame moksle, išskyrus doktorantūros studijas). Šios kokybės užtikrinimo agentūros atlieka reguliarių švietimo institucijų, jų programų vertinimą.

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos įsivertinimo sritis, veiklos kokybės įsivertinimo atlikimo metodiką pasirenka mokyklos taryba. Ji analizuoja įsivertinimo rezultatus ir priima sprendimus dėl veiklos tobulinimo, svarsto švietimo įstaigos vadovo metų veiklos ataskaitą. Mokyklos išorinis vertinimas atliekamas periodiškai, jį inicijuoja mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija. Mokyklų, vykdančių ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo ir formaliojo profesinio mokymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarką nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras.

NŠA veiklų įsivertinimas yra strateginio planavimo dalis. Pastarąjį kartą NŠA veiklų įsivertinimas, įtraukiant visą organizaciją, vyko 2022 m., į jo rezultatus atsižvelgta rengiant Nacionalinės švietimo agentūros veiklos strategines gaires (2022). 2023 m. įvykus NŠA reorganizacijai, veiklos strateginės gairės buvo atnaujintos, įtraukiant visą organizaciją, peržiūrint strateginius tikslus ir įsivertinant stiprybes bei tobulintinas sritis, svarbias šiems tikslams įgyvendinti.

Profesinio mokymo kokybė užtikrinama taikant profesinio mokymo įstaigų pasirinktas vidines profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį įvertinimą ir (arba) akreditavimą, grindžiamus Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos (EQAVET) nuostatomis. Periodiškai, atsižvelgus į profesinio mokymo kokybės stebėsenos rodiklius, atliekamas išorinis profesinio mokymo teikėjų veiklos vertinimas.

KPMPC nuostatuose yra reglamentuota, kad KPMPC atsako už tinkamą ir kokybišką funkcijų vykdymą, nustatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą. Kiekvienais metais KPMPC už veiklą atsiskaito savo steigėjui – ŠMSM, todėl savo veiklos įsivertinimą numato planavimo dokumentuose: strateginiame plane bei metiniuose veiklos planuose. Rengiant strateginį planą ir metinius veiklos planus įtraukiami skyrių atstovai, atsiskaitant už veiklas ir numatant tobulinimo gaires taip pat dalyvauja skyrių atstovai, kokybės užtikrinimo priemonės numatomos kiekvienais metais atnaujinamuose vidaus kontrolės dokumentuose. KPMPC atlieka Nacionalinio profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinio punkto (angl. *Quality Assurance National Reference Point for Vocational Education and Training*) funkcijas.

Aukštajame moksle kokybės užtikrinimas paremtas Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis (ESG) ir atliekamas Mokslo ir studijų įstatymo nustatyta tvarka. Kokybės užtikrinimo sistemos atitiktis ESG patvirtinta ENQA reguliariai (kas 5 metus) atliekamais SKVC kaip kokybės agentūros išoriniais vertinimais.

SKVC vertinimai vyko 2012 m., 2017 m. ir 2022 m. Jų metu tarptautinės ekspertų grupės vertino SKVC veiklų atitiktį ESG. Po pirmojo vertinimo 2012 m. SKVC tapo Europos aukštojo mokslo kokybės agentūrų tinklo ENQA visateisiu nariu ir buvo įtrauktas į Europos aukštojo mokslo kokybės agentūrų registrą EQAR. 2017 m. ir 2022 m. atliktų pakartotinių vertinimų pagrindu SKVC narystė ENQA ir įtraukimas į EQAR buvo pratęsti penkeriems metams. Šiuo metu SKVC narystė ENQA pratęsta iki 2027 m. gruodžio mėn. Šie vertinimai įrodo, kad SKVC veikla ir kokybės užtikrinimo sistema aukštajame moksle atitinka ESG.

Mokslo ir studijų įstatymas taip pat numato, kad aukštųjų mokyklų studijų kokybės užtikrinimas yra grindžiamas Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis (ESG). Mokslo kokybės užtikrinimas grindžiamas Europos mokslinių tyrimų erdvės nuostatomis.

Taigi, ir išorinio, ir vidinio kokybės užtikrinimo mechanizmai aukštajame moksle paremti ESG ir tenkina anksčiau išvardytus kriterijus:

- kokybės užtikrinimo procedūrose atsižvelgiama į studijų rezultatais paremtų kvalifikacijų formavimą;
- vertinimas atliekamas remiantis ESG, t. y. patikimais, aiškiais, iš anksto sutartais ir į studijų rezultatus orientuotais standartais, po vertinimų priimami atitinkami akreditavimo ir (ar) licencijavimo sprendimai;
- išorinės ir vidinės kokybės užtikrinimo mechanizmai apima grįžtamojo ryšio teikimą bei paskesnę veiklą, kuria siekiama tobulinti aukštosios mokyklos veiklą;

- kartu su akademinės bendruomenės nariais ir į savianalizės, ir į vertinimo procesus įtraukiami pagrindiniai dalininkai ir socialiniai partneriai (pvz., išorinio kokybės užtikrinimo procedūrose dalyvauja studentų ir darbdavių atstovai);
- visos kokybės užtikrinimo procedūros apima savianalizės, išorinio vertinimo (vizito ir išvadų rengimo) bei paskesnės veiklos žingsnius;
- visos išorinio kokybės užtikrinimo procedūros, kriterijai ir sprendimų priėmimo procesas yra aiškiai reglamentuoti, viešai skelbiami ir nuosekliai taikomi;
- išorinio kokybės užtikrinimo procedūroms taikyti skiriamas viešasis finansavimas;
- vertinimo rezultatai (tiek teigiami, tiek neigiami) viešai prieinami aukštosios mokyklos ir SKVC svetainėse bei skelbiami AIKOS (programų ir studijų kryptių akreditacijos atveju) bei DEQAR duomenų bazėje.

5.6. 6 kriterijus

Susiejimo procesas apima nurodytą atitinkamų kokybės užtikrinimo įstaigų susitarimą, kad susiejimo ataskaita atitinka reikiamas nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką.

Šiai ataskaitai, kurioje patvirtinamas LTKS susiejimas su EKS, pritarė šios institucijos:

- Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras;
- Nacionalinė švietimo agentūra;
- Studijų kokybės vertinimo centras.

Šių institucijų atstovai dalyvavo atnaujinant ataskaitą. Ataskaitos rezultatai buvo pristatyti pagrindiniams Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos departamentams ir aptarti konsultaciniuose renginiuose su įvairiomis institucijomis.

Šių institucijų patvirtinimai, kad kad susiejimo ataskaita atitinka reikiamas nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką yra pateikti 8 priede.

5.7. 7 kriterijus

Susiejimo procese turi dalyvauti tarptautiniai ekspertai, o susiejimo ataskaitose turi būti rašytinis bent dviejų tarptautinių ekspertų iš dviejų skirtingų šalių pareiškimas dėl susiejimo proceso.

Susiejimo procese dalyvavo trys tarptautiniai ekspertai:

1. Gunta Kinta (Latvija);
2. Stefan Sant (Malta);
3. Jenneke Lokhoff (Nyderlandai).

Pasirenkant valstybes, iš kurių pakviesti tarptautinius ekspertus, buvo vadovautasi nuostata, kad vienas ekspertas būtų pakviestas iš kurios nors Baltijos valstybės (pasirinkta Latvija), vienas iš šalies, pažengusios diegiant nacionalinę kvalifikacijų sandarą (pasirinkti Nyderlandai), ir vienas iš šalies, šiuo metu atnaujinančios savo NKS ir EKS susiejimo ataskaitą (pasirinkta Malta).

Užsienio ekspertai bendravo su susiejimo procesą padedančiais vykdyti ekspertais, susipažino su institucijų, atsakingų už švietimo kokybės užtikrinimą Lietuvoje (ŠMSM, KPMPK, NŠA, SKVC), veikla, susipažino su atnaujinta LTKS bei EKS susiejimo ataskaita ir raštu pateikė pastabas.

5.8. 8 kriterijus

Kompetentinga institucija ar institucijos patvirtina nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų susiejimą su EKS. Kompetentingos institucijos, įskaitant EKS nacionalinius koordinavimo punktus, paskelbia vieną išsamią ataskaitą, kurioje aprašomas susiejimas ir jį patvirtinantys įrodymai; ataskaitoje atskirai aptariamas kiekvienas kriterijus. Ta pati ataskaita gali būti naudojama savarankiškam sertifikavimui pagal Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarą, laikantis joje nustatytų savarankiško sertifikavimo kriterijų.

LTKS ir EKS susiejimo ataskaitos rengimą koordinavo ir ataskaitą paskelbė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, pagal savo nuostatus įgyvendinantis EKS Nacionalinio koordinavimo punkto funkcijas Lietuvoje.

Atnaujinta Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara ataskaita apima visus Lietuvos švietimo sistemos sektorius, joje pateikiami suderinti atsakymai į visus NKS susiejimo su EKS ir EAME-KS kriterijus. Ataskaita parengta laikantis nustatytų NKS susiejimo su EKS ir EAME-KS procedūrų. 6-tasis ataskaitos skyrius yra skirtas LTKS atitikčiai Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarai (EAME-KS) pristatyti.

Ataskaitoje pateikiama informacija apie LTKS susiejimą su EKS buvo suderinta su svarbiausiomis suinteresuotosiomis institucijomis. Ataskaita buvo suderinta su Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ugdymo departamentu, Mokymosi visą gyvenimą departamentu, Studijų, mokslo ir technologijų departamentu.

5.9. 9 kriterijus

Per 6 mėnesius nuo susiejimo ataskaitos paskelbimo ar atnaujinimo valstybės narės ir kitos dalyvaujančios šalys paskelbia susiejimo ataskaitą ir palyginimo tikslais pateikia reikiamą informaciją atitinkamame europiniame portale.

Informacija apie LTKS ir EKS susiejimo procesą, pirmosios ir antrosios ataskaitos elektroninės versijos skelbiamos LTKS skirtoje interneto svetainėje <http://www.ltk.lt>. Kai bus suderintas galutinis šios ataskaitos variantas, ataskaita bus publikuota organizacijų, atstovaujančių visiems švietimo sistemos sektoriams, internetinėse svetainėse, Europass portale ir EHEA svetainėje (www.ehea.info).

5.10. 10 kriterijus

Susiejimo procesui įvykus, visuose kompetentingų institucijų išduotuose naujuose dokumentuose, kurie yra susiję su kvalifikacijomis, kurios yra nacionalinių kvalifikacijų sandarų ar sistemų dalis (pvz., pažymėjimuose, diplomuose, pažymėjimų prieduose, diplomų prieduose), ir (arba) kvalifikacijų registruose turėtų būti aiškiai nurodytas atitinkamas EKS lygis, pasitelkus nacionalines kvalifikacijų sandaras ar sistemas

LTKS ir EKS lygiai Lietuvoje išduodamuose profesinio mokymo diplomuose ir pažymėjimuose nurodomi nuo 2012 m., aukštojo mokslo diplomų priedėliuose ir studijų pažymėjimuose – nuo 2016 m., pradinio išsilavinimo pažymėjime, pagrindinio išsilavinimo pažymėjime ir brandos atestate – nuo 2023 m. LTKS ir EKS lygiai nurodomi Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre (SMPKR) bei AIKOS – Atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemoje.

6. Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimas su Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAME-KS)

2005 m. Berगेne už aukštąjį mokslą atsakingi Europos valstybių ministrai patvirtino Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarą (toliau – EAME-KS), kurią būtų galima naudoti kaip priemonę, leidžiančią padidinti aukštojo mokslo kvalifikacijų tarptautinį palyginamumą, skaidrumą, pripažinimą ir studentų judumą. Kartu Europos valstybės buvo pakviestos kurti nacionalines aukštojo mokslo kvalifikacijų sandaras ir jas susieti su EAME-KS. Kadangi Lietuvoje jau buvo pradėta kurti LTKS, į vieną sistemą susiejant visus švietimo sektorius, atskira aukštojo mokslo kvalifikacijų sandara nebuvo parengta.

Siejant LTKS su EAME-KS, atsižvelgiama į 2005 m. Bolonijos proceso darbo grupės pateiktus susiejimo kriterijus. Toliau apžvelgiama, kaip LTKS ir jos diegimas atitinka šiuos kriterijus.

6.1. Atitiktis susiejimo kriterijams

6.1.1. 1 kriterijus

Aukštojo mokslo kvalifikacijų sandarą ir už jos rengimą bei plėtrą atsakingas institucijas tvirtina už aukštojo mokslo sritį atsakinga ministerija.

LTKS apima visus švietimo sektorius – bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą. Taigi LTKS veikia ir kaip aukštojo mokslo kvalifikacijų sandara.

LTKS aprašą ir jo lygiams priskiriamas kvalifikacijas tvirtina Vyriausybė, kuri įgyvendina vykdomąją valdžią Lietuvoje, vykdo švietimą reglamentuojančius įstatymus, tvirtina švietimo politikos strateginius tikslus ir pažangos uždavinius, koordinuoja Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (ŠMSM), kitų ministerijų ir įstaigų veiklą švietimo klausimais.

ŠMSM atsakinga už visus tris minimus sektorius formuodama valstybės švietimo politiką, organizuodama, koordinuodama ir kontroliuodama jos įgyvendinimą ir pan.

SKVC, kuris yra aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūra, bendradarbiaudamas su KPMPC, pagal savo kompetenciją dalyvauja įgyvendinant LTKS aukštajame moksle. Šis veiklos uždavinys nustatytas SKVC nuostatuose, kuriuos tvirtina švietimo, mokslo ir sporto ministras.

Platesnė informacija apie kompetentingas institucijas pateikiama 5.1. skyriuje (1 EKS kriterijus).

6.1.2. 2 kriterijus

Ryšys tarp nacionalinės sandaros kvalifikacijų ir Europos sandaros pakopų aprašų yra aiškus ir įrodomas.

Lietuvoje siūlomos pakopinės studijos sumodeliuotos pagal EAME-KS pakopas ir apima šias kvalifikacijas:

- trumpoji pakopa – LTKS penktojo lygio kvalifikacija;
- pirmoji pakopa – profesinis bakalauras, bakalauras;
- antroji pakopa – magistras;
- trečioji pakopa – (meno) daktaras.

Siekiant užtikrinti, kad 5–8-ajame lygiuose teikiamos kvalifikacijos atitiktų EAME-KS pakopų aprašus, buvo išvystytas Lietuvos studijų pakopų aprašas, paremtas LTKS lygių aprašais ir EAME-KS pakopų aprašais.⁶³ Tai LTKS aprašus detalizuojantis įrankis, siekiant išryškinti ne tik su profesine veikla (į kurią pirmiausia orientuoti LTKS aprašai), bet ir su studijų procesu siejamus studijų rezultatus. Dokumento 2-ame priede pateikiamas trumposios studijų pakopos studijų rezultatų aprašymas, 3-iame priede - pirmosios studijų pakopos studijų rezultatų aprašymas (atskirai profesiniam bakalaurui ir bakalaurui), 4-ame priede - antrosios studijų pakopos studijų rezultatų aprašymas ir 5-ame priede - trečiosios studijų pakopos studijų rezultatų aprašymas.

Studijų pakopų aprašas naudojamas studijų kryptių aprašams rengti ir programoms vystyti Lietuvos aukštosiose mokyklose. Daugiau informacijos apie pakopų aprašą – 4.3.1 skyriuje.

Žemiau pateikiama atitiktis tarp LTKS lygių, Lietuvos studijų pakopų ir EAME-KS pakopų aprašų analizė rodo, kad buvo patikslinti būtent su tolesnėmis studijomis susiję aspektai.

LTKS lygio aprašymas	Lietuvos studijų pakopų aprašas	EAME-KS pakopų aprašai
Trumpoji pakopa		
Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse . Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse. Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos uždavotus, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę. Veiklos techniniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos	Praktinį veiklos srities išmanymą suteikiančios profesinės veiklos ir bendrosios žinios, kurias gebama taikyti nustatant ir sprendžiant specializuotas veiklos srities problemas įvairiuose kontekstuose bei tęsiant studijas pirmojoje studijų pakopoje. Geba rinkti ir panaudoti duomenis, reikalingus aiškiai apibrėžtomis konkrečioms ir abstrakčioms profesinės veiklos problemoms spręsti. Geba planuoti, organizuoti ir vykdyti praktines veiklas konkrečiose profesinės veiklos srityse, savarankiškai pasirinkdamas technologines, organizacines ir metodines priemones. Geba bendrauti su specialistais ir klientais sprendžiant profesinės veiklos uždavinius. Geba dirbti individualiai ir komandoje. Geba perteikti kitiems profesinės veiklos srities žinias ir supratimą, imasi atsakomybės už savo ir komandos veiklos kokybę,	Turi įrodytų viduriniu išsilavinimu grindžiamų studijų srities žinių ir supratimą, paprastai paremtą vadovėliais pažengusiesiems; tokios žinios suteikia pagrindą darbui ar profesijai, asmeniniam tobulėjimui bei tolesnėms studijoms pirmajai pakopai užbaigti. Geba taikyti savo žinias ir supratimą profesinėje aplinkoje. Geba rasti ir naudoti duomenis aiškiai apibrėžtų konkrečių ir abstrakčių problemų sprendimams formuluoti. Geba komunikuoti apie savo supratimą, įgūdžius ir veiklas su kolegomis, vadovais ir klientais. Turi mokymosi įgūdžių, būtinų iš dalies savarankiškai tęsti studijas.

⁶³ Studijų pakopų aprašas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/775fbb90ac0711e6b844f0f29024f5ac/asr>

<p>aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.</p>	<p>vadovaudamasis profesine etika ir pilietiškumu. Geba savarankiškai mokytis savo profesinės veiklos srityje. Suvokia moralinę atsakomybę už savo veiklos ir jos rezultatų poveikį visuomeninei, ekonominei, kultūrinei raidai, gerovei ir aplinkai.</p>	
Pirmoji pakopa (profesinis bakalauras)		
<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklai atlikti reikia taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti. Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas bei vykdyti įvairią projektinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos sąlygoja žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kintamumas.</p>	<p>Praktinį veiklos srities išmanymą suteikiančios naujausias atradimais grindžiamos profesinės veiklos žinios, kurias gebama taikyti nustatant ir sprendžiant kompleksines konkrečias ar abstrakčias veiklos srities problemas. Geba rinkti ir analizuoti duomenis, reikalingus konkrečioms profesinės veiklos ir inovacijų diegimo problemoms spręsti. Geba planuoti, organizuoti, vykdyti ir vertinti praktines veiklas konkrečiose profesinės veiklos srityse, savarankiškai pasirinkdamas technologines, organizacines ir metodines priemones. Geba bendrauti su specialistais ir kitais asmenimis sprendžiant profesinės veiklos uždavinius. Geba dirbti individualiai ir komandoje. Imasi atsakomybės už savo ir komandos veiklos kokybę, vadovaudamasis profesine etika ir pilietiškumu. Geba perteikti veiklos srities žinias ir supratimą besimokantiejiems. Geba savarankiškai mokytis savo profesinės veiklos srityje. Suvokia moralinę atsakomybę už savo veiklos ir jos rezultatų poveikį visuomeninei, ekonominei, kultūrinei raidai, gerovei ir aplinkai.</p>	<p>Turi įrodytų, viduriniu išsilavinimu grindžiamų studijų srities žinių ir supratimą, paprastai paremtą vadovėliais pažengusiesiems, bet apimančių ir studijų srities naujausias žinias. Geba, demonstruodamas profesionalų požiūrį į savo darbą ir profesiją, taikyti žinias ir supratimą, gali formuluoti ir argumentuotai pagrįsti sprendimus savo studijų srities problemoms spręsti. Geba rinkti ir interpretuoti aktualius duomenis (dažniausiai savo studijuojamoje srityje), kurių reikia priimti pagrįstus sprendimus, apimančius ir aktualių socialinių, mokslinių bei etinių problemų apsvaistymą. Geba komunikuoti informaciją, idėjas, problemas bei sprendimus ir specialistų, ir ne specialistų auditorijoms. Turi mokymosi įgūdžių, būtinų savarankiškai tęsti studijas.</p>
Pirmoji pakopa (bakalauras)		
<p>Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklai atlikti reikia taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti.</p>	<p>Įvairiapusį teorinį studijuojamos srities ir profesinės veiklos pažinimą suteikiančios naujų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais pagrįstos integruotos profesinės veiklos ir studijų srities žinios, kurias gebama taikyti plačiose tarpdalykinėse studijų ar profesinės veiklos srityse.</p>	<p>Turi įrodytų viduriniu išsilavinimu grindžiamų studijų srities žinių ir supratimą, paprastai paremtą vadovėliais pažengusiesiems, bet apimančių ir studijų srities naujausias žinias. Demonstruodamas profesionalų požiūrį į savo darbą ir profesiją, geba taikyti žinias ir supratimą, gali formuluoti ir argumentuotai</p>

<p>Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą išskeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas bei vykdyti įvairią projektinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenusėjamų pokyčių, kuriuos sąlygoja žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokyti savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kintamumas.</p>	<p>Geba rinkti ir analizuoti duomenis, reikalingus svarbioms mokslinėms, profesinės veiklos problemoms spręsti, kultūrinei ir meninei kūrybai, naudojantis fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų pasiekimais ir metodais. Geba planuoti, organizuoti, vykdyti ir vertinti veiklas profesijų ir studijų kontekste, savarankiškai pasirinkdamas kompleksines technologines, organizacines ir metodines priemones. Geba bendrauti su specialistais ir visuomene sprendžiant profesinės veiklos ar studijų srities uždavinius, pristatant atliktą veiklą ir jos rezultatus. Geba dirbti individualiai ir komandoje. Imasi atsakomybės už savo ir komandos veiklos kokybę ir jos vertinimą, vadovaudamasis profesine etika ir pilietiškumu. Geba perteikti studijų ir veiklos srities žinias ir supratimą specialistams ir kitiems besimokantiejiems. Geba savarankiškai mokyti savo profesinės veiklos ir studijų srityje ir planuoti mokymosi procesą. Suvokia moralinę atsakomybę už savo veiklos ir jos rezultatų poveikį visuomeninei, ekonominei, kultūrinei raidai, gerovei ir aplinkai.</p>	<p>pagrįsti sprendimus savo studijų srities problemoms spręsti. Geba rinkti ir interpretuoti aktualius duomenis (dažniausiai ir savo studijuojamoje srityje), kurių reikia priimti pagrįstus sprendimus, apimančius ir aktualių socialinių, mokslinių bei etinių problemų apsvaistymą. Geba komunikuoti informaciją, idėjas, problemas bei sprendimus ir specialistų, ir ne specialistų auditorijoms. Turi savarankiško mokymosi įgūdžių, būtinų savarankiškai tęsti studijas.</p>
Antroji pakopa (magistras)		
<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklai atlikti reikia ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir naujausių mokslinių tyrimų rezultatų taikymo. Veikla atliekama, savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus</p>	<p>Fundamentinių arba taikomųjų mokslinių tyrimų (meno projektų tiriamųjų dalių) rezultatais grindžiamos naujausios studijų ar veiklos srities žinios, kurias geba taikyti sprendžiant uždavinius naujoje ar neįdomioje aplinkoje, vykdamas mokslinius tyrimus arba užsiimant profesionaliąja menine veikla, diegiant naujoves. Geba analizuoti, sintetinti ir vertinti studijoms, mokslinei (meno), profesinei veiklai ir naujovių diegimui reikalingus tyrimų duomenis, geba integruoti žinias ir valdyti sudėtingas situacijas, priimti sprendimus, kai nėra išsamios ir apibrėžtos informacijos, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus bei galimą poveikį aplinkai. Geba pritaikyti turimas žinias ir jomis remiantis rengti naujas</p>	<p>Turi įrodytą pirmąją pakopą grindžiamų ir toliau plečiamų ar gilinamų žinių ir gebėjimų, leidžiančių originaliai vystyti ir (ar) taikyti idėjas, dažnai tyrimų kontekste. Geba taikyti žinias ir supratimą, spręsti problemas naujoje arba nepažįstamoje aplinkoje, platesniuose (ar tarpdisciplininiuose) su studijų sritimi susijusiuose kontekstuose. Geba integruoti žinias, spręsti sudėtingus klausimus ir siūlyti sprendimus, turėdamas ne visą arba ribotą informaciją, remdamasis refleksija apie socialinę ir etinę atsakomybę, susijusią su savo žinių ir sprendimų taikymu. Geba aiškiai ir nedviprasmiškai perteikti išvadas ir žinias, jas pagrindžiančius argumentus</p>

<p>savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti.</p> <p>Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat besikeičiantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaitai reikia gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, paremtus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus bei galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.</p>	<p>priemonės (technines, metodines, informacines, organizacines-vadybines), reikalingas moksliniams tyrimams, studijoms, kultūrinei ir meninei veiklai vykdyti arba naujovėms diegti.</p> <p>Geba aiškiai, argumentuotai perteikti apibendrintą informaciją specialistams ir kitiems asmenims, ją kritiškai vertindamas.</p> <p>Geba dirbti individualiai ir komandoje. Imasi atsakomybės už savo ir komandos veiklos kokybę ir jos vertinimą, vadovaudamasis profesine etika ir pilietiškumu. Imasi atsakomybės už savo ir komandos veiklos tobulinimą.</p> <p>Geba savarankiškai planuoti mokymosi procesą, savarankiškai pasirinkti tobulinimosi kryptį ir toliau lavintis (mokytis) savarankiškai.</p> <p>Geba pasinaudoti mokslinių tyrimų (meninės veiklos) žiniomis, turi tiriamojo darbo patirties bei sisteminio ir strateginio mąstymo įgūdžių savarankiškai profesinei veiklai ir moksliniam tiriamajam darbui (meninei veiklai). Geba priimti inovatyvius sprendimus, įvertindamas galimas visuomenines ir etines veiklos pasekmes. Veikia suvokdamas moralinę atsakomybę už savo veiklos ir jos rezultatų poveikį visuomeninei, ekonominei, kultūrinei raidai, gerovei ir aplinkai.</p>	<p>specialistų ir ne specialistų auditorijoms.</p> <p>Turi mokymosi įgūdžių, kurie leidžia gana kryptingai ir savarankiškai tęsti studijas.</p>
Trečioji pakopa (daktaras)		
<p>Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veiklai reikia naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus.</p> <p>Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami</p>	<p>Naujausios sisteminės mokslinių tyrimų arba meninės veiklos žinios, kurias geba taikyti kuriant naujas fundamentines žinias ir idėjas, sprendžiant strateginio pobūdžio veiklos uždavinius.</p> <p>Geba pasiūlyti, analizuoti, sintetinti, sisteminti ir kritiškai vertinti naujas ir sudėtingas idėjas, ieškant originalių mokslinių, meninės veiklos ir visuomeninės reikšmės strateginių sprendimų, sprendžiant sudėtingas mokslo, visuomenės ir kultūros plėtros, profesinės veiklos arba meninės veiklos problemas. Geba planuoti ir vykdyti fundamentinius ir taikomuosius mokslinius didelės</p>	<p>Rodo sisteminį studijų srities supratimą ir su ja susijusius puikius tyrimo įgūdžius bei įvaldytus metodus.</p> <p>Rodo gebėjimą rengti, projektuoti, įgyvendinti ir pritaikyti tyrimo procesą, laikantis mokslinio integralumo.</p> <p>Prisideda originaliais, žinias plečiančiais tyrimais, sukuriant reikšmingų darbų, dalis kurių skelbtini nacionaliniuose arba tarptautiniuose cituojamuose leidiniuose.</p> <p>Geba kritiškai analizuoti, vertinti ir sisteminti naujas bei sudėtingas idėjas.</p> <p>Geba komunikuoti su kolegomis, platesne mokslo bendruomene ir</p>

<p>strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikalingi gebėjimai priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniam pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamos nuostatos į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.</p>	<p>apimties tyrimus arba kultūros ir meno projektus, kurie reikšmingai išplečia žinių ribas. Geba, remiantis naujausiomis mokslinių tyrimų teikiamomis žiniomis, kurti originalias mokslinių tyrimų, studijų, kultūrinės ir meninės veiklos, naujovių kūrimo priemones ir instrumentus. Geba savarankiškai dirbti intelektualinį, meninį ir kūrybinį darbą. Geba bendrauti su kolegomis, mokslinė bendruomene ir visuomene, perteikiant savo veiklos srities naujoves ir tolesnės plėtros perspektyvas, plėtoti kūrybinę veiklą bei kultūrą, skatinti visuomenės raidai palankią techninę, visuomeninę ir kultūrinę pažangą. Geba tobulėti, projektuoti tolesnę savo ir ekspertų komandos mokymosi perspektyvą. Imasi atsakomybės kritiškai vertinti strateginius savo veiklos srities sprendimus, geba greitai reaguoti į dinamiškus visuomeninės, ekonominės, kultūrinės ir technologinės aplinkos pokyčius, atskleisti ir plėtoti kūrybinius intelektualinius asmens gebėjimus.</p>	<p>plačiaja visuomene apie savo ekspertinę sritį. Tikėtina, kad gebės akademinėje ir profesinėje aplinkoje skatinti technologinę, socialinę ir kultūrinę pažangą žinių visuomenėje.</p>
--	--	---

6.1.3. 3 kriterijus

Nacionalinė kvalifikacijų sandara ir jai priskiriamos kvalifikacijos yra aiškiai pagrįstos mokymosi (studijų) rezultatais (studijų rezultatais), o kvalifikacijos yra susietos su Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistema ECTS arba su ECTS derančiais kreditais.

Visos Lietuvos aukštajame moksle teikiamos kvalifikacijos paremtos studijų rezultatais. Su studijų rezultatais ir jų įgyvendinimu siejami svarbiausi Lietuvos aukštojo mokslo sistemos struktūriniai elementai (tokie kaip kreditas, studijų programa ir pan.). Studijų rezultatų paradigma integruota į įvairius vidinius ir išorinius kokybės užtikrinimo mechanizmus, jie vaidina svarbų vaidmenį teikiant informaciją apie kvalifikaciją. Naudojama ECTS kreditų sistema, o pakopinių studijų teikiamoms kvalifikacijoms numatytos kreditų ribos dera su EAME-KS numatytais kreditų ribomis (žr. 7 lentelę). Plačiau apie tai skaitykite 5.3 skyriuje (EKS 3 kriterijaus atitikimas).

7 lentelė. Pakopinių studijų programų apimties atitiktis EAME-KS

	Lietuvos programų apimtis	Kreditų ribos, numatytos EAME-KS
--	---------------------------	----------------------------------

Trumpoji pakopa	90 arba 120 kreditų	90–120 ECTS
Pirmoji pakopa	180, 210 arba 240 kreditų	180–240 ECTS
Antroji pakopa	60, 90 arba 120 kreditų	Įprastai 90–120 ECTS, bet bent 60 ECTS
Trečioji pakopa	240 kreditų meno daktaro laipsniui įgyti ir 4 metai (30 kreditų) ⁶⁴ – mokslo daktaro laipsniui įgyti	Nenurodyta

Nuo 2012 m. išvystyta visa teisinių, metodinių ir praktinių įrankių sistema, sukuriama tam tikrą studijų rezultatų hierarchiją aukštajame moksle. Ji užtikrina, kad studijų rezultatai naudojami visuose kvalifikacijos formavimo žingsniuose, pradedant nuo bendrųjų studijų rezultatų, siejamų su tam tikra pakopa, pereinant iki individualaus suteikto diplomo, kuriame teikiama informacija apie individualius asmens pasiektus studijų rezultatus. 2 paveikslėlyje parodoma, kaip skirtinguose kvalifikacijos formavimo lygiuose taikomas studijų rezultatų tinklėlis. Daugiau apie nuo 2012 m. išvystytus įrankius skaitykite 4.3.1 skyriuje, o kvalifikacijos formavimo žingsnius – 3.2 skyriuje.

2 pav. Studijų rezultatų aprašų hierarchija Lietuvos aukštajame moksle

6.1.4. 4 kriterijus

Kvalifikacijų įtraukimo į nacionalinę kvalifikacijų sandarą procedūros yra skaidrios.

Šio kriterijaus atitiktis aptariama 5.4. skyriuje.

⁶⁴ Kreditai skiriami tik už kursinį darbą.

6.1.5. 5 kriterijus

Nacionalinė kokybės užtikrinimo sistema aukštajam mokslui remiasi nacionaline kvalifikacijų sandara ir atitinka Berlyno komunikatą bei kitus vėlesnius ministrų suderintus Bolonijos proceso komunikatus.

Šio kriterijaus atitiktis iš dalies jau aptarta 5.5 skyriuje.

SKVC, kuris atsakingas už aukštojo mokslo kokybę, yra visateisis narys ENQA, CEENQA (*Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education*), INQAAHE (*International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education*) tinkluose, taip pat įtrauktas į Europos aukštojo mokslo kokybės agentūrų registrą (EQAR). Kiekvienais metais organizuojamas Baltijos kokybės agentūrų metinis susitikimas, kas dveji metai vyksta Baltijos ir Šiaurės šalių kokybės agentūrų susitikimas. Taigi, SKVC kaip kokybės užtikrinimo agentūra aktyviai dalyvauja tarptautinėse šios srities veiklose ir yra aktyvi tarptautinių kokybės užtikrinimo agentūrų tinklų narė.

Narystėmis ENQA ir įtraukimu į EQAR demonstruojama kokybės užtikrinimo sistemos atitiktis Berlyno komunikatui ir Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėms (ESG). Papildomai galima pažymėti, kad:

- nacionalinėje aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo sistemoje aiškiai apibrėžtos institucijų atsakomybės: už vidinį kokybės užtikrinimą atsakingos aukštosios mokyklos, SKVC atlieka išorinį vertinimą ir akreditavimą, LMT skatina mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veiklos kokybę;
- SKVC vykdomos trijų tipų procedūros: institucinis vertinimas, studijų krypties vertinimas ir ketinamų vykdyti studijų programų vertinimas. Kiekvienas iš šių vertinimų apima savianalizę ir išorinį vertinimą, kuriuose dalyvauja studentai. Vertinimo rezultatai plačiai prieinami nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, nes skelbiami SKVC svetainėje⁶⁵, nacionalinėje sistemoje AIKOS prie studijų programos duomenų⁶⁶ ir EQAR duomenų bazėje⁶⁷;
- po anksčiau minimų reguliarių išorinio kokybės užtikrinimo procedūrų priimamas atitinkamas institucijos arba studijų krypties ir atitinkamos jos pakopos akreditavimo sprendimas. Sistemoje numatytos leidimų vykdyti studijas ar su studijomis susijusią veiklą išdavimo procedūros.

6.1.6. 6 kriterijus

Nacionalinė kvalifikacijų sandara ir jos atitiktis Europinei sandarai yra nurodyti visuose diplomų priedėliuose.

Diplomo priedėlis lietuvių ir anglų kalbomis automatiškai išduodamas visiems baigusiems studijų programas nuo 2006 m.

⁶⁵ <https://www.skvc.lt/default/lt/valuations> ir <https://www.skvc.lt/default/lt/vertinimo-rezultatai-2020-2024>.

⁶⁶ <https://www.aikos.smm.lt>.

⁶⁷ <https://www.eqar.eu/qa-results/search/>.

Nuo 2016 m. teisės aktuose numatytas įpareigojimas diplomo priedėlyje nurodyti įgytos kvalifikacijos lygį pagal LTKS ir EKS. Po šio reglamentavimo įsigaliojimo išduotuose aukštojo mokslo diplomo priedėliuose šis lygis yra nurodomas.

Papildomai diplomo priedėliuose Lietuvos aukštojo mokslo sistemos schemeje nurodomas LTKS ir EKS lygis bei pakopa.

Pažymėtina, kad kol kas diplomo priedėlis neišduodamas baigusiems doktorantūros studijas.

Daugiau informacijos apie išduodamus išsilavinimo dokumentus – 2.6 skyriuje.

6.1.7. 7 kriterijus

Šalių atsakomybės už kvalifikacijų sandarą yra aiškiai nustatytos ir skelbiamos.

Šio kriterijaus atitiktis pateikiama 5.1 skyriuje.

6.2. Atitikties nustatymo procedūrų kriterijai

6.2.2. 1 kriterijus

Kompetentinga valstybinė institucija (-os) turi patvirtinti nacionalinės kvalifikacijų sandaros atitiktį Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarai.

Vystant ir įgyvendinant LTKS, taip pat rengiant LTKS ir EKS susiejimo ataskaitą aktyviai dalyvavo SKVC, kuri yra aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūra (daugiau informacijos apie SKVC veiklą – 2.8 dalyje).

LTKS ir EAME-KS susiejimo ataskaitos rezultatai buvo pristatyti pagrindiniams Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos departamentams ir aptarti konsultaciniuose renginiuose su įvairiomis institucijomis. Ši ataskaita, kurioje patvirtinamas LTKS susiejimas su EKS ir EAME-KS, buvo suderinta su Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Studijų, mokslo ir technologijų departamentu.

6.2.2. 2 kriterijus

Susiejimo procesas turi apimti Bolonijos proceso kokybės užtikrinimo agentūrų pareikštą susitarimą.

Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC), kuris atsakingas už aukštojo mokslo kokybę, yra visateisis narys ENQA, CEENQA (*Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education*), INQAAHE (*International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education*) tinkluose, taip pat įtrauktas į Europos aukštojo mokslo kokybės agentūrų registrą (EQAR). Jo atstovai oficialiai dalyvavo LTKS ir EKS susiejimo procese tiek 2011–2012 m., tiek 2023 m. ir jo metu vykusiose konsultacijose.

6.2.3. 3 kriterijus

Susiejimo procese turi dalyvauti tarptautiniai ekspertai.

Šio kriterijaus atitiktis pateikiama 5.7 skyriuje.

6.2.4. 4 kriterijus

Susiejimo ataskaita turėtų būti skelbiama atsakant atskirai į kiekvieną nustatytą kriterijų.

Atnaujinta LTKS susiejimo su EKS ir EAME-KS ataskaita apima visus Lietuvos švietimo sistemos sektorius, joje pateikiami suderinti atsakymai į visus kriterijus ir procedūras, skirtas susieti nacionalines kvalifikacijų sandaras su EKS bei EAME-KS. Ataskaitoje pateikiama informacija apie LTKS susiejimą su EKS ir EAME-KS buvo suderinta su svarbiausiomis suinteresuotomis institucijomis.

Informacija apie LTKS ir EKS bei EAME-KS susiejimo procesą, pirmosios ir antrosios ataskaitos elektroninės versijos skelbiamos LTKS skirtoje interneto svetainėje <http://www.ltk.lt>.

Kai bus suderintas galutinis šios ataskaitos variantas, ataskaita bus publikuojama organizacijų, atstovaujančių visiems švietimo sistemos sektoriams, internetinėse svetainėse, Europass portale ir EHEA svetainėje (www.ehea.info).

6.2.5. 5 kriterijus

ENIC ir NARIC tinklai turi skelbti valstybių, kurios patvirtino, kad yra užbaigusios patvirtinimo (angl. *self-certification*) procesą, sąrašą.

ENIC/NARIC tinklas savo svetainėje⁶⁸ skelbia informaciją apie visų savo šalių tinklo narių švietimo sistemas ir atsakingas institucijas. Vienas iš apie kiekvieną šalį skelbiamų informacijos elementų yra kvalifikacijų sandara ir jos susiejimo ataskaitos.

Kai bus suderintas galutinis šios ataskaitos variantas, visa ataskaita bus paskelbta ENIC/NARIC tinklo svetainėje prie Lietuvos sistemos aprašo.

6.2.6. 6 kriterijus

Susiejimo proceso užbaigimas turėtų būti pažymimas jį baigus išduodamuose diplomo priedėliuose, parodant sąsajas tarp nacionalinės kvalifikacijų sandaros ir EAME-KS.

Šiuo metu išduodamuose diplomo priedėliuose nurodomas LTKS lygis, EKS lygmuo ir studijų pakopa, atitinkanti EAME-KS.

⁶⁸ <https://www.enic-naric.net/>.

7. Tolesni veiksmai

Atnaujinant Lietuvos kvalifikacijų sandaros (LTKS) susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara nacionalinę ataskaitą, vykusią konsultacijų ir aptarimų metu išryškėjo iššūkiai, kylantys įgyvendinant LTKS, ir sritys, kuriose būtina imtis toliau minimų veiksmų sprendžiant šiuos iššūkius.

Bendrojo ugdymo srityje, atsižvelgiant į pastaraisiais metais inicijuotą ugdymo turinio reformą ir pradėjus nurodyti LTKS lygius pradinio ir pagrindinio išsilavinimo pažymėjimuose bei brandos atestate, rekomenduotina:

- didinti bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenių supratimą apie LTKS ir pradinio, pagrindinio bei vidurinio išsilavinimo priskyrimą atitinkamiems LTKS lygiams, apie tai, kokią informaciją suteikia išsilavinimo dokumentuose įrašytas LTKS lygis ir kokia yra šios informacijos nauda besimokančiajam. Organizuoti tikslines informacijos kampanijas karjeros specialistams ir mokytojams, kad jie galėtų šią informaciją perteikti ir paaiškinti tėvams (globėjams, rūpintojams) ir mokiniams;
- analizuoti ir toliau tobulinti mokymosi rezultatų bendrosiose programose apibrėžimus, didinti jų atpažįstamumą ir supratimą visuomenėje, taip stiprinant ir suvokimą apie įgyto išsilavinimo svarbą, tolesnio mokymosi galimybes.

Profesinio mokymo srityje, atsižvelgiant į sisteminius turinio, kompetencijų vertinimo ir kokybės užtikrinimo pokyčius, rekomenduotina:

- toliau stiprinti profesinių standartų, profesinio mokymo programų ir LTKS lygmenų sąryšius;
- siekti optimalios profesinio mokymo programų ir jas baigus įgyjamų kvalifikacijų įvairovės bei pasiūlos visuose LTKS lygmenyse (nuo 1 iki 5);
- toliau gerinti profesinio mokymo turinio atitiktį darbo rinkos poreikiams ir plėtoti asmens įgytų kompetencijų vertinimo, suteikiant kvalifikaciją, sistemą, siekiant didinti verslo pasitikėjimą profesiniu mokymu;
- toliau plėtoti sistemingą profesinio mokymo kokybės užtikrinimo modelį, apimančią vidines profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį kokybės vertinimą ir profesinio mokymo kokybės stebėseną, didinant jo poveikį profesinio mokymo teikėjų veiklos efektyvumui ir suteikiamų kvalifikacijų kokybei;
- stiprinti sektorialių profesinių komitetų veiklą, ypač naujų kvalifikacijų inicijavimo ir profesinių standartų atnaujinimo srityse.

Aukštojo mokslo srityje rekomenduotina:

- apsvarstyti galimybes ir, prireikus, imtis atitinkamų veiksmų LTKS diversifikuoti, įtraukiant į ją mikrokredencialus ar kitas siauros profesinės paskirties kvalifikacijas;
- aptarti galimybes ir prielaidas rezidentūros studijoms įtraukti į LTKS, priskiriant joms atitinkamą kvalifikacijų sandaros lygį;
- imtis atitinkamų veiksmų, siekiant sukurti geresnes sąlygas siūlyti tarpkryptines studijas bei teikti tarpkryptines kvalifikacijas;

- toliau dirbti su studijų krypčių aprašų sistema, atnaujinant esamus ir parengiant trūkstamus studijų krypčių aprašus.

Siekiant dabartinį laikmetį, sparčius pokyčius ir Europos iniciatyvas atliepančios LTKS plėtros, taip pat didesnio LTKS poveikio švietimo ir kitų sričių iniciatyvoms bei didesnio LTKS matomumo, rekomenduotina:

- užtikrinti lengvesnį perėjimą tarp to paties ir skirtingų LTKS lygių švietimo programų;
- siekti įvairioms kvalifikacijoms atviresnės ir dinamiškesnės kvalifikacijų sistemos;
- stiprinti atskirų kvalifikacijų ar jų dalių priskyrimo LTKS lygiams sprendimų priėmimą (angl. *levelling*);
- skatinti LTKS 5 lygio kvalifikacijų atsiradimą ir jų suteikimą tiek per profesinio mokymo bei trumpųjų studijų programas, tiek per ankstesnio mokymosi ir profesinės patirties pripažinimą;
- plėtoti neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų pasiekimų vertinimo sistemos prieinamumą tiek Lietuvos piliečiams, tiek atvykusiems į Lietuvą dirbti ir mokytis;
- plėtoti individualių paskyrų sistemą ir integruoti per ją teikiamą mokymą į LTKS, siekiant suteikti plačias galimybes asmenims mokytis visą gyvenimą ir sparčiai įgyti darbo rinkoje aktualias kompetencijas;
- palaikyti politikos, mokslo, švietimo ir verslo atstovų diskusijas dėl tvaraus kvalifikacijų sistemos vystymo, numatant konkrečius taikinius ir adekvačius tikslus skirtingiems švietimo sektoriams;
- aktyviau vykdyti EKS ir LTKS viešinimo iniciatyvas, siekiant didinti formaliojo ir neformaliojo švietimo teikėjų, socialinių dalininkų (besimokančiųjų, darbdavių ir kt.), užimtumo organizacijų bei plačiosios visuomenės informuotumą apie kvalifikacijų sistemos veikimą Lietuvoje, kvalifikacijų pripažinimo galimybes, išsilavinimo ir kvalifikacijų priskyrimą atitinkamiems LTKS lygiams, taip pat apie LTKS lygio teikiamą informaciją ir naudą besimokančiajam ir (arba) darbdaviui, lūkesčius dėl tam tikro lygio kvalifikacijų;
- periodiškai atlikti LTKS pokyčių ir poveikio nacionalinei švietimo sistemai vertinimą, prireikus, koreguoti LTKS ir susijusius teisės aktus, siekiant atliepti besimokančiųjų ir veiklos pasaulio poreikius.

LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos kvalifikacijų sandaros apraše (toliau – Aprašas) nustatoma Lietuvos Respublikos kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistema.

2. Lietuvos kvalifikacijų sandara atitinka Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gegužės 22 d. Rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros, kuria panaikinama 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo (OL 2017 C189, p. 15), ir joje nustatytus 8 kvalifikacijų sandaros lygius, Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarą, kuriai pritarta 2005 m. gegužės 19–20 d. Europos aukštojo mokslo ministrų konferencijos Bergeno komunikatu ir 2018 m. gegužės 25 d. Europos aukštojo mokslo ministrų konferencijos Paryžiaus komunikatu.

3. Aprašo nuostatos taikomos:

3.1. tvarkant Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, kitus valstybinius ir žinybinius registrus, valstybines informacines sistemas;

3.2. tvirtinant profesinius standartus ir studijų kryptių aprašus;

3.3. vykdant profesinio mokymo ar studijų programas, formuluojant ugdymo(si) pagal bendrojo ugdymo programas rezultatus;

3.4. vertinant formaliuotu, neformaliuotu ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas (arba jų dalį), suteikiant ir pripažįstant kvalifikaciją;

3.5. vertinant ir pripažįstant įgytas pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas kvalifikacijas;

3.6. asmenims išduodant įgytą kvalifikaciją liudijančius dokumentus ir juose nurodant suteiktos kvalifikacijos lygį.

4. Apraše vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatyme, Lietuvos Respublikos įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties.

II SKYRIUS KVALIFIKACIJŲ LYGIAI

5. Lietuvos kvalifikacijų sandarą sudaro 8 kvalifikacijų lygiai.

6. Kvalifikacijų lygiai nustatomi, atsižvelgiant į kvalifikacijas pagrindžiančią kompetenciją ir kvalifikacijų lygius apibrėžiančius kriterijus:

6.1. veiklos sudėtingumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir atsakomybės laipsniui apibūdinti;

6.2. veiklos savarankiškumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui apibūdinti;

6.3. veiklos kintamumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

7. Kiekvienas kvalifikacijų lygis apima kvalifikacijas, skirtas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti.

8. I–IV lygio kvalifikacijos įgyjamos, baigus profesinio mokymo ir (arba) bendrojo ugdymo programas, ir (arba) iš profesinės veiklos patirties, ir (arba) mokantis savarankiškai.

9. V lygio kvalifikacijos įgyjamos, baigus mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems profesinę kvalifikaciją ir nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, arba trumpųjų studijų programas, ir (arba) iš profesinės veiklos patirties, ir (arba) mokantis savarankiškai.

10. VI lygio kvalifikacijos įgyjamos, baigus pirmosios pakopos, profesinių studijų programas, ir (arba) iš profesinės veiklos patirties, ir (arba) mokantis savarankiškai.

11. VII lygio kvalifikacijos įgyjamos, baigus antrosios pakopos, vientisųjų studijų arba profesinių studijų programas, ir (arba) iš profesinės veiklos patirties, ir (arba) mokantis savarankiškai.

12. VIII lygio kvalifikacijos įgyjamos, baigus trečiosios pakopos studijas, ir (arba) iš profesinės veiklos patirties, ir (arba) mokantis savarankiškai.

13. VI–VIII lygio kvalifikacijos priskiriamos aukštai profesinei kvalifikacijai.

14. Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygių aprašai pateikiami Aprašo priede.

Priedo pakeitimai:

Nr. [764](#), 2019-07-24, paskelbta TAR 2019-07-25, i. k. 2019-12291.

LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS LYGIŲ APRAŠAI

Eil. Nr.	Kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašas
1.	I	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą, gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai.</p> <p>Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra ir vadovavimas.</p> <p>Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi.</p>
2.	II	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirti paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą, gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias.</p> <p>Veiklai atlikti reikalinga priežiūra ir vadovavimas.</p> <p>Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs.</p>
3.	III	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą, gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai arba vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei.</p> <p>Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.</p>
4.	IV	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama, vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą, gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai nuspėjama.</p>
5.	V	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse.</p> <p>Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės</p>

Eil. Nr.	Kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašas
		<p>kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę.</p> <p>Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.</p>
6.	VI	<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklai atlikti reikia taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamą žmonių darbą išskeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą, atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą, atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas, taip pat vykdyti įvairią projektinę veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir, patiems įvertinus savo veiklą, mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kaita.</p>
7.	VII	<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keletą giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklai atlikti reikia ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir naujausių mokslinių tyrimų rezultatų taikymo.</p> <p>Veikla atliekama, savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti.</p> <p>Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat kintantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaitai reikia gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, pagrįstus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.</p>
8.	VIII	<p>Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veiklai reikia naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus.</p>

Eil. Nr.	Kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašas
		<p>Veikla strategiškai planuojama, prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikia gebėjimų priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skeisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus.</p> <p>Intensyvūs ir neprognuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniam pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamo požiūrio į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.</p>

Priedo pakeitimai:

Nr. [986](#), 2011-08-24, Žin., 2011, Nr. 107-5057 (2011-08-30), i. k. 1111100NUTA00000986

Nr. [764](#), 2019-07-24, paskelbta TAR 2019-07-25, i. k. 2019-12291.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas

Nr. [657](#), 2011-06-08, Žin., 2011, Nr. 71-3402 (2011-06-11), i. k. 1111100NUTA00000657

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“ pakeitimo.

2.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas

Nr. [986](#), 2011-08-24, Žin., 2011, Nr. 107-5057 (2011-08-30), i. k. 1111100NUTA00000986

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“ pakeitimo.

3.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas

Nr. [764](#), 2019-07-24, paskelbta TAR 2019-07-25, i. k. 2019-12291

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“ pakeitimo.

Išsamieji kvalifikacijų lygių aprašai

Kvalifikacijos lygis	Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
1	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla susideda iš vienos ar kelių paprastų veiksmų ar operacijų. Veikla yra siaurai specializuota. 	Taikyti elementarias bendrąsias ir pagrindines (angl. <i>basic</i>) žinias, būdingas vykdomai veiklai.	Atlikti paprastus siaurai specializuotus veiksmus ar operacijas, panaudojant priemones, reikalingas konkrečioms veiklos užduotims atlikti.	Spręsti konkrečias ir elementarias problemas, išskylančias vykdant veiklos užduotis.
	Veiklos atlikimo savarankiškumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla yra nuolat prižiūrima, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veikla atliekama vadovaujantis detaliomis instrukcijomis. 	Naudotis detaliose rašytinėse ir veiklą prižiūrinčio asmens žodžiu pateiktose instrukcijose esančia informacija.	Atlikti atsakingo asmens pavestas užduotis pagal pateikiamas instrukcijas.	Priimti informaciją, susijusią su užduočių atlikimu ir išskylančių paprastų problemų sprendimu, gebėti teikti grįžtamąjį ryšį.
	Veiklos kintamumas <ul style="list-style-type: none"> Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi. Veiklos aplinkos pokyčiai neturi esminės įtakos atliekamiems veiksams ir operacijoms. 	Nekelia jokių reikalavimų pažintinėms kompetencijoms.	Nekelia jokių reikalavimų funkcinėms kompetencijoms.	Nekelia jokių reikalavimų bendrosioms kompetencijoms.
2	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla susideda iš veiksmų ir operacijų, skirtų paprastoms problemoms spręsti. Veikla yra siauros specializacijos. 	Taikyti pagrindines bendrąsias ir veiklai būdingas faktines žinias.	Atlikti paprastus veiksmus ir operacijas, panaudojant priemones, reikalingas konkrečioms veiklos užduotims vykdyti.	Spręsti paprastas veiklos problemas.
	Veiklos atlikimo savarankiškumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla yra prižiūrima. Veikla atliekama vadovaujantis pateikiamomis instrukcijomis. 	Naudotis rašytinėse ir veiklą prižiūrinčio asmens žodžiu pateikiamose instrukcijose esančia informacija.	Atlikti paprastas veiklos užduotis pagal pateikiamas instrukcijas.	Priimti informaciją, susijusią su užduočių atlikimu ir išskylančių problemų sprendimu, gebėti teikti grįžtamąjį ryšį.

Kvalifikacijos lygis	Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
	Veiklos kintamumas <ul style="list-style-type: none"> Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs. Veiklos aplinkos pokyčiai neturi esminės įtakos atliekamiems veiksams ir operacijoms. 	Nekelia jokių reikalavimų pažintinėms kompetencijoms.	Nekelia jokių reikalavimų funkcinėms kompetencijoms.	Prisitaikyti prie pokyčių padedant veiklą prižiūrinčiam asmeniui.
3	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla susideda iš veiksmų ir operacijų siauroje veiklos srityje. Veikla apima kelis specializuotus uždavinius, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Veiklai atlikti naudojami būdai, medžiagos, priemonės gali būti įvairūs. 	Taikyti vykdomai veiklai būdingas žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus.	Atlikti įvairius specializuotos veiklos veiksmus ir operacijas, pritaikant gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, priemones ir įrankius.	Prisitaikyti prie konkrečios veiklos atlikimo būdų, medžiagų, priemonių įvairovės.
	Veiklos atlikimo savarankiškumas <ul style="list-style-type: none"> Savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos asmeniui, sprendžiamos tam tikros veiklos užduotys. Veiklos priežiūra apsiriboja jos atlikimo kokybės kontrole. 	Naudotis pateiktomis užduotimis, planais, paprastomis duomenų sistemomis ir gaunama žodine informacija.	Savarankiškai spręsti įvairias veiklos užduotis ir, jei būtina, koreguoti veiklos rezultatus pagal jų vertinimo metu nurodomas pastabas bei reikalavimus.	Savarankiškai spręsti standartinės veiklos problemas. Planuoti savo veiklą pagal pateiktas užduotis, naudojantis aukštesnės kvalifikacijos asmens pagalba.
	Veiklos kintamumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla ir jos aplinka gali kisti, tačiau pokyčiai yra paprasti ir prie jų lengva prisitaikyti. Veiklos ir aplinkos pokyčiai yra numatomi. 	Atnaujinti turimas veiklos srities žinias, prisitaikant prie numatomų veiklos aplinkos pokyčių.	Atnaujinti turimus gebėjimus, prisitaikant prie konkrečių numatomų veiklos aplinkos pokyčių.	Savarankiškai prisitaikyti prie paprastų veiklos ir jos aplinkos pokyčių.
4	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla susideda iš veiksmų ir operacijų keliose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. 	Integruoti faktines ir teorines veiklos srities žinias su bendrojo ugdymo žiniomis.	Atlikti veiksmus ir operacijas keliose veiklos srityse, pritaikant įvairius, ne visuomet gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, priemones ir įrankius.	Priimti vykdomos veiklos sprendimus, esant veiklos ir konteksto įvairovei. Perduoti patirtį ir gebėjimus žemesnės kvalifikacijos asmenims.

Kvalifikacijos lygis	Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
	<ul style="list-style-type: none"> Veikla gali apimti praktinių įgūdžių perdavimą žemesnės kvalifikacijos darbuotojams. 			
	<p>Veiklos atlikimo savarankiškumas</p> <ul style="list-style-type: none"> Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Veikla gali apimti žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklos koordinavimą ir priežiūrą. 	Naudotis specializuotomis duomenų sistemomis, gaunama ir kritiškai įvertinama žodine informacija.	Savarankiškai spręsti veiklos uždavinius, pasirenkant veiklos atlikimo būdus, procedūras, medžiagas, priemones ir kontroliuojant veiklos atlikimo kokybę.	Planuoti ir organizuoti savo veiklą dirbant grupėje ir bendradarbiaujant su aukštesnės kvalifikacijos asmenimis.
	<p>Veiklos kintamumas</p> <ul style="list-style-type: none"> Veiklos pokyčiai gali būti dažni ir susiję su būtinybe prisitaikyti. Veiklos pokyčiai yra susiję su veiklos konteksto kaita. 	Nuolat atnaujinti turimas veiklos srities ir bendrojo ugdymo žinias, jas papildant iš esamo veiklos žinių lauko ir veiklos sričių praktikos.	Įgyti naujų gebėjimų, reikalingų prisitaikant prie pakitusio veiklos konteksto.	Prisitaikyti prie dažnos uždavinių turinio ir konteksto kaitos.
5	<p>Veiklos sudėtingumas</p> <ul style="list-style-type: none"> Veikla pasižymi kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir jų mokymą. 	Derinti skirtingų veiklos sričių žinias su bendrosiomis žiniomis.	Taikyti įvairias darbo priemones, įrankius ir metodus.	Spręsti skirtingo turinio problemas, esant jų konteksto įvairovei. Mokyti žemesnės kvalifikacijos asmenis.
	<p>Veiklos atlikimo savarankiškumas</p> <ul style="list-style-type: none"> Veikla atliekama savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos asmuo, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybių pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Veiklai būdingas vadovavimas kitų asmenų veiklai. 	Taikyti plačias faktines ir teorines skirtingų veiklos sričių žinias konsultuojantis su kolegomis ir aukštesnės kvalifikacijos specialistais. Savarankiškai naudotis įvairiais informacijos šaltiniais.	Savarankiškai planuoti savo ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklą. Savarankiškai pasirinkti uždavinių, kuriuos nustato aukštesnės kvalifikacijos asmuo, sprendimų būdus ir priemones.	Planuoti ir organizuoti savo bei žemesnės kvalifikacijos asmenų veiklą, prižiūrėti veiklos atlikimą, gebėti tikrinti veiklos atlikimo kokybę.

Kvalifikacijos lygis	Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
	Veiklos kintamumas <ul style="list-style-type: none"> Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai yra nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis. 	Sistemiškai atnaujinti turimas žinias, įgyjant naujų, reikalingų prisitaikyti prie nuolatinių ir dažnai nenuspėjamų pokyčių keliose skirtingose veiklos srityse.	Įvaldyti naujus skirtingoms veiklos sritims priklausančių uždavinių sprendimo būdus, priemones, įrankius, reikalingus prisitaikyti prie nuolatinių ir dažnai nenuspėjamų pokyčių.	Priimti grupės lygmens sprendimus, nenuspėjamai kintant aplinkos sąlygoms. Inicijuoti ir organizuoti savo ir žemesnės kvalifikacijos asmenų nuolatinio mokymosi procesą. Motyvuoti save ir kitus asmenis tobulėti pasirinktoje veiklos srityje.
6	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla yra sudėtinga, pasižymi uždavinių ir jų turinio įvairove. Vykdam užduotis naudojamos įvairios priemonės, metodai. Veiklos uždaviniai gali apimti įvairias profesinės veiklos sritis. 	Integruoti plačias teorines žinias, pagrįstas fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas naujovėms įdiegti, su praktinėmis žiniomis, sprendžiant įvairių sričių veiklos uždavinius.	Sistemiškai taikyti ir valdyti kompleksines veiklos atlikimo metodikas, priemones, veiklai atlikti reikalingą informaciją.	Bendrauti su atitinkamos profesinės srities specialistais, kritiškai vertinant atliktą veiklą ir pristatant jos rezultatus.
	Veiklos atlikimo savarankiškumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus. Atliekant veiklą reikia gebėti organizuoti atitinkamų žmonių darbą išskeltiems uždaviniams atlikti. 	Savarankiškai analizuoti, lyginti ir kaupti pasirinktai profesinės veiklos sričiai svarbių fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatus bei duomenis apie veiklos srityje atsiradusias naujoves.	Planuoti sudėtingą veiklą, atsižvelgiant į numatytus tikslus. Analizuoti veiklos rezultatus, panaudojant juos veiklai koreguoti ir priisiimant atsakomybę už veiklos rezultatų kokybę. Vykdyti įvairią projektinę veiklą.	Perteikti informaciją, idėjas ir sprendimus specialistams ir ne specialistams.
	Veiklos kintamumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla nuolat kinta – šią kaitą lemia žinių ir technologijų konkrečioje profesinėje srityje pažanga. 	Sistemiškai gilinti ir plėsti profesinės srities žinias.	Taikyti naujus veiklos atlikimo, analizės, valdymo ir koregavimo įrankius bei	Nuosekliai ir sistemingai mokytis, atsižvelgiant į veiklos rezultatus ir įvertinant

Kvalifikacijos lygis	Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
	<ul style="list-style-type: none"> Didelė dalis veiklos pokyčių yra nenuspėjami. 		priemonės atsižvelgiant į veiklos kaitą.	nuolatinių veiklos pokyčių keliamus reikalavimus.
7	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla yra sudėtinga, susideda iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių. Veiklos uždaviniai gali apimti keletą giminiškų profesinės veiklos sričių. 	Ekspertiškai vertinti ir kūrybiškai taikyti naujausias teorines profesinės veiklos ir studijų sričių žinias, pagrįstas fundamentinių tyrimų rezultatais.	Koordinuoti ir įgyvendinti įvairius taikomųjų tyrimų, naujovių diegimo ir darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo projektus. Nustatyti veiklos atlikimo kokybės standartus.	Priimti kompleksinius ir sistemingus veiklos tobulinimo sprendimus, pagrįstus ekspertiniu įvairių veiklos sričių išmanymu ir patirtimi. Bendradarbiauti su profesinės srities specialistais ir kitų sričių ekspertais, kritiškai vertinant atliktą veiklą ir pristatant jos rezultatus.
	Veiklos atlikimo savarankiškumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius. Veikla apima vadovavimą kitų darbuotojų veiklai. Veikla susijusi su sprendimų, orientuotų į jos tobulinimą ir gerinimą, priėmimu. 	Atrasti naujų faktų atliekant taikomuosius profesinės veiklos ir (ar) studijų srities tyrimus.	Savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus. Teikti konsultacijas veiklos srityje.	Kūrybiškai vadovauti įvairias kvalifikacijas ir profesijas turinčių asmenų veiklai, dalijantis savo patirtimi ir ekspertinėmis žiniomis. Planuoti savo kvalifikacijos tobulinimą.
	Veiklos kintamumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla ir jos aplinka sparčiai kinta, veikiama žinių ir technologijų įvairiose profesinės veiklos srityse pažangos. Veiklą sudaro nuolat kintantys užduočių deriniai. Galimi neprognozuojami veiklos aplinkos pokyčiai. 	Kūrybiškai gilinti ir plėsti profesinės srities žinias mokantis savarankiškai ir vykdant taikomuosius tyrimus.	Tobulinti ir pritaikyti įvairias priemones bei įrankius, reikalingus taikomiesiems tyrimams, studijoms, kultūrinei ir meninei veiklai vykdyti arba naujovėms diegti.	Priimti inovatyvius sprendimus, paremtus atliktų tyrimų rezultatais, įvertinant alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines bei etines veiklos pasekmes.
8	Veiklos sudėtingumas <ul style="list-style-type: none"> Veikla yra sudėtinga, jai būdingas naujų žinių ir naujovių kūrimas. 	Taikyti naujausias fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais pagrįstas žinias naujų žinių, idėjų,	Kurti, sintetinti ir vertinti naujas sudėtingas idėjas, metodus, procesus ir	Bendrauti su kolegomis, mokslo bendruomene ir plačiąja visuomene,

Kvalifikacijos lygis	Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
	<ul style="list-style-type: none"> • Veikla pasižymi plačia uždavinių įvairove ir jų turinio kompleksiskumu. • Veiklos uždavinių pobūdis dažnai yra strateginis. 	veiklos atlikimo būdams, metodikoms, procesams ir technologijoms kurti.	įrankius, sprendžiant strateginės reikšmės mokslo, meno ir visuomeninės raidos bei plėtros, profesinės veiklos arba kultūrinės ir meninės kūrybos uždavinius.	perteikiant savo ekspertinės srities naujoves ir tolesnės plėtros perspektyvas. Priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus.
	<p>Veiklos atlikimo savarankiškumas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veikla atliekama strategiškai ją planuojant, dažnai prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę. • Veikla susijusi su strategiškai svarbių sprendimų priėmimu. • Veikla apima atitinkamos profesinės srities specialistų mokymą ir konsultavimą. 	Atrasti naujų žinių įvairiose veiklos srityse, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais.	Savarankiškai planuoti, įgyvendinti ir koordinuoti fundamentaliuosius ir taikomuosius mokslinius tyrimus arba kultūrinės ir meninės kūrybos projektus. Perteikti naujausias žinias įvairių sričių specialistams ir ekspertams.	Projektuoti ir kurti ilgalaikę savo ir ekspertų komandos profesinio tobulėjimo perspektyvą.
	<p>Veiklos kintamumas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veikla nuolat ir sparčiai kinta. • Veiklos aplinka nenuspėjama (sunkiai prognozuojama). 	Nuolat domėtis naujausiais fundamentiniais ir taikomaisiais moksliniais tyrimais bei jų sukuriamomis žiniomis.	Inicijuoti ir projektuoti originalias mokslinių tyrimų, studijų, kultūrinės ir meninės kūrybos, naujovių kūrimo priemones, įrankius ir procesus.	Būti atviram naujovėms, ugdyti(-s) teigiamas nuostatas dėl organizacijos ir visuomenės plėtros. Imtis atsakomybės už savo ir savo komandos kolegų atliekamos veiklos bei jos rezultatų moralines, socialines, ekonomines, ekologines ir kt. pasekmes.

3.1 lentelė. SMPKR kaupiama informacija apie kvalifikacijas (Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro nuostatų 16.6 punktas; Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro objektų registravimo tvarkos aprašo 4 priedas)

Eil. Nr.	Parametrai
1.	Kvalifikacijos valstybinis kodas
2.	Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygis
3.	Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros lygis
4.	Kvalifikacijos aprašymas lietuvių ir anglų kalbomis
5.	Kvalifikacijos aprašymo parengimo arba atnaujinimo data (jeigu yra)
6.	Minimalus išsilavinimas kvalifikacijai įgyti (jeigu yra)
7.	Institucijų, priėmusių sprendimą įteisinti kvalifikaciją, juridinio asmens kodai, pavadinimai (jei tokia institucija nustatyta)
8.	Teisės akto, kuriuo įteisinta kvalifikacija, data, numeris, pavadinimas (jeigu nustatyta)
9.	Šaltinio, nusakančio kvalifikacijos reikalavimus (profesinio rengimo standarto, profesinio standarto, kai jų nėra – atitinkamos profesinio mokymo arba studijų programos), kodai
10.	Institucijos, turinčios teisę suteikti įgaliojimus švietimo teikėjui teikti kvalifikaciją, juridinio asmens kodas, pavadinimas (jeigu tokia institucija nustatyta)
11.	Teisės akto, kuriuo suteikta teisė švietimo teikėjui teikti kvalifikaciją, data, numeris, pavadinimas (jeigu nustatyta)
12.	Institucijų, turinčių teisę asmeniui teikti kvalifikaciją, juridinio asmens kodai, pavadinimai (jeigu tokia institucija nustatyta)
13.	Teisės akto, kuriuo institucijai suteikta teisė asmeniui teikti kvalifikaciją, data, numeris, pavadinimas (jeigu nustatyta)
14.	Išregistravimo iš registro priežastis

3.2 lentelė. SMPKR kaupiama informacija apie programas (Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro nuostatų 16.1–16.4 punktai; Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro objektų registravimo tvarkos aprašo 1, 2 ir 6 priedai)

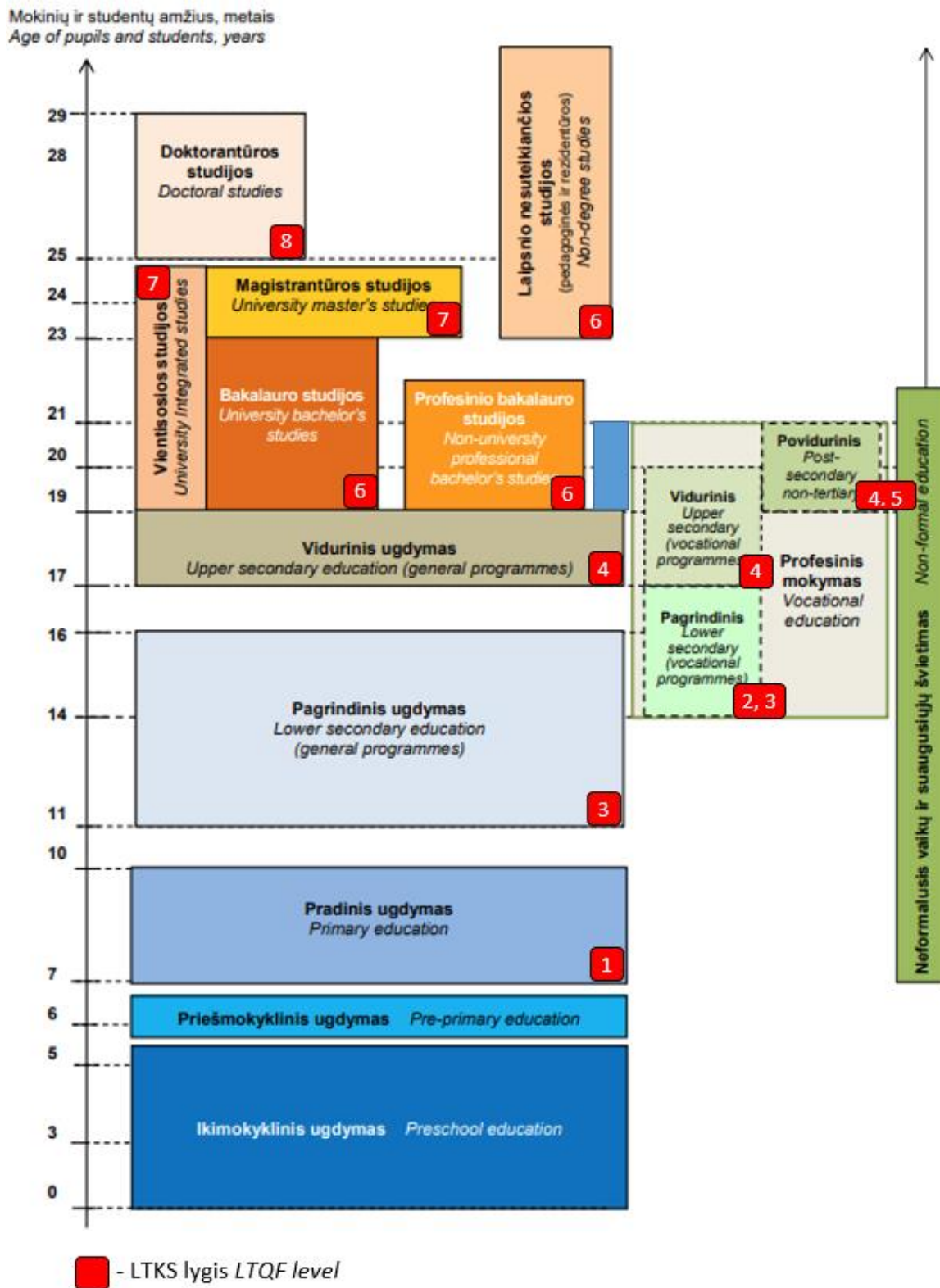
Eil. Nr.	Parametrai
1.	Programos valstybinis kodas
2.	Programos kodas pagal Tarptautinę standartizuotą švietimo klasifikaciją (ISCED)
3.	Minimalus išsilavinimas, kurį būtina turėti norint pradėti mokytis (studijuoti) pagal atitinkamą programą (jeigu nustatytas)
4.	Suteikiamos kvalifikacijos pavadinimas, valstybinis kodas (jeigu nustatyta)
5.	Būtinės kvalifikacijos norint pradėti mokytis (studijuoti) pagal programą pavadinimas, valstybinis kodas (jeigu nustatyta)
6.	Programos aprašymo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis*; programos aprašymo santraukos parengimo ir atnaujinimo datos
7.	Programos vykdymo kalba (-os)
8.	Išduodamo išsilavinimo pažymėjimo blanko pavadinimas ir kodas (jeigu yra)

9.	Institucijos, pateikusios registruoti programą, juridinio asmens kodas, pavadinimas		
10.	Institucijų, su kuriomis suderinta programa, juridinio asmens kodai, pavadinimai, programos suderinimo datos		
11.	Institucijų, patvirtinusių programą, juridinio asmens kodai, pavadinimai, patvirtinimo datos		
12.	Institucijų, atlikusių programos ekspertinį vertinimą, juridinio asmens kodai, pavadinimai, ekspertinio įvertinimo datos		
13.	Programos švietimo sritis		
14.	Programos švietimo posritis		
15.	Programos lygmuo		
16.	Išregistravimo iš registro priežastis		
Papildomi duomenys			
	Apie bendrojo ugdymo programas	Apie formaliojo profesinio mokymo programas	Apie studijų programas
17.	Įgyjamas išsilavinimas (jeigu suteikiamas)	Programos specializacijų pavadinimai (jeigu yra)	Studijų krypties, krypčių grupės arba studijų srities aprašų pavadinimai ir kodai (jeigu yra), studijų krypčių reglamentai (jeigu yra)
18.	Mokymosi rezultatų aprašymas	Įgyjamų kompetencijų pavadinimai lietuvių ir anglų kalbomis	Institucijos, akreditavusios programą, juridinio asmens kodas, pavadinimas
19.	Programos trukmė metais	Profesinio standarto kodas (jeigu yra)	Programos pateikimo savianalizei data
20.		Programos modulių pavadinimai, modulių valstybiniai kodai, modulių LTKS lygiai, įgyjamos kompetencijos, modulių trukmė (kreditais, jeigu nustatyta), modulio aprašas	Sprendimo dėl programos akreditavimo data ir numeris, akreditavimo tipas, akreditacijos terminas (jeigu nustatytas)
21.		Suteikiamos kompetencijos, reikalingos įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti, pavadinimas, įrašytas lietuvių ir anglų kalbomis (jeigu suteikiama) ir jų aprašymas	Programos akreditavimo vertinimo išvados
22.		Jeigu nustatyta: mokymosi forma, mokymo trukmė, mokymosi apimtis, teorinio mokymo trukmė, praktinio mokymo (įskaitant baigiamąją praktiką) trukmė ir vieta	Programą vykdančios aukštosios mokyklos juridinio asmens kodas, pavadinimas
23.		Sveikatos reikalavimai norintiesiems mokytis pagal atitinkamą programą (jeigu nustatyta)	Galimybė rinktis gretutinės krypties studijas (taip / ne)
24.		Amžiaus reikalavimai norintiesiems mokytis pagal atitinkamą programą (jeigu nustatyta)	Programos apimtis (kreditais), studijų forma, studijų trukmė (metais, jeigu nustatyta), priėmimo į programą metai
25.		Kiti duomenys / reikalavimai norintiesiems mokytis pagal atitinkamą programą (jeigu nustatyta)	Programos specializacijų pavadinimai lietuvių ir anglų kalbomis, programos specializacijos aprašas (jeigu yra)
26.		Profesinė veikla, kuria gali užsiimti, kvalifikacijos ir mokymosi pasiekimų dokumento savininkas	Suteikiama kvalifikacija
27.		Programos paskirtis / profesinio mokymo struktūrinės dalys	Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis
28.			Programos finansinės grupės kodas

29.			Studijų sistemos sandara
30.			Studijų tipas

* Aprašant studijų programas pateikiama ši informacija: studijų programos tikslas (-ai); studijų rezultatai; mokymo ir mokymosi veiklos; studijų rezultatų vertinimo būdai; studijų dalykai (moduliai), praktika; specializacijos; studento pasirinkimai; studijų programos skiriamieji bruožai; profesinės veiklos ir tolesnių studijų galimybės; profesinės veiklos galimybės; tolesnių studijų galimybės.

Lietuvos švietimo sistemos struktūra

Šaltinis: Statistikos departamentas

5.1 lentelė. Besimokantieji pagal švietimo lygmenis

	2018–2019	2019–2020	2020–2021	2021–2022	2022–2023
Iš viso pagal švietimo lygmenis (ISCED 1–8)	599 422	591 352	591 892	594 231	610 206
Išimokyklinis ugdymas (ISCED 0)	131 158	131 397	132 503	134 480	135 972
Pradinis ugdymas (ISCED 1)	117 676	118 616	116 682	116 245	121 533
Pagrindinis ugdymas (ISCED 2)	162 768	164 579	167 020	170 489	179 035
Vidurinis ugdymas (ISCED 3)	63 458	59 681	60 697	60 111	61 897
Profesinis mokymas turintis vidurinį išsilavinimą (ISCED 4)	12 594	10 625	10 091	8 989	8 866
Bakalauro ir profesinio bakalauro studijos (ISCED 6)	82 178	77 130	75 171	74 038	73 171
Magistrantūros studijos (ISCED 7)	26 870	26 591	27 004	27 222	27 067
Doktorantūra (ISCED 8)	2 720	2 733	2 724	2 657	2 665

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=13da514a-bbf4-4933-bb3b-da1738df744c#/>.

5.2 lentelė. Mokymo įstaigų skaičius

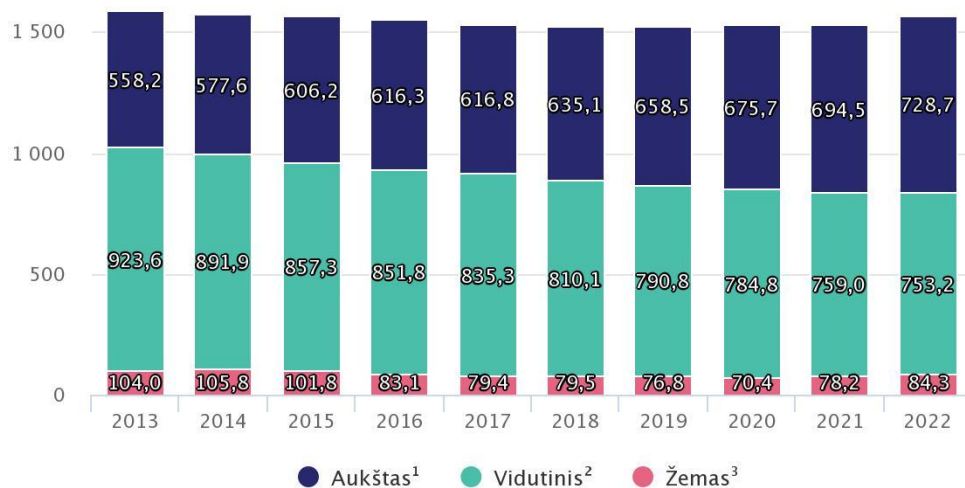
		2012-2013	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Valstybinės ir nevalstybinės mokymo įstaigos	Iš viso pagal mokymo įstaigą	1 364	1 168	1 085	1 063	999
	Bendrojo ugdymo mokykla	1 242	1 056	977	957	910
	Profesinio mokymo įstaiga	75	71	67	70	53
	Kolegija	24	22	22	19	19
	Universitetas	23	19	19	17	17
Valstybinės mokymo įstaigos	Iš viso pagal mokymo įstaigą	1 305	1 074	990	956	892
	Bendrojo ugdymo mokykla	1 206	982	902	867	821
	Profesinio mokymo įstaiga	73	68	64	66	48
	Kolegija	13	12	12	12	12
	Universitetas	14	12	12	11	11
Nevalstybinės mokymo įstaigos	Iš viso pagal mokymo įstaigą	58	94	95	107	107
	Bendrojo ugdymo mokykla	36	74	75	90	89
	Profesinio mokymo įstaiga	2	3	3	4	5
	Kolegija	11	10	10	7	7
	Universitetas	9	7	7	6	6

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>.

5.3 pav. Gyventojų išsilavinimas

Tūkst.

2 000

¹ **Aukštas** – aukštesnysis, aukštasis (iki 2013 m. – ISCED 5, 6, nuo 2014 m. – ISCED 5, 6, 7, 8).

² **Vidutinis** – pagrindinis su profesine kvalifikacija, vidurinis (be / su profesine kvalifikacija), specialusis vidurinis (ISCED 3, 4).

³ **Žemas** – neturi pradinio, pradinis (be / su profesine kvalifikacija), pagrindinis (ISCED 0, 1, 2).

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-ir-kultura-2023/svietimas/bendrieji-svietimo-rodikliai>.

Mokinių kompetencijų sandaros dėmenys ir jų plėtotės gairės

Dėmenys	Pradinio ugdymo programa	Pagrindinio ugdymo programa	Vidurinio ugdymo programa
Nuostatos	Bendradarbiaujant su mokytoju, švietimo pagalbą teikiančiais specialistais: psichologu, logopedu, specialiuoju pedagogu, mokytojo padėjėju ir kt. (toliau – ugdytojais), bendraamžiais, domėtis, smalsauti, tyrinėti, norėti pažinti, kurti, imtis atsakomybės už savo mokymąsi arba kitą veiklą, savarankiškai priimti kasdienes sprendimus ir saugiai, sveikai, pozityviai elgtis savo ugdymosi ir gyvenimo aplinkoje, mokytis ir kurti kartu su kitais žmonėmis.	Savarankiškai imtis iniciatyvos, domėtis įvairiomis gyvenimo sritimis, atrasti savo stiprybes ir talentus, prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi arba kitą veiklą, priimanus sprendimus asmeniniame, socialiniame, pilietiniame, kultūriniame kontekste, saugiai, sveikai, pozityviai elgtis, atsižvelgiant į aplinkybes, konstruktyviai veikti, bendradarbiauti su kitais žmonėmis.	Imtis iniciatyvų kurti, aktyviai veikti, pozityviai keisti aplinką, prisiimti atsakomybę už saugų ir sveiką gyvenimo būdą, darbo arba mokymosi veiklą, jos vertinimą ir gerinimą, atkakliai ieškoti problemų sprendimo, prisiimti lyderio vaidmenį, savarankiškai ir pozityviai elgtis, atsižvelgiant į aplinkybes, priimti savivaldžio mokymosi, atkaklaus darbo ir kitokios veiklos iššūkius, konstruktyviai bendradarbiauti ir dirbti komandoje su kitais žmonėmis.
Žinios ir supratimas	Pagrindinės bendrosios žinios ir supratimas apie mokymosi ir įvairių gyvenimo sričių faktus, reiškinius, procesus, paprastas procedūras bei praktinį jų taikymą.	Teorinės žinios ir supratimas apie mokymosi ir įvairių gyvenimo sričių faktus, principus, procesus ir bendrąsias sampratas, dėsningumus, procedūras bei praktinį jų taikymą.	Teorinės ir praktinės platus konteksto pakankamai gilios privalomų ir pasirinktų mokymosi ir įvairių gyvenimo sričių žinios ir konceptualus supratimas apie faktus, principus, procesus, dėsnius, sudėtingas procedūras bei praktinį jų taikymą.
Gebėjimai	Bendrieji pažintiniai (loginio, intuityviojo ir kūrybinio mąstymo) ir bendrieji praktiniai (žinių taikymo, veiklos būdų, priemonių naudojimo ir kt.) gebėjimai; komunikavimo ir bendradarbiavimo, kūrybiškumo ir iniciatyvumo, pilietiškumo, veiklos gebėjimai, reikalingi atliekant paprastas užduotis ir sprendžiant	Sudėtingesnio mąstymo gebėjimais grindžiami pažintiniai (loginio, intuityviojo, kūrybinio, kritinio mąstymo) ir sudėtingesnėmis procedūromis grindžiami praktiniai (žinių taikymo, veiklos būdų, priemonių naudojimo) gebėjimai; komunikavimo, bendradarbiavimo, pilietiškumo, kūrybiškumo ir iniciatyvumo, veiklos ir	Teorinio mąstymo gebėjimais grindžiami pažintiniai (loginio, intuityviojo, kūrybinio, kritinio, produktyviojo mąstymo) ir sudėtingomis procedūromis bei technologijomis grindžiami praktiniai (sudėtingų žinių sistemų taikymo, veiklos būdų, atsakingo įrangos, priemonių naudojimo) gebėjimai; pilietiškumo, verslumo, lyderystės, komunikavimo, kūrybiško naujovių įgyvendinimo, mokymosi ir veiklos iššūkių įveikimo bei kritinių situacijų valdymo, refleksijos, orientavimosi

	nesudėtingas kasdienio gyvenimo bei artimiausios aplinkos problemas, apmąstant savo veiklą ir jos rezultatus.	refleksijos gebėjimai, reikalingi iššūkiams įveikti ir realioms problemoms spręsti; savęs pažinimo ir tolesnio mokymosi krypties pasirinkimo gebėjimai.	profesijų pasaulyje ir apsisprendimo dėl asmeninės karjeros gebėjimai.
--	---	---	--

Šaltinis: Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo 13 punktas. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37350520a7bc11e5be7fbe3f919a1ebe>.

Profesiniai standartai ir į juos įtrauktos kvalifikacijos pagal LTKS lygius (2023-06-13 duomenys)

Profesinio standarto pavadinimas	Kvalifikacijų skaičius pagal LTKS / EKS lygius							Bendroji kvalifikacijų PS suma
	2	3	4	5	6	7	8	
	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų sektoriaus profesinis standartas (toliau – PS)	3	4	6	4	2	2	
Aplinkos apsaugos sektoriaus PS	1	1	2	3	7	1	15	
Architektūros sektoriaus PS					1	2	1	4
Chemijos gaminių gamybos sektoriaus PS		1	5		3	3	2	14
Elektros įrangos, kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamybos sektoriaus PS		3	5	3	5	3	19	
Informacinių ir ryšių technologijų sektoriaus SPS		1	6	6	11	4	28	
Mašinų ir įrangos gamybos, transporto priemonių gamybos, techninės priežiūros ir remonto sektoriaus PS	1	5	8	6	4	4	28	
Medienos ir medienos gaminių, baldų, popieriaus ir popieriaus gaminių gamybos sektoriaus PS	1	4	5	1	3	2	16	
Nekilnojamojo turto operacijų, finansinių, apskaitos ir draudimo paslaugų sektoriaus PS			5		7	5	17	
Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamybos sektoriaus PS			1		3	2	6	
Paslaugų administravimo, įstaigų aptarnavimo ir saugos užtikrinimo veiklos sektoriaus PS	1	1	3		4	3	1	13
Poligrafijos, žiniasklaidos ir reklamos sektoriaus PS			9	5	12	4	30	
Prekybos sektoriaus PS	1	1	2	1			5	
Socialinių paslaugų sektoriaus PS		1	2		1	2	1	7
Statybos sektoriaus PS	16	19	19	19	1	1	1	76
Sveikatos priežiūros ir grožio paslaugų sektoriaus PS		2	6	1	14	17	40	
Švietimo sektoriaus ir bibliotekų veiklos PS			2	6	12	7	27	
Tekstilės, aprangos ir odos dirbinių gamybos sektoriaus PS	1	7	12	8	13		41	
Transportavimo ir saugojimo paslaugų sektoriaus PS	2	11	17	3	5	1	39	
Turizmo, sporto, renginių ir poilsio paslaugų sektoriaus PS			4	3	6	3	16	
Vaizduojamojo meno paslaugų ir dailiųjų dirbinių gamybos sektoriaus PS	4	2	13	3	16	12	50	
Viešojo administravimo sektoriaus PS			8	3	5	4	1	21

Profesinio standarto pavadinimas	Kvalifikacijų skaičius pagal LTKS / EKS lygius							Bendroji kvalifikacijų PS suma
	2	3	4	5	6	7	8	
Virinamų ir lituojamų metalo gaminių (išskyrus mašinas ir įrenginius) bei transporto priemonių (išskyrus variklines) ir jų įrangos gamybos ir remonto sektoriaus PS	5	11	9	6	2	2		35
Žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės, veterinarinės veiklos ir maisto produktų gamybos sektoriaus PS	3	6	9	3	10	9		40
Bendroji suma	39	80	158	84	147	93	7	608

Kokybės užtikrinimo įstaigų patvirtinimai, kad kad susiejimo ataskaita atitinka reikiamas nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

Biudžetinė įstaiga, K. Kalinausko g. 7, 03107 Vilnius, tel. 8 658 18 504,
el. p. info@nsa.smm.lt, <http://www.nsa.smm.lt>
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 305238040

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros
centrai

2023-12-28

**DĖL INFORMACIJOS LIETUVOS IR EUROPOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS
SUSIEJIMO ATASKAITOJE**

**REGARDING THE INFORMATION IN THE REFERENCING REPORT OF THE
LITHUANIAN AND EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORKS**

Nacionalinė švietimo agentūra veikia švietimo valdymo srityje, įgyvendindama švietimo politiką pagal nustatytus veiklos tikslus: sudaryti vienodas sąlygas ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo pricinamumui ir geros kokybės švietimui, vykdyti mokinių pasiekimų vertinimą, analizuoti mokinių pasiekimų rezultatus, atlikti valstybinę švietimo teikėjų veiklos priežiūrą, organizuoti pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą, vykdyti valstybės švietimo stebėseną, užtikrinti valstybiniuose švietimo registruose ir informacinėse sistemose tvarkomų duomenų teisėtumą, prieinamumą ir kokybę.

Patvirtiname, kad Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara ataskaitoje pateikta informacija apie bendrojo ugdymo kokybės užtikrinimą atitinka nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką.

The National Education Agency operates in the field of education management, implementing education policy in accordance with the established operational goals. Agency prepares projects of preschool, pre-school, primary, basic and secondary education general programs, organizes and administers student achievement tests and international studies, coordinates and develops the educational staff qualification improvement system, evaluates and analyzes the activities of education providers, administers and develops state educational information systems and educational registers, ensures data quality and accessibility to users.

We confirm that the information provided in the report on referencing the Lithuanian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework of the European Higher Education Area on quality assurance in general education is consistent with the relevant national quality assurance arrangements, provisions and practice.

Direktorė

Rūta Krasauskienė

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO MOKYMO PLĖTROS CENTRAS

Budžetinė įstaiga, Viršuliškių g. 103, LT-05115 Vilnius,
tel. +370 670 04 104, el. p. info@kpmpe.lt, <http://www.kpmpe.lt>,
el. pristatymo dėžutės adresas 193135687
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 193135687

2023-12-22

DĖL INFORMACIJOS LIETUVOS IR EUROPOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS SUSIEJIMO ATASKAITOJE

REGARDING THE INFORMATION IN THE REFERENCING REPORT OF THE LITHUANIAN AND EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORKS

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras organizuoja ir atlieka juridinių ar fizinių asmenų, kitų juridinio asmens statuso neturinčių kitos valstybės narės organizacijų bei jų padalinių, norinčių gauti licenciją vykdyti formalųjį profesinį mokymą ir su profesiniu mokymu susijusią veiklą, atitiktis teisės aktuose nustatytiems reikalavimams vertinimą ir išduoda ekspertizės aktą. Taip pat, teikia konsultacinę pagalbą atliekant profesinio mokymo įstaigų ir kitų profesinio mokymo teikėjų išorinį vertinimą bei vykdo Nacionalinio profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinio punkto funkcijas Lietuvoje.

Patvirtiname, kad Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara ataskaitoje pateikta informacija apie profesinio mokymo kokybės užtikrinimą atitinka nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką.

Direktorius
Director

Tadas Tamošiūnas

Qualifications and VET Development Centre (QVETDC) organises and carries out the assessment of how legal persons or natural persons, willing to obtain a licence to carry out formal VET and related activities, comply with the requirements laid down in the legislation, and issue an expert examination report. It also provides consultancy assistance in the external evaluation of VET providers and performs the functions of the Quality Assurance National Reference Point for Vocational Education and Training in Lithuania.

We confirm that the information provided in the report on referencing the Lithuanian Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework of the European Higher Education Area on quality assurance in VET is consistent with the relevant national quality assurance arrangements, provisions and practice.

STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMO CENTRAS

Biudžetinė įstaiga, A. Goštauto g. 12, 01108 Vilnius, tel. (8 5) 211 3694, www.skvc.lt, el. p. skvc@skvc.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 111959192

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui

2023-12-27 Nr. S-604

DĖL INFORMACIJOS LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS IR EUROPOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS SUSIEJIMO ATASKAITOJE

Studijų kokybės vertinimo centras vykdo (toliau – SKVC) veikia kaip nacionalinė aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimo agentūra bei akademinės informacijos ir pripažinimo centras. Be kitų funkcijų, SKVC atlieka Lietuvos aukštųjų mokyklų ir jų studijų išorinį vertinimą ir akreditavimą, pagal savo kompetenciją konsultuoja aukštąsias mokyklas, viešina vertinimo rezultatus, vykdo paskesnę veiklą po išorinio vertinimo, analizuoja su studijų kokybe susijusius rodiklius ir rengia kitas temines analizes.

Patvirtiname, kad Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara ataskaitoje pateikta informacija apie aukštojo mokslo kokybės užtikrinimą atitinka nacionalines kokybės užtikrinimo priemones, nuostatas ir praktiką.

Direktorius

Almantas Šerpatauskas